

L'ASSOCIACIONISME A VILA-SECA

**Master Societats Històriques i formes polítiques
a Europa. Treball de recerca. Setembre 2012.**



Josep Maria Pujol Cortadellas

Tutora: Montserrat Duch Plana

ÍNDEX

1.	Introducció	1
2.	Objectius.....	2
3.	Metodologia i Fonts.....	3
4.	Associacionisme i Sociabilitat.....	3
5.	Evolució històrica del dret d'associació.....	4
6.	El municipi de Vila-seca.....	12
7.	Evolució demogràfica.....	12
8.	Les Entitas vila-secanes.....	14
9.	Societats Culturals i Recreatives.....	26
9.1	Societat El Fènix.....	27
9.2	El Centre Catòlic.....	39
9.3	L'Ateneu Pi i Margall.....	49
9.4	Las Vegas.....	59
9.5	L'Agrupació Cultural.....	66
10.	L'episodi de " <i>la guerra dels metges</i> ".....	69
11.	Reflexions finals i conclusions.....	78
12.	Fonts d'informació.....	86
12.1	Arxius.....	86
12.2	Hemeroteca.....	86
12.3	Bibliografia consultada.....	87
12.4	Bibliografia general.....	89
12.5	Pàgines Web.....	91
12.6	Testimonis orals.....	92
13.	Annex Documental i Fotogràfic.....	94
13.1	El Fènix.....	95
13.2	El Centre Catòlic.....	104
13.3	L'Ateneu Pi i Margall.....	109
13.4	Las Vegas.....	117
13.5	L'Agrupació Cultural.....	121
13.6	" <i>La guerra dels metges</i> ".....	123

L'ASSOCIACIONISME A VILA-SECA

1. Introducció

Com a alumne, en el curs 2009-2010, de l'assignatura: *Història Contemporània de Catalunya*, vaig portar a terme un treball de recerca sobre les associacions de Vila-seca, que es limitava a les tres entitats locals més antigues de les que hi ha documentació a l'Arxiu Històric de Tarragona i que havien estat fundades al segle XIX.

El manejar documents tan antics a l'Arxiu, i observar a través d'ells l'evolució i els canvis d'aquestes associacions: des de les actes de constitució, actes d'assemblees ordinàries i extraordinàries, estatuts, estats de comptes, etc., va representar per a mi, juntament amb les entrevistes personals, una de les parts més interessant del treball.

Al dur a terme aquest treball sobre el fet associatiu que, des del segle XIX, tant d'arrelament i popularitat assoleix a Catalunya, he pogut constatar la gran complexitat, extensió i rellevància que aquest moviment ha tingut al llarg de la Història en la nostra societat. L'associacionisme va sorgir oficialment al nostre país a mitjans del segle XIX, i ho va fer amb una clara vocació de servei a la comunitat. D'aquesta manera, moltes de les mancances de la societat, que no quedaven cobertes per l'Administració pública, eren resoltes per l'acció col·lectiva i el treball voluntari de la societat civil. Amb els alts i baixos de qualsevol activitat a través del temps, es posa de manifest l'empenta del poble de Catalunya que, amb el seu propi esforç, ha estat capaç de construir-se el seu futur amb iniciatives pròpies substituint, molt sovint, la indiferència dels poders públics o, pitjor encara, tenir que fer front els entrebancs i la intolerància d'aquests. Com diu el professor Josep Maria Terricabres¹: "*Conèixer el*

nivell d'associacionisme d'un país és una bona manera de diagnosticar la seva vitalitat i el seu potencial transformador”¹.

Per tot això, quan vaig haver de decidir la matèria sobre la qual versaria el meu treball final del Màster, vaig pensar que era una magnífica ocasió el insistir en el tema de l'associacionisme vila-secà, completant l'anterior treball amb la compilació i anàlisi de les entitats associatives del Vila-seca que - algunes d'elles des de les acaballes del segle XIX fins als nostres dies -, han format part d'aquest poble com col·lectivitat.

Un treball de recerca sobre tota aquesta trama associativa, resultat de les iniciatives, inquietuds i vitalitat d'un poble, en aquest cas Vila-seca, m'ha donat l'ocasió d'endinsar-me en la història, la cultura i el tarannà d'aquesta societat i posar de relleu, el destacat paper que les diferents associacions, algunes desaparegudes, han tingut al llarg del temps.

2. Objectius

El propòsit d'aquest treball de recerca és, en primer lloc, aconseguir un major coneixement del fet associatiu català en general i la seva evolució al llarg de la Història, i saber el tipus d'associacions que s'han donat en aquesta part del territori durant aquest període de temps, prenent com a mostra les entitats de Vila-seca que, durant aquests més de 100 anys, han constituït aquest moviment.

En segon lloc, confirmar els efectes i les repercussions que els canvis polítics, socials, econòmics i institucionals, esdevinguts durant aquest llarg període, han suposat per a les associacions vila-secanes. Analitzar el perquè algunes han desaparegut mentre altres van aconseguir renéixer després de ser prohibides. Com determinades

¹ .- TERRICABRAS, Josep-Maria, “Terra i Llibertat”. Barcelona: Edicions 62, S.A., 2000. p. 19.

entitats han estat capaces d'adaptar-se a les circumstàncies d'un moment històric concret i no d'un altre, etc.. Centrant-nos, sobretot en: l'època de la segona República; el període de la guerra civil; els 40 anys de franquisme i, finalment, a l'etapa democràtica començada a la mort del dictador fins als nostres dies.

Finalment, verificar quin efecte han tingut les diferents onades d'immigrants en el fet associatiu i quin paper han representat les associacions vila-secanes en la tasca de facilitar la integració dels nouvinguts a la societat d'acollida.

3. Metodologia i Fonts

L'elaboració d'aquest treball s'ha basat en la recerca, l'examen i l'anàlisi de diferents fonts d'informació. En primer lloc, els documents dipositats a l'Arxiu Històric Provincial de Tarragona, que constitueixen una de les fonts primàries sobre la evolució històrica de algunes associacions locals del municipi de Vila-seca. A l'Hemeroteca de Caixa Tarragona s'han consultat alguns exemplars del "Diario Español de Tarragona" i s'han trobat certes dades a la revista Pont de Fusta. Per altre banda, s'ha accedit a documents cedits per les mateixes societats o per socis d'aquestes. També, s'ha obtingut informació oral de diversos testimonis, veïns de Vila-seca, socis d'algunes de les Entitats o que posseeixen coneixements sobre el tema associatiu vila-secà. Les entrevistes realitzades han estat semidirigides, utilitzant un guió per centrar, el màxim possible, la recollida d'informació en el tema tractat. Finalment, s'ha utilitzat bibliografia, tant a nivell general com local - llibres i pàgines web -, sobre la matèria.

4. Associacionisme i Sociabilitat

El terme "associació" segons el diccionari de l'Enciclopèdia Catalana és: *"Unió de diverses persones, vinculades jurídicament, per a l'obtenció d'un fi no lucratiu"*. Aquesta definició no ens diu què a

més, aquesta unió ha de ser lliure, activa, organitzada, voluntària i prolongada en el temps, per aconseguir uns objectius comuns, amb la utilització dels recursos necessaris. La qual cosa implica unes accions col·lectives i organitzades, que és el que constitueix una associació.

Tot i que actualment, percebem que l'individualisme està molt arrelat en la nostra societat, hem d'acceptar que les persones som, per sobre de tot, éssers socials que necessitem de la solidaritat, de la cooperació, del suport dels demés, de l'intercanvi d'idees amb els altres, etc., en definitiva el contacte amb altres persones, no som pas éssers solitaris. Com ho diu molt bé el professor, Josep M. Terricabres: "*(...) un individu només ho és gràcies a la comunitat que l'individualitza i el personalitza. (...) La comunitat és el marc de referència de cadascú*"².

Això ens porta al concepte de sociabilitat, tant la formal, representada de forma destacada per les associacions legalment constituïdes, amb estatuts i reglaments, amb noms com: ateneu, casino, centre, societat, casal, etc., així com la informal, menys estructurada i sovint més espontània, que ens remet a realitats humanes com: les germandats, els cercles o penyes, els centres excursionistes, les societats musicals, les comissions de festes, les confraries, les tertúlies, els cafès, etc., les quals, mereixen un reconeixement tot i que, malauradament, no ens hagin deixat sovint documentació escrita en els Arxius per al seu estudi, com sí que succeeix més freqüentment amb les entitats institucionalitzades.

5. Evolució històrica del dret d'associació

Fent un repàs històric del fet associatiu, trobem que l'arribada de la Revolució industrial va representar com diu el Professor Marc Baldó Lacomba³, un canvi *qualitatiu* d'abast *universal*, segons el qual

².- Ibid. pp. 9-10.

³.- BALDÓ LACOMBA, Marc. La Revolución Industrial. Madrid: Editorial Síntesis, 1993. p. 17.

es van transformar les condicions tècniques i socials de la producció, donant lloc a una nova estructura social. Progressivament, la societat estamental va donar pas al sorgiment i desenvolupament de noves classes socials: la burgesia (propietària dels mitjans productius), i el proletariat (que aportava la força del treball).

L'enfrontament entre aquestes dues classes socials, donarà pas a un incipient però potent associacionisme, sobretot per part del moviment obrer en reclam dels seus drets, tant individuals com col·lectius, entre ells el dret d'associació i sindicació. No obstant això, caldrà esperar fins a la segona meitat del segle XIX, que alguns països europeus, introdueixin en les seves Constitucions aquest dret i el reconeixement del sindicalisme obrer. A Espanya, el dret d'associació, com inherent a la persona humana, no serà reconegut fins a la Constitució de 1869, "la Gloriosa", durant el Sexenni Revolucionari (1868-1874), amb prop de vint anys de retard sobre la resta d'Europa. Associar-se, juntament amb el dret de sufragi universal, serà concebut com una de les conquestes més importants del moviment democràtic europeu del segle XIX. L'article dissetè de la Constitució de 1869, a més dels drets d'expressió i reunió, assenyalava: *"Tampoco podrá ser privado ningún español: [...] Del derecho de asociarse para todos los fines de la vida humana que no sean contrarios a la moral pública"*⁴.

Avui dia, acceptem com la cosa més normal, que el dret d'associació formi part dels drets bàsics i públics de tot ciutadà. No obstant això, aquest dret natural, com hem vist, no sempre ha estat reconegut. Durant el segle XIX, a Espanya el poder tendia a desconfiar de les associacions, segurament per por a possibles alteracions de tipus polític, social o cívic que afectessin al "bon"

⁴ .- Citat per: Pelayo Olmedo, José Daniel, EL DERECHO DE ASOCIACIÓN EN LA HISTORIA CONSTITUCIONAL ESPAÑOLA, CON PARTICULAR REFERENCIA A LAS LEYES DE 1887 Y 1964, en *Revista Electrónica de Historia Constitucional*, N. 8 - Setembre 2007. <http://hc.rediris.es/08/articulos/html/Numero08.html?id=06>. Consultat el 12 de juny de 2012.

funcionament de l'Estat. Sovint doncs, s'aplicaven legislacions restrictives quan no preventives.

Darrere d'aquesta manera de procedir, es manifestava el recel de gairebé tots els governants, en aquell temps, que les associacions poguessin ser el germen de moviments contraris al sistema establert. La veritat és que durant bona part del segle XIX, l'Estat espanyol mancava de una legislació específica aplicable a aquest dret fonamental. Les associacions de diferent tipus que es van crear durant aquest període, van desenvolupar les seves activitats sota la tolerància i benevolència del poder establert, no com un dret. En molts casos, les societats es mantenien en secret al no poder-se legalitzar.

No serà fins el 30 de Juny de 1877, durant la regència de Maria Cristina y sota el govern del Partit Liberal, que es va promulgar la primera llei d'Associacions, publicada a la Gaceta de Madrid el 12 de Juliol de 1887, que regulava tot el referent a la constitució i funcionament d'una associació i la protecció al dret d'associar-se. En concret el seu àmbit d'aplicació, segons expressa l'article primer, estava adreçat a: *"(...) El derecho de asociación que reconoce el art. 13 de la Constitución podrá ejercitarse libremente, conforme a lo que preceptúa esta ley. En consecuencia, quedan sometidas a las disposiciones de la misma las Asociaciones para fines religiosos, políticos, científicos, artísticos, benéficos y de recreo o cualquiera otros lícitos que no tengan por único y exclusivo objetivo el lucro o la ganancia. Se regirán también por esta ley los gremios, las Sociedades de Socorros mutuos, de previsión de patronato y las cooperativas de crédito ó de consumo(...)"*⁵.

⁵.- Gaceta de Madrid, 12 de juliol de 1887, num. 193, pp. 108-109.

A partir d'aquest moment, a l'expedient administratiu de qualsevol associació hi havia de constar a priori:

a) Una instància al Governador Civil demanant l'aprovació i el registre del estatuts.

b) Els estatuts fundacionals, especificant el nom de l'entitat, el domicili, drets i obligacions dels socis i els fins de la societat. També hi havien de constar, els possibles canvis (de nom, de finalitat, etc.) i per tant, als expedients, hi hauria d'haver tants estatuts com vegades s'haguessin fet modificacions.

c) L'acta fundacional, on constin les persones que formen la primera Junta directiva, esmentant el càrrec que ocupa cadascuna d'elles i la data de constitució⁶.

Sovint, molts expedients inclouen altres actes posteriors, com Assemblees extraordinàries, estats de comptes, etc.. Però també, malauradament, en nombrosos expedients i per diverses raons, no es troben tots els documents esmentats.

El professor José Daniel Pelayo Olmedo explica el què la llei d'associacions de 1887 va representar: *"(...) aunque supuso un periodo de apertura para numerosas asociaciones, la intervención administrativa seguía existiendo.(...) El control administrativo quedaba sujeto al «principio de legalidad» y, en puridad, no había sitio para la discrecionalidad administrativa.(...), esta (ley) no abrió una libertad de asociación, sino una libertad mediatizada por la intervención de la burocracia gubernamental. Todo ello porque en su fundamento, la Constitución de 1876 resultaba más restrictiva que su precedente de 1869 y, en materia de derechos, se postulaba su naturaleza de concesiones estatales, donde las leyes ordinarias de desarrollo jugaban un papel importante y frecuentemente limitaron y*

⁶ .- FARRIOL QUIROGA de RIOMAL, Núria. *Asociacionisme a Vilaseca*. Treball de recerca de 2n. de Batxillerat, per l'Institut Ramon Barbat i Miracle. 2006. pp. 9-10.

recortaron su ejercicio, permitiendo, al final, consolidar una actividad arbitraria por parte de los gobernantes”⁷.

Malgrat tot, la llei de 1887, va constituir un pas molt important en la el procés de construcció de la ciutadania. Es podria dir, que va significar el tret de sortida del fet associatiu tal com el coneixem ara, i que a Catalunya s'expressa en partits polítics, associacions de molts diversos tipus, sindicats, cooperatives, mútues, etc.. L'alt grau d'acceptació d'aquesta llei entre els partits polítics de l'època, explica la seva dilatada vigència posterior, que es va perllongar fins a la dictadura franquista.

Durant la dictadura de Primo de Rivera (1923-1929), la política del règim va afectar a l'exercici dels drets individuals i col·lectius, incloent el dret d'associació. Es va endurir el control sobre les entitats i es van ampliar els motius per a la seva dissolució, separant la llibertat de sindicació del dret a associar-se. Amb tot, l'impuls associacionista va continuar creixent.

Amb l'arribada de la Segona República espanyola, la llei d'associacions de 1887 va seguir vigent, tot i que el règim del dret d'associació es va reformular segons la nova Constitució de 1931 que el garantia, segons declarava l'article 39 en afirmar: *"Los españoles podrán asociarse o sindicarse libremente para los distintos fines de la vida humana, conforme a las leyes del Estado. Los Sindicatos y Asociaciones estarán obligados a inscribirse en el Registro público correspondiente, con arreglo a la ley."*

Es va mantenir la diferència entre associació i sindicat. El règim republicà perseguia obtenir la màxima llibertat en la formació

⁷ .- PELAYO OLMEDO, Op. cit. <http://hc.rediris.es/08/articulos/html/Numero08.html?id=06>

d'associacions, tot i procurant que aquestes tinguessin sempre un règim i funcionament democràtic.

Durant la República, en el context d'una societat extremadament polititzada és quan, com diu la professora Montserrat Duch: “(...) *culminà un procés de politització de la interacció social, de les relacions interpersonals, de les solidaritats i les sociabilitats aplegades en els centres republicans de llarga tradició, al temps que sorgiren noves formes i espais d'associacionisme i sociabilitat amb la irrupció de joves i dones com a subjectes polítics...*”⁸.

Mentre va durar la guerra, l'impuls associatiu a la zona republicana encara es va incrementar, creant-se tot tipus d'associacions. En canvi, a la zona nacional només es van fomentar les institucions relacionades amb l'Església i les de beneficència. Finalment, la instauració de la dictadura franquista a tot l'Estat va representar un greu cop per l'associacionisme, particularment per a les entitats de caire esquerrà, anarquista i republicà, que van ser prohibides, igual que totes les associacions polítiques i sindicals a excepció de la Falange. Com afirma Pere Solà i Gussinyer: “*L'efecte més perdurable de la repressió a les associacions va consistir en esmorteir la consciència nacional catalana i la consciència de classe de les classes dominades, en la mesura que tant l'una com l'altra necessiten per créixer, (...) el suport dels vincles societaris*”⁹.

El nombre d'associacions a la comarca del Tarragonès, l'any 1940, s'estima en 89, quan el 1930 era de 304¹⁰. Representa que només van sobreviure el 29% de les que hi havia abans de la guerra. Es podria parlar d'un autèntic “genocidi” associatiu. El *Decreto de 25*

⁸.- DUCH PLANA, Montserrat. LA POLITIZACIÓ DE LA SOCIABILITAT CATALANISTA REPUBLICANA, 1931-1936. Universitat Rovira i Virgili (Tarragona).

⁹.- SOLÀ i GUSSINYER, Pere (1996). L'Esclafament de l'associacionisme lliure a Catalunya en temps del general Franco. Editor, Rafael Dalmau. Barcelona, p. 5.

¹⁰.- SOLÀ i GUSSINYER, Pere (1998). *Itineraris per la Sociabilitat meridional catalana: L'Associacionisme i la cultura popular a la demarcació de Tarragona (1868-1964)*. Tarragona: Diputació, p. 451.

de enero de 1941, malgrat la seva condició de reglament, de fet va declarar derogada la llei de 1887, tot i mantenint la seva aplicació supletòria per a aquelles qüestions que ell mateix no contemplés. L'activitat repressora del règim militar, sobre tot en aquests primers anys de dictadura, contra qualsevol associació que mostrés un caràcter democràtic i progressista, va ser total.

La regulació del dret d'associació quedava doncs en una situació de transitorietat, o més aviat d'una excepcionalitat institucionalitzada i sense una precisió jurídica adequada que, el règim franquista va intentar esmenar amb la "*Ley general de Asociación*" de 24 de desembre de 1964 (Llei 191/1964)¹¹, suposadament "aperturista", en la què quedava patent la desconfiança amb que el govern contemplava a les associacions, especialment pel perill què, a l'empara d'una norma del règim, es poguessin formar grups polítics contraris al sistema. A la llei, s'evidencia el seu total rebuig al pluralisme i el clar propòsit de mantenir l'associacionisme controlat i constrenyit dins de l'estructura corporativa de l'Estat, i a les associacions com un instrument del fins estatals¹².

Per altre banda, davant les prohibicions franquistes sobre la llengua catalana, cal destacar la tasca duta a terme de moltes associacions catalanes de caire cultural com, entre d'altres: els ateneus populars, les agrupacions excursionistes, els grups corals, les colles sardanistes, les colles castelleres etc. que, amb forces dificultats, van mantenir durant aquests anys com van poder, la flama de la llengua, ajudant a evitar la seva pràctica desaparició, com va intentar el règim.

¹¹ .- Veure Norm@Civil, **Ley 191/1964, de 24 de diciembre, de asociaciones**, pàgina elaborada per l'Institut de Dret Privat Europeu i Comparat de la UdG amb el suport del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. <http://civil.udg.es/normacivil/estatal/persona/pj/L191-64.htm>. Pàgina consultada el 4 de juny 2012.

¹² .- PELAYO OLMEDO, Op.cit, p. 113.

Ja en democràcia, amb la nova Constitució de 1978, el dret d'associació quedava totalment restablert per ser legalitzat. La obsoleta llei franquista de 1964, sorprenentment va estar vigent - encara que la seva interpretació s'adaptés a la norma constitucional i als principis democràtics de la nova societat espanyola -, fins l'entrada en vigor d'una nova regulació sobre el dret d'associació l'any 2002¹³. A més, la llei 23/1976¹⁴, de 19 de juliol, va modificar determinats articles del Codi Penal relatius als drets de reunió, associació, expressió de les idees i llibertat de treball. Tot això va fer possible que des de la transició, s'obris una nova etapa en la història de l'associacionisme que ha viscut, des de llavors, una important revifalla, tot i que també, diferents canvis pel que fa a les diverses maneres d'associar-se. Es percep, l'increment d'un tipus de associacionisme més específic com, per exemple al món de l'esport, on proliferen clubs i entitats esportives, penyes.... Així mateix, s'han constituït nombroses associacions de col·legis professionals, de comerciants, de veïns, de mares i pares d'alumnes (AMPAs), etc., i en canvi, el decaïment de societats de caire cultural, religiós i d'esbarjo, que tan destacat paper havien tingut en el passat en la vida de la societat catalana. Com escriu la professora Montserrat Duch *"(...) la densitat associativa ja no es refarà en la transició democràtica. Seran noves expressions amb noves formules d'una altra manera, amb altres persones i sobre altres cultures polítiques que tiraran endavant potser amb desmemoria històrica, fidel a noves necessitats generacionals"*¹⁵.

¹³ .- Veure Norm@Civil, **Ley Orgánica 1/2002, de 22 de marzo, reguladora del Derecho de Asociación**. <http://civil.udg.es/normacivil/estatal/persona/pj/LO1-02.htm> . Pàgina consultada el 4 juny 2012.

¹⁴ .- Ley 23/1976, de 19 de julio. <http://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1976-14022> . Pàgina consultada el 8 juny 2012.

¹⁵ .- DUCH PLANA, Montserrat (URV). Ponencia: "Sociabilitat popular a la Catalunya del segon franquisme: espais de llibertat en construcció". Al Congrés de la Coordinadora de Centres d'estudis de Parla Catalana, (2011).

6. El municipi de Vila-seca

La vila de Vila-seca és un municipi de la comarca del Tarragonès. Ocupa una extensió de 21,6 km² (Idescat, 2010). Presenta tres nuclis urbans desenvolupats: Vila-seca, la Pineda i la Plana. Actualment és el segon nucli amb més població de la comarca després de la capital, aquests darrers anys ha estat sobrepassat per Salou, població a la que va estar unida durant molts anys i amb la qual constituïa, fins el moment de la segregació l'any 1989, el municipi de Vilaseca i Salou.

Com la majoria de poblacions catalanes, tradicionalment la seva principal riquesa fou l'agricultura fins que, la arribada del turisme i de la indústria química, a la segona meitat del segle passat, van canviar el panorama, iniciant Vila-seca un espectacular desenvolupament.

7. Evolució demogràfica

Les dades demogràfiques indiquen, tal com s'observa a la taula 1, que durant més de 100 anys, entre 1857 i 1960, la població de Vila-seca es va mantenir gairebé constant al voltant dels 3.000 habitants, no

Taula 1. Evolució de la població de Vila-seca en el període de 1857-2011. Elaboració pròpia a partir de les dades de Idescat¹⁶.

ANY	1857	1860	1877	1887	1900	1910	1920	1930	1936	1940
	3.413	3.245	3.249	3.340	3.101	2.996	3.042	3.092	3.053	3.251

ANY	1945	1950	1960	1965	1970	1975	1981	1986	1991
	3.013	3.080	3.976	7.309	9.161	15.130	16.420	20.468	11.432

¹⁶ .- Idescat. Consultat el 6 de juny de 2012. Disponible a: <http://www.idescat.cat/>

ANY	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2011
	12.124	12.498	13.133	13.927	14.998	17.305	20.329	21.559	21.839

arribant mai als 4.000, i és entre els anys 1960 i 1981 que el municipi va experimentar un extraordinari augment de població, del 414%, passant de 3.996 a 16.420 pobladors¹⁷. Durant les darreres dècades, la població no ha deixat de créixer (només la segregació de Salou el 1989, va donar lloc a una important davallada). Aquest augment demogràfic s'ha degut, majoritàriament, a l'arribada d'immigrants sobre tot, en els primers moments, als procedents d'altres territoris de l'Estat i, en els darrers anys per, en bona part, la immigració exterior, atrets pel *boom* de la construcció, pel turisme i per la indústria química. Segons el Instituto Nacional de Estadística (INE)¹⁸, Vila-seca va passar d'una població de 13.133 habitants l'any 2000 a 21.839 el 2011, un creixement del 66,3% en aquesta darrera dècada.

D'altra banda, pel que fa al canvi de les ocupacions laborals dels habitants de Vila-seca els darrers temps, veiem que el 2011, només estaven afiliades a la Seguretat Social en el sector agrícola 35 persones per les 165 de l'any 1991 (la reducció de les zones agràries - unes 800 hectàrees - a conseqüència de la instal·lació del parc temàtic Port Aventura el 1995, també ha estat un factor important que explica aquesta davallada). Això representa que el sector agrícola s'ha convertit, hores d'ara, en un recurs gairebé testimonial, només el 2,6% de la població ocupada és dedica a l'agricultura (Idescat, 2001) enfront el 25% de l'any 1975. En canvi, en el sector serveis la xifra ha passat, durant aquest període, de 2.006 a 5.151 treballadors.

¹⁷ .- MORELL i TORRADEME, Josep, VAQUER i FERRANDO, Pineda., "VILA-SECA". Edicions Cossetània, 2001. p. 23.

¹⁸ .- INE, Instituto Nacional de Estadística. <http://www.ine.es/nomen2/index.do> .Consultat el 8 de juny de 2012.

Quant a la procedència dels immigrants de l'exterior, arribats a Vila-seca en l'última dècada, s'observa que, majoritàriament procedeixen de la resta d'Europa, de Amèrica del sud i, en menor mesura, del continent Africà. Per exemple, només l'any 2007, van arribar a Vila-seca 670 persones: 279 europeus, 224 americans i 184 africans¹⁹.

Tot això, ha portat a Vila-seca a experimentar una radical transformació del seu teixit social i de la seva estructura econòmica. L'impacte del fenomen migratori a la societat receptora ha estat considerable. El poble ha assolit una mida considerable, ja no passa que tothom coneix a tothom, no es fa vida al carrer, etc., i això té la seva repercussió en el fet associatiu i en les noves fórmules que s'adopten.

8. Les Entitats vila-secanes

A l'Arxiu Històric de Tarragona, es troben els expedients de només catorze associacions de Vila-seca, algunes amb molt escassa documentació. Donat el significatiu nombre d'associacions que existeixen i han existit en aquest poble, i l'obligació que tenien totes de legalitzar-se des de la promulgació de la primera llei d'associacions de 1887, no deixa de ser sorprenent que es conservin tan pocs documents sobre elles. Penso que pot haver estat per: les diverses conjuntures polítiques, que van provocar la desaparició de documents; la guerra civil i la confiscació d'arxius per part dels vencedors; la burocràcia que no feia bé el seu treball; la desaparició o la curta existència de moltes d'elles; que la documentació es trobi en altres arxius o, segurament, per tot plegat.

Des del darrer terç del segle XIX, el associacionisme a Vila-seca va començar a desenvolupar-se amb força, tenint en compte que es tractava d'un poble relativament petit, el nombre de habitants tot

¹⁹ .- Idescat. Op. cit., <http://www.idescat.cat/>. Consultat el 16 de juny de 2012.

just sobrepassava els 3.000. La següent relació (Taula 2) mostra les entitats més antigues, moltes d'elles desaparegudes, en total es recullen gairebé 40 entitats enregistrades des de l'any 1880 fins el 1960.

Taula 2. Associacions de Vila-seca enregistrades entre 1880 i 1960²⁰

Esbarjo.

NOM/NOMS	ANY	MEMBRES	PRESIDENT
La Renaixença/ La Renaixensa	1888-1900 (3 de maig)	52 associats	Juan Gaya(1900)
Societat Recreativa/ Sociedad Recreativa	1889-1900 (16 de gener)	58 associats	Agustín Blasco(el 1900)
El Fènix/ El Fénix Centro Republicano El Fénix (1931)	1892-1940 (7 de setembre)	54 associats (1900)	José Gaya(1900) M. Barenys(1924)
Societat Coral Recreativa/ Sociedad Coral Recreativa	1893-1900 (8 de novembre)	42 associats	Esteve Morell(1900)
Juventut Catòlica/ Juventud Católica	1893 (3 d'octubre)- 1940(15 de juliol)	80 associats	Juan Sabaté (1900)
Societat Agrícola	1899-1900 (30 de desembre)	35 associats	Esteban Granell (1900)
Casino	1949-1950	?	?

Religioses.

NOM/NOMS	ANY	MEMBRES	PRESIDENT/A
Apostolat de l'Oració/ Apostolado de la Oración	1882-1922	350 associats (el 1922)	?
Congregació de la Doctrina	1916-1922	15 associats	?

²⁰ .- FARRIOL QUIROGA de RIOMAL, Op. cit., pp. 18-22.

Cristiana(Santa Maria de Salou)/ Congrega			
Congregació de la Doctrina Cristiana/ Congregación de la Doctrina Cristiana	1917-1919	229 associats	?
Filles de Maria/ Hijas de María	1922...	600 associats (el 1922)	?
Odre de la Presentació/ Orden de la Presentación	1922	?	?
Centre Catòlic Sant Lluís Gonzaga/ Centro Católico San Luís Gonzaga	1922	110 associats	?
Acció Parroquial Femenina	1933	?	?
Gemanetes de la Caritat (Santa Anna)/ Hermanitas de la Caridad (Sanatorio Villablanca)	1973 Germanetes de la Caritat 1950-1988	?	?

Culturals.

NOM/NOMS	ANY	MEMBRES	PRESIDENT/A
La Unió/La Unión	1900	61 associats	Elías Garrabé
Unió de Salou/ Unión de Salou	1929	?	?
Ateneu Pi i Margall/ Ateneo Pi i Margall	1937-1940	?	?
Ateneo de Educación y Descanso	1947-1948	?	?

Esportives.

NOM/ NOMS	ANY	MEMBRES	PRESIDENT/A
Salou Deportiu	1922-1923 (12 de novembre)	?	?
Vila-seca Futbol	1924-1925	?	?

Club/ Vilaseca Futbol Club	(13 de febrer)		
Societat Protectora de Caça/ Sociedad Protectora de caza	1929-1948 (30 de maig)	?	?

Agrícoles.

NOM/NOMS	ANY	MEMBRES	PRESIDENT/A
Cooperativa Integral	1912-1916		
Societat Agrícola/ Sociedad Agrícola	1899-1900	35 associats (l'any 1900)	Esteban Granell
Sindicat Agrícola/ Sindicato Agrícola	1912-1916		
Associació de Patrons Propietaris de Finques Rústiques/ Asociación de Patronos Propietarios de Fincas Rústicas	1912-1916 (15 de novembre)	?	?
Cooperativa Agrícola	1950	?	E. Torredemé (1950)
Confraria del Roser/ Cofradía del Rosario	1922	300 membres	?
Confraria del Carme/ Cofradía del Carmen	1922	70	?

Polítics.

NOM/NOMS	ANY	MEMBRES	PRESIDENT/A
Centre Democràtic Federal (propaganda)	1891-1900 (2 d'abril)	46 associats	Antonio Pujades (1900)
La Unió/ La Unión	1900	61 associats	Elías Garrabé
Agrupació d'Esquerra Republicana	1932	?	?
Agrupació	1934	?	?

d'Esquerra Republicana			
---------------------------	--	--	--

Obreres.

NOM/NOMS	ANY	MEMBRES	PRESIDENT/A
La Fraternal (socors mutus)	1891-1900	64 associats	José Rebull
Societat d'obers Agricultors	1912-1916 (21 de juliol)	?	?
Unió d'Obrers al Camp, Arts i Oficis	1927-1934 (11 de juny)	293 associats	?
Bloc Obrer i Camperol (formació obrera)	1932 (14 de setembre)	?	?
Agrupació Femenina Socialista de Vila-seca (formació obrera)	1933 (23 de juliol)	?	Dolors Martí

En aquest darrer llistat (Taula 2) observem que, en aquest període de temps (entre 1880 i 1960), el tipus d'associacionisme més freqüent a Vila-seca, era el de les organitzacions religioses i obreres juntament amb les culturals i d'esbarjo.

Taula 3. Relació d'entitats de Vila-seca a començaments de la dècada dels 80'²¹

- a) Recreatives El Fènix
 Ateneu Pi i Margall
 Centre Joventut Catòlica
 Las Vegas
- b) Agraries Cambra Agraria

²¹ .- Facilitada pel que era, aleshores (1979-1983), alcalde de Vila-seca , Joan Clavé Morell.

	Cooperativa Agrícola
	Unió de Pagesos
c) Drets ciutadans	Asociación de Consumidores y Amas de Casa Col·lectiu Cultural de Dones de la Pineda. Grup de dones de la Pineda Associació de Dones Progressistes de la Plana Associació de Veïns de la Pineda Associació de Veïns Colomí Park Associació de Veïns de la Formiga Escola de Dansa de l'AV de la Formiga Associació de Veïns de la Plana Associació de Veïns del barri Miramar Gestora de la Pineda
d) De caire econòmic	Associació turística de la Pineda Unió de Botiguers Unió de comerciants de la Pineda. Agrupació de taxis
e) Culturals	Òmnium Cultural Esbart Sant Esteve Agrupació Cultural de Vila-seca i Salou Coral Nova Unió Esbart Ramon d'Olzina Grup de Recerques Cor Sant Esteve Cor de Cambra Scherzo Cor de Caramelles Unió de Joves per l'Acció

	Col·lectiu "Cul Actiu"
	Associació Cultural Smou
	Associació de Joves "Auxón"
	Associació Juvenil "Els fartets"
	Ball de Diablers
	Colla castellera "Xiquets de Vila-seca"
	Colla gegantera i grallers
	El Coverol
	Grup de teatre "La Tramoia"
	Col·lectiu Groc Blau
	El Pont de Fusta
	Ràdio club Vila-seca
	Banda de Cornetes i Grup de Majorettes
	Associació Cultural Catalana Iberoamericana
	Col·lectiu Cultural "Arena Viva"
	Grupo folclórico andaluz "Virgen del Rocío"
f) Escolars	C.E.I.P. Antoni Torroja i Miret
	A.P.A. del C.E. Antoni Torroja Miret
	A.P.A. del C.E. Sant Bernat Calvó
	A.P.A. del C.E. Mestral
	A.P.A. del C.E. Cal·lípolis
	A.P.A. del C.E. Sant Joan
	A.P.A. del I.F.P. Ramon Barbat Miracle
	A.P.A. del I.E.S. Vila-seca
	Conservatori Professional de Música
	A.P.A. del Conservatori Professional de Música
	Escola de Dansa Begoña Ramos
g) Polítics	Convergència Democràtica de Catalunya

Joventuts Nacionalistes de Catalunya
Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC-PSOE)
Joventuts Socialistes
Partit Socialista Unificat de Catalunya
Esquerra Republicana de Catalunya
Maulets
Moviment Comunista de Catalunya
Comissions Obreres

h) Esportives

Club d'Escacs Vila-seca (Agrupació cultural)
Secció de Muntanya de l'Agrupació Cultural
Club de Bàsquet Vila-seca (masculí i femení)
Societat protectora de la caça
Club de Petanca de Vila-seca
Club de Petanca "la Formiga"
Club de Petanca la Plana
Club de Fútbol Vila-seca
Veterans del Club de Fútbol Vila-seca
Unió Esportiva Vilasequent
Club Atletisme de Vila-seca
Penya Ciclista Ateneu
Penya Cicloturista Ateneu
Unió Ciclista Vila-seca
Club Ciclista Vila-seca
Escola Municipal de Ciclisme
Club Ciclista la Pineda
Club Natació de Vila-seca
Patí club de Vila-seca i Salou
Club d'Hoquei de Vila-seca

	Penya de Pescadors Esportius de Vila-seca
	Unión Deportiva la Plana
	Penya Atlètica la Plana
	Club de Tir Sant Esteve
	Celler Club Squash
	Club Squash Euro-Sport
	Club Halterofilia
	Club Voleibol Vila-seca
	Club de Tennis
	Penya Barcelonista
	Club de Tir de la Policia Local
i) Altres	Associació de Jubilats i Pensionistes de Vila-seca
	Esplai de Jubilats Sant Esteve
	Associació de Pensionistes i Jubilats de la Pineda
	Assemblea local de la Creu Roja
	Associació de laringectomitzats i mutilats de la veu
	Parròquia de Sant Joan de la Plana
	Parròquia de Sant Esteve de Vila-seca
	Càritas parroquial
	Patronat de la Mare de Déu de la Pineda
	Grup d'esplai "L'Esclop"
	Moviment de Joves Cristians de Comarques (JARC)
	Associació Lluita contra el càncer
j) Diverses	Mercat de Vila-seca
	Comissió de Festes
	Comissió Hípica
	Associació Cultural Vila-secana de Motors Antics
	Penya Taurina "Juan Padilla"

L'esclat del moviment associatiu, en els primers anys de democràcia, es reflecteix en el nombre d'associacions (115) registrades a Vila-seca a principis dels 80'(Taula 3), força superior a la xifra d'entitats que apareixen actualment a la pàgina web l'Ajuntament (65) (taula 4).

Taula 4. Relació actual d'Entitas de Vila-seca²²

Associacions de Veïns

Associació de Veïns "Colomí Parc"

C/ de l'Hort de Pep, 2
43480 - Vila-seca

Associació de Veïns "La Formiga"

C/ de la Riera, 57
43480 - Vila-seca

Associació de Veïns "La Pineda "

C/ d'Alfredo Kraus, 20
43481 - La Pineda

Associació de Veïns "La Plana "

C/ d'Almeria, 27
43206 - La Plana

Associació de Veïns Miramar -Les Illes

C/ de Llevant, 2, baixos
43480 - Vila-seca

Entitats Econòmiques i Comercials

Cooperativa Agrícola

C/ de Sant Antoni, 26
43480 - Vila-seca

Associació de Comerciants i Empresaris de Vila-seca

²² .- Pàgina web del Ajuntament, actualitzada el 16 de agosto de 2012.
<http://www.vila-seca.cat/inici/inici.asp>. Consultada el 6 de juny de 2012.

Parc de la Riera 2, local 1
43480 - Vila-seca

Unió de Comerciants de la Pineda

C/ de Montserrat Caballé, 2
43481 - La Pineda

Associació Comerciants

Mercat de Vila-seca (ACOMEVI)

C/ de Josep Anton Clavé, 2
43480 - Vila-seca

Agrupació de Taxis

C/ Heura, 8
43480 - Vila-seca

**Associació d'Empresaris del
Pol·lígon l'Alba**

Apartat de Correus, 124
43480 - Vila-seca

Entitats Recreatives i Culturals

Societat "Las Vegas "	Grup Vocal "Al Nostre Aire"
Societat "Ateneu Pi i Maragall"	Coral Nova Unió
Societat "Centre Joventut Catòlica"	Esbart Ramon d'Olzina
Societat "El Fénix"	Cor de Cambra "Scherzo"
Agrupació Cultural	Associació Vila-seca de Motors Antics
El Pont de Fusta	Grupo folclórico Virgen del Rocío
Amics del Cavall	Associació Jubilats i Pensionistes de la Pineda
Associació Latina de Vila-seca	Ràdio Club Vila-seca
Secció Lletres de l'Agrupació	Col·lectiu Cultural Grup de

Cultural	Dones
Amics del Teatre de Vila-seca	Grup de Teatre "La Tramoia"
Ass. Cult. Catalanoiberoamericana	Comissió de Reis
Ball de Diables Vila-seca	Penya Barcelonista
Patronat del Santuari M.D. de la Pineda	Associació cultural rociera Almoraima
Grup de Geganters i Grallers	Associació cultural El Setè Art
Esplai de la gent gran Sant Esteve	Dones progressistes de la Plana
Casal de la Dona	Associació Senegalesos Galgui

Entitats Esportives

Club de Futbol Vila-seca	Penya de Pescadors Esportius
Associació de Veterans de Futbol	Patí Club Vila-seca
Club Can Vicenç La Pineda Futbol Sala	Club de Tennis Vila-seca
Club d'Hoquei Vila-seca	Societat Protectora de la Caça
Club Ciclista Vila-seca	Club Petanca Vila-seca
Club de Ciclisme Sant Esteve	Club Petanca La Plana
Escola de Ciclisme Municipal	Club de Tir Sant Esteve
Penya Cicloturista Ateneu	Comissió Hípica
Club Bàsquet Vila-seca	Club d'Escacs Vila-seca
Club Atletisme Vila-seca	Penya Ciclista Ateneu
Club Natació Vila-seca	Progat Vila-seca

Entitats Juvenils

Associació de Joves de la Pineda "Auxon"

Grup d'Esplai "l'Esclop"

Associació Juvenil "Amics del Rol"

Fòrum Joves de Vila-seca

Trabucaires del Comú

En aquest últim llistat (Taula 4), es veu que l'associacionisme religiós, obrer, agrícola i sindical pràcticament no apareix, i sí que observem un significatiu nombre de societats recreatives i culturals i d'entitats esportives, així com algunes xarxes de veïns, entitats econòmiques i comercials i associacions juvenils. En canvi, no hi són les associacions de mares i pares d'alumnes (AMPA's) (?).

9. Societats Culturals i Recreatives

Des d'una perspectiva d'interès social, les entitats més representatives del poble, amb més impacte a la comunitat, les que durant llargs períodes de temps han dinamitzat la vida cultural i de lleure del municipi, són les associacions culturals i recreatives, de les que Vila-seca posseeix varies, algunes de llarg recorregut, com són: El Fènix (1875), el Centre Catòlic (1893), l'Ateneu Pi i Magall (1929) i Las Vegas (1959). Són les quatre entitats que gaudeixen d'una major tradició, al costat d'altres de més recent creació, com L'Agrupació Cultural, fundada l'any 1971, que satisfà des d'aleshores, bona part dels interessos culturals dels vila-secans. Per tot això, a aquestes cinc

entitats els dedicarem una particular atenció i la major part del espai en el desenvolupament d'aquest treball.

9.1 EL FÈNIX

La Societat "el Fènix" és la associació més antiga de les encara existents a Vila-seca, es va fundar l'any 1875. El 2000 va celebrar el seu 125è aniversari, i constitueix una de les deu associacions més antigues de Catalunya.

L'entitat no sempre ha tingut la mateixa denominació. Montserrat Garriga Pujals ho explica: *"(...) en els seus inicis s'anomenava "Sociedad Recreativa la Ilustración". El nom d'il·lustració (...) es va inspirar en l'I·lustració francesa que havia envaït el pensament europeu d'aquella època i encaixava amb la mentalitat d'aquells socis fundadors. També se l'anomenava Casino, com a lloc d'esbarjo i joc que era".*²³

La Societat va néixer en una època molt convulsa, enmig d'una guerra civil, la tercera guerra carlina (1872-1876), en un clima de gran crispació política i social. No obstant això, la situació econòmica de la població (uns 3.200 habitants aleshores) havia millorat en els darrers anys, pels extraordinaris beneficis que el comerç del vi proporcionava. La fil·loxera, encara no havia arribat a Catalunya i es confiava que els Pirineus actuarien de barrera. Mentrestant, els preus dels productes vitivinícoles catalans experimentaven contínues pujades.

Ahora, Catalunya es trobava immersa dins del moviment cultural de la Renaixença, que havia arribat al seu màxim esplendor

²³ .- GARRIGA PUJALS, Montserrat, "Societat El Fènix. 125è. aniversari (1875-2000)". Societat El Fènix de Vila-seca, 2000. p. 7.

en aquells anys, i que va fer que sorgissin associacions arreu del país amb l'ànim de fer renéixer la cultura i la llengua catalana.

En aquesta conjuntura, un grup de 27 joves vila-secats²⁴, va pendre la iniciativa de constituir una societat cultural i recreativa, sense connotacions polítiques ni religioses, com així ho manifestava el primer article del reglament. Tot i que de la lectura del segon article - que impedia ingressar a la societat a les persones que s'haguessin alçat en armes contra el govern legalment constituït - es pugui desprendre el caire anticarlí de l'Entitat. La qual cosa, seria coherent amb el fet que la majoria dels pobladors del municipi eren, aleshores, més aviat d'idees liberals. També reflecteix la seva ideologia anticarlina el fet que, ja en els primers vint anys de la seva vida, la Societat es subscrigués a nombrosos periòdics diaris i setmanals, la majoria, dinàstics liberals i republicans, com *Las Circunstancias* de Reus, el *Diario de Tarragona*, *La Publicidad* de Barcelona, *La República* i *El Globo* de Madrid, "El Brusi" de Barcelona, *Diario de Reus*, *La Ilustración* de Valls, *La Opinión* de Tarragona, *La Gaceta de Catalunya*, *La Vanguardia*, *El País* de Madrid, etc.²⁵.

En el moment de la seva fundació eren 92 socis, que pagaven una pesseta al mes i 5 pessetes com a dret d'entrada. Però ja el cap d'un any de la seva constitució, el nombre de socis de la Societat era de 180 arribant, només cinc anys després, el 1880, fins als 237.²⁶ El primer local de què va disposar El Fènix va ser un pis llogat al Sr, Fernandez de Córdoba, al número 23 del carrer de Sant Antoni. El local disposava d'un ampli saló adient per instal·lar-hi un cafè i organitzar balls, d'una sala per jugar al billar i una altra més petita

²⁴ .- RECASENS COMES, Josep M.: *La Societat Recreativa El Fènix (1875-1975)*. Compendi historic publicat amb ocasió de commemorar el Centenari, Vila-seca. Edita: El Fènix, 1975. p. 5.

²⁵ .- Ibid. p. 6.

²⁶ .- GARRIGA, Op. cit. pp. 10-11.

que serviria per a la secretaria i com a biblioteca²⁷.

Els Estatuts de l'Entitat²⁸, escrits en castellà, es van aprovar el 3 setembre 1892. Al final del Reglament, un escrit dóna constància que aquest ha estat registrat en el Govern Civil amb data 07/09/1892. Dels 65 articles de què consta es poden extreure les següents conclusions: Manifestaven que l'objecte de la Societat era el de facilitar les relacions socials entre els seus membres, la lectura de premsa escrita i la pràctica de *"aquellos juegos que no estén prohibidos por la ley"*.

Com ja s'ha fet menció, l'Associació es declarava apolítica i anunciava que no es permetria en els seus salons *"discusiones sobre negocios de gobierno y religiosos"*. S'establí l'edat mínima d'admissió en els 16 anys i es va determinar que hi hauria socis honoraris, de número, transeünts (com *"los señores jefes y oficiales de la Guarnición"*) i gratuïts. Es considerarien socis honoraris, a més de l'Alcalde de Vila-seca, a persones que pels seus mèrits mereixessin tal distinció.

Es disposava que durant l'any es fessin, a la seu social de la Societat, com a mínim 4 balls, 2 dels quals serien de màscares. Abans, el 1883, la societat va patir un tancament per l'autoritat governativa, que "considerà il·legal la "Sociedad Recreativa la Ilustración" per alguna irregularitat en els seus Estatuts. Davant la sorpresa i la indignació dels socis, és va decidir fingir la dissolució de l'Entitat i immediatament fundar-ne un altre amb un nom nou: "(...) És va constituir la Societat amb el nom, (...) de "Casino de Recreo el Fénix"⁷. El 2 de febrer de 1884 l'autoritat governativa va aprovar els

²⁷ .- Ibid. p. 9.

²⁸ .- Arxíu Historic de Tarragona (A.H.T.). Expedient N° 382.

Estatuts de la "nova" Societat²⁹.

Al cap de poc, l'any 1888, el Fènix va passar per moments de tensió entre els socis per certes discrepàncies sobre l'organització de les festes, entre els que dirigien la Societat i els socis més joves. Aquests trobaven massa conservadores les activitats programades per l'Entitat. Això va fer que un bon nombre d'associats abandonessin el Fènix, i aquest passés uns quants anys de dificultats econòmiques³⁰.

Una altra vegada, el 6 de setembre de 1892, es va rebre un ofici del Governador Civil en què se li ordenava la immediata cloenda de la Societat, per no estar dins de les condicions que fixava l'article 4t de la Llei de Associacions de 1887. Es va acordar dissoldre el "Casino de Recreo el Fénix" i immediatament, el 8 de setembre, dos dies després, es constituí la nova "Sociedad Recreativa el Fénix"³¹. El canvi parcial de nom, no va dur cap conseqüència i tot va continuar exactament igual.

A les darreries del segle XIX, van tornar a haver-hi discrepàncies entre els socis sobre la conveniència de disposar d'un local social de majors dimensions, un casal, amb un teatre d'una mida més adequada al nombre de socis que aleshores tenia l'Entitat i així reactivar-la. Com en altres ocasions, no hi va haver acord entre els associats més antics i els més joves i el projecte no va tirar endavant, sobretot pel cost econòmic de l'obra³².

No és fins l'any 1904, que l'aspiració de tenir una gran sala de teatre, en la qual es poguessin també celebrar balls, no es converteixi

²⁹ .- RECASENS, Op. cit. pp. 9-10.

³⁰ .- GARRIGA, Op. cit. pp. 15-16.

³¹ .- RECASENS, Op. cit. p. 10.

³² .- Ibid. pp. 10-11.

en realitat. El senyor Fernández de Córdoba, cedeix un magatzem que després de ser condicionat va esdevenir una sala de teatre de 350 localitats. Aquest fet, va reactivar i donà més prestigi a la Societat, que va augmentar notablement el nombre de socis³³.

L'afició pel teatre aviat quedaria reflectida quan, l'octubre de 1904, es va crear la Secció Dramàtica. Aquesta nova activitat va portar a tenir que construir un escenari, a més de contractar un director (30 pessetes mensuals), un apuntador (5 pts) i el traspunt (3 pts). També, la instal·lació d'un projector de cinema va representar tota una novetat al 1908. A partir de llavors, totes les tardes dels dies festius es donaven sessions de "*Cinematògraf*", com es deia aleshores, a la sala del teatre. A les actes de la Societat hi consta com "*aparato fotográfico*"³⁴.

A la sala de teatre es duïen a terme nombroses activitats culturals, com quan el 1904 es va contractar un cicle de conferències d'Extensió Universitària, que existia a Tarragona, que realitzaven xerrades pels pobles de la província que ho demanessin. Al 1911, es decideix suprimir la quota d'entrada de 5 pessetes a efectes d'incrementar el nombre de socis. Amb això es van aconseguir 68 nous associats, aconseguint la Societat a mitjans de 1912 tenir 235 socis³⁵.

Cal dir que el Fènix ha desenvolupat, al llarg de la seva existència, una destacada vida cultural. Amb major o menor intensitat segons l'època, la Societat ha dut a terme un gran nombre d'activitats: cicles de conferències, concerts, vetllades literari-musicals, creació d'una biblioteca ja el 1884, classes culturals per als fills dels socis, excursionisme, cant coral el 1902, seccions esportives,

³³ .- Ibid. pp. 14-15.

³⁴ .- FARRIOL QUIROGA de RIOMAL, Núria. Op. cit. p. 32.

³⁵ .- GARRIGA, Op. cit. p. 23.

etc., a més del teatre i el cinema. De tota manera cal dir que, els esdeveniments socials en què més destacava el Fènix era en els balls per les festes majors i altres dies assenyalats, que celebraven de la forma més espectacular possible rivalitzant, els socis i els seus acompanyants, en els vestits que lluien per a l'ocasió. L'informant Ramon Figuerola³⁶, explica que als associats del Fènix els deien els *dels tres xecs* per que havien de tenir tres vestits: un per al treball; un per als diumenges i un altre per als dies de festa grossa.

A part de les elevades despeses que representaven les esplèndides celebracions lúdiques (en aquesta època es van posar de moda els números de *varietés* que no eren gens barats), El Fènix també destacava per les seves obres de caritat com ara, amb motiu de l'epidèmia de còlera que va afectar Vila-seca el 1885, es va socórrer als pobres i afectats encara que això suposés haver de suspendre les subscripcions als diaris³⁷.

Un fet estrany, que no he pogut aclarir, és el perquè una societat recreativa decidís, el 1910, establir un nou reglament de 58 articles, aprovat en Junta general, amb data 31/12/1910, en el qual el seu primer article disposava com a objecte de la Societat: "(...) *pura y exclusivamente la divulgación y fomento de la agricultura moderna por medio de conferencias teórico-prácticas desarrolladas por personas de reconocidas competencias, además de la lectura de periódicos, folletos y revistas a este fin dedicadas*" ³⁸³⁹.

Els anys següents, fins al 50 aniversari el 1925, el Fènix va experimentar un continu desenvolupament pel que fa al creixent èxit

³⁶ .- Ramon Figuerola Carratè, tresorer i expresident de l'Entitat m'ha proporcionat informació rellevant, així com tenir accés a l'escriptura de compravenda del terreny de l'actual seu social i als Estatuts de 1979. Entrevista realitzada el 6 d'agost de 2012.

³⁷ .- RECASENS, Op. cit. p. 19.

³⁸ .- A.H.T.. Expedient N° 382. Veure a l'annex la fig. 8.

de les seccions del teatre i del cinema, en l'organització d'uns programes de festa major molt reeixits, i amb la creació de noves seccions, com la Secció de Futbol, que va durar fins el començament de la guerra civil. Amb tot això la Societat veia augmentar el nombre de socis i conseqüentment els ingressos. També per aquesta època estava en funcionament una escola per a nens a la Societat, ens dóna constància d'això una fotografia dels mestres i alumnes, de l'any 1928, encara a Ca Córdoba⁴⁰.

El 1919 es va instal·lar el telèfon, cosa que representava un autèntic luxe, però que la Societat es podia permetre, ja que la seva situació econòmica, durant la dècada dels anys 20 era molt sanejada - com es pot veure en els balanços de comptes, d'aquests anys conservats a l'Arxiu Històric de Tarragona - conseqüència de l'elevat nombre de socis que tenia, que el 1922 superava els 300 associats, en una població de poc més 3000 habitants⁴¹.

L'any 1928, la seu social de la Societat continuava situada a la casa anomenada "Ca Córdoba", que avui ja no hi és, al carrer de Sant Antoni nº 23. Aquell any, arran d'un incident en el qual uns joves socis van tenir una actitud irreverent en ple carrer, el Sr. Córdoba propietari del local, inicià un plet per desallotjar la Societat de la seva propietat i el va guanyar⁴².

Aquest incident del grup de joves, d'ideologia liberal, va destapar les ires dels socis més conservadors. El grup de socis joves, amb esperit republicà i catalanista, volia donar un caire més polític a la Societat. La majoria de l'entitat no hi estigué d'acord i aquella colla va abandonar el Fènix i va formar un altre societat, l'Ateneu Pi i

⁴⁰ .- Veure a l'annex, fig. 3.

⁴¹ .- RECASENS, Op. cit. pp. 19-20.

⁴² .- GARRIGA, Op. cit. p. 38.

Margall⁴³.

Tot seguit, el Fènix és va traslladar a una antiga destil·laria d'aiguardent al carrer Sant Antoni n ° 2 anomenada "L'Olla de Gustavo ". Però tots sabien que era una ubicació provisional i finalment, després d'una intensa recerca, es va trobar un terreny adequat per a l'Entitat a l'actual carrer de la Font, una peça de terra anomenada Hort dels Gitanos. La cèntrica parcel·la era idònia i disposava de l'espai necessari per du a terme les activitats de la Societat. La nova seu social, que acabaria sent la definitiva, va ser inaugurada l'any 1929, construïda de nova planta pels mateixos socis que de manera desinteressada i entusiasta van participar-hi, estalviant molts jornals, a més de les seves aportacions econòmiques a fons perdut⁴⁴.

Tot i que en un principi es proclamava com una Entitat íntegrament recreativa i instructiva, i el seu reglament prohibia tota manifestació religiosa i política, es pot entendre que en un moment determinat, i a causa de les circumstàncies polítiques i socials, es decidís en reunió general extraordinària, el 27/04/1931, pocs dies després de la proclamació de la II República, passar a anomenar-se "Centro Político Republicano el Fénix". El canvi va ser aprovat per unanimitat, quedant reflectit en el reglament el 30/12/1931: (*Art.1*) *)... "Con el titulo de (CENTRO REPUBLICANO EL FENIX) se constituye en esta villa una Asociación que tiene por objeto defender y propagar los ideales republicanos procurando la armonía y fraternidad de cuantos los profesen"*.. A instàncies d'un soci, i després d'un debat, es va acordar que, davant aquestes noves circumstàncies, s'escollís una nova Junta Directiva, cosa que es va portar a terme tot seguit⁴⁵. En aquest període, la Societat era identificada com a republicana de

⁴³ .- Ibid. p. 39.

⁴⁴ .- Ibid. pp. 39-40. Veure a l'annex la fig. 2.

⁴⁵ .- A.H.T., Op.cit., Expedient N° 382.

dretes (*Acció Catalana*).

Aquest fet va significar un canvi amb la posició de no implicar-se en assumptes polítics i religiosos, que la Societat havia mantingut des de la seva fundació. El fet es pot entendre tenint en compte que ja abans de la guerra, Vila-seca era un poble majoritàriament republicà i en el que hi havia gent de dretes, encara que la majoria de vila-secats eren d'esquerres, el partit polític predominant era l'Esquerra Republicana de Catalunya. Mostra d'això és que a Vila-seca, el Front Popular d'Esquerres va guanyar les eleccions del Febrer de 1936 per un ampli marge.

Als nous estatuts de la Societat, l'edat mínima d'admissió es va rebaixar als 15 anys. Es van determinar els criteris per ser soci honorari: "*en consideración a los servicios prestados a la causa republicana*". Es va afegir la categoria de soci protector, en consideració al pagament econòmic que prestaven a l'entitat. A més hi havia els socis numeraris, els únics que tenien "*(...)voto y voz en todas las deliberaciones y podrán ocupar cualquier cargo*". Altres categories eren els socis transeünts, els que no tinguessin residència fixada al poble, i els gratuïts quan formaran part d'una família que tingués dos socis numeraris.

Durant l'època republicana, la Societat va apostar fort per l'esport creant, el 1933, l'Agrupació d'Esports del Centre Republicà, que després de la guerra es diria "Centro de Deportes y Recreos de F.E.T. y de las J.O.N.S." ⁴⁶. Dos anys més tard, el 1935, es va crear també una nova secció de ciclisme⁴⁷.

Acabada la guerra, totes les associacions van ser tancades. El Fènix passà a integrar-se a la "Organitzación Nacional de Educación

⁴⁶ .- FARRIOL QUIROGA de RIOMAL, Op. cit. p. 32.

⁴⁷ .- Veure a l'annex la fig. 4.

y Descanso". I no és fins l'any 1947 que no va recuperar el seu nom, passant a dir-se: "Sociedad el Fénix de Educación y Descanso". Així mateix va aconseguir un cert grau d'autonomia administrativa, tornant a tenir els seus socis i convocant de nou les seves assemblees generals⁴⁸.

Crida l'atenció, l'escrit al Governador Civil el 1940⁴⁹, en plena dictadura, en què la Societat ha de renovar la seva reglamentació, en el que es tractarà que el nou règim no acabi amb el Fènix pel seu passat republicà - el canvi de nom durant la República era una evidència - i per això, en la carta no manifesten la seva autèntica posició ideològica, ans al contrari es posicionen com acèrrims partidaris del "*Glorioso Movimiento*." Tot per evitar que l'Entitat fos il·legalitzada. Alguns comentaris de l'escrit ho il·lustren molt bé: (...) "*se procederá a una rigurosa selección de los socios antiguos y de cuantas personas quieran ingresar en dicha Entidad en lo sucesivo, si bien hay que contar que, los que no tengan sentimientos nacionales y no sientan nuestra excelsa Causa ya no tendrán esta pretensión, pero se procurará convencerles para que ingresen en nuestro Régimen Salvador. Los cargos directivos habrán de ostentarlos personas afiliadas a F.E.T. y de las J.O.N.S., en la nueva estructuración que convenga introducir en el reglamento, se seguirá la pauta que V.E. se digne a trazar para seguir adelante las orientaciones del Glorioso Movimiento Nacional*" (...)⁵⁰.

Durant la dictadura el Fènix, va seguir amb les seves activitats, condicionades a la situació política, mentre el nombre de socis tendia a disminuir. Així i tot, es van fer importants obres de reforma a la sala de cinema i altres reparacions a la seu social, coincidint amb el 75 aniversari, l'any 1950.

⁴⁸ - GARRIGA, Op. cit. pp. 42-43.

⁴⁹ - Veure a l'annex fig. 7.

⁵⁰ - A.H.T.. Expedient N° 382.

Als finals de la dècada dels 50 es va viure a Vila-seca l'insòlit episodi de l'anomenada "*guerra dels metges*" que va fer que una part de socis de l'Entitat la abandonessin. També per aquesta època l'alcalde d'aleshores, Pere Molas Saladié va intentar crear, a partir de la unió de les tres societats: El Fènix, l'Ateneu i la Joventut Catòlica, una nova Entitat que portaria per nom de: "Casal Vilaseca d'Educació i Descans ", la proposta no va prosperar⁵¹.

Durant aquests anys es va seguir fent cinema a la Societat, que des de 1953 s'havia llogat a un professional del ram. No obstant això, donat que amb el temps, l'afluència de públic havia davallat notablement, especialment a partir de 1966, l'explotació no resultava rendible per la competència de la televisió. En aquesta situació, l'empresari va renunciar a seguir amb el negoci. Això va portar a un plet de dos anys que, finalment va guanyar el Fènix, amb la qual cosa va tornar a disposar de la sala de cinema⁵².

A partir dels anys setanta del segle passat, el protagonisme de la Festa Major d'estiu (el 3 i el 4 d'agost) va passar a la festa de Sant Antoni (el 17 de gener). Això es va deure al canvi de costums provocat pel turisme que feia que molta gent es desplaçés a la costa, uns per feina i altres per diversió, la qual cosa comportava una menor assistència als actes i als balls de les Festes d'estiu, que organitzaven les Societats⁵³.

Per a la celebració del Centenari (1975), es va fer un programa de festes molt lluït amb molts diversos actes, que va culminar en un sopar commemoratiu amenitzat amb música, seguit de ball amb orquestra amb el popular cantant de tangos, Mario Visconti.

⁵¹ .- GARRIGA, Op. cit. pp. 46.

⁵² .- RECASENS, Op. cit. p. 28.

⁵³ .- GARRIGA, Op. cit. p. 52.

Repartint-se durant la vetllada entre els socis, el llibre de la història del Centenari, del historiador tarragoní Josep M. Recasens Comes⁵⁴.

L'arribada de la democràcia va comportat canvis. L'Entitat es van anar modernitzant per adaptar-se als nous temps de llibertat, tot i que això també comportés una important pujada dels preus de les activitats i de les quotes dels socis. El desembre de 1976 es van revisar els Estatuts de la Societat i, en aquells moments de la transició democràtica, es va disposar cedir la sala de ball per celebrar mítings polítics a les formacions que ho sol·licitessin. El 1978 es va prendre l'acord que les circulars destinades als socis fossin en català i en castellà donat els nombrosos socis castellanoparlants. L'any 1980, la Societat va començar a escriure les Actes en català⁵⁵.

Tanmateix, la realitat és que actualment el nombre de associats ha disminuït força, segons el tresorer Ramon Figuerola, a hores d'ara són prop d'un centenar de socis. Les noves generacions, com passa a les altres societats del poble, no semblen molt interessades a continuar amb les activitats tradicionals de la Societat, eclipsades per noves distraccions. Per exemple, amb l'augment del poder adquisitiu, els joves van deixar, ja fa temps, d'anar als balls del Fènix per anar a les discoteques de Salou i per tant, la poca rendibilitat de l'activitat, va obligar a la seva suspensió.

En aquests moments la Societat té cedides la sala de ball i el cafè a un particular, que ho explota com a restaurant i organitzant balls els caps de setmana per a tothom. A canvi, el llogater ha fet importants reformes de condicionament, i es fa càrrec del manteniment i de totes les despeses que comporten els locals.

⁵⁴.- Ibid. pp. 49-50.

⁵⁵.- Ibid. p. 51.

Darrerament, el Fènix ha llogat la seva sala de teatre i cinema a una empresa. Amb això, les seves possibilitats de dur a terme activitats pròpies s'ha reduït dràsticament. L'Entitat només s'ha reservat la zona del primer pis, a sobre del Restaurant, composta d'alguns despatxos i una sala amb capacitat limitada a una cinquantena de persones.

Aquestes últimes decisions, juntament amb un préstec que han fet alguns socis, han suposat una millora de la situació econòmica (s'ha reduït la càrrega hipotecària que arrossegava l'Entitat), però en canvi, l'han condicionat en gran manera en el desenvolupament de les seves activitats. A hores d'ara, l'única cosa que l'Entitat du a terme com a tal, és el dinar de germanor una vegada a l'any. Quant al futur, el projecte més immediat i gairebé únic és l'organització d'un cicle de xerrades-col·loqui sobre temes que interessin als socis, i poca cosa més. La majoria de socis són gent gran, la continuïtat generacional s'ha interromput. Dissortadament, les coses no pinten gaire bé per a una de les Societats més antigues de Catalunya, que l'any que ve complirà el seu 137è aniversari. Tant de bo se'n pugui sortir.

9.2. EL CENTRE CATÒLIC

El Centre Catòlic, com se'l coneix actualment, és la segona societat recreativa, de les encara existents, més antiga després del Fènix. El nom inicial de la qual fou "Sociedad Juventud Católica. L'any de la seva constitució va ser el de 1893. Una entitat, per tant, amb prop de 120 anys d'existència.

Josep Morell al seu llibre "Vila-seca", explica els seus inicis: *"(...) Com el seu nom indica, el Centre, va néixer amb un enfoc més religiós que el Fenix. Tot i amb això, el seu objectiu principal era*

igualmente el desenvolupament de la cultura. Per això, les seves principals activitats van consistir en vetllades literàries i sobre tot teatre, les funcions del qual és duien a terme a la seva seu del carrer Comte de Sicart”⁵⁶.

El president actual de l'Entitat, Josep Pujals⁵⁷, creu que l'ànim que va impulsar, aquell any de 1893, a un grup de joves vila-secats a fundar una entitat de caire religiós, va ser com a reacció al creixent moviment obrer, laic i anticlerical - que s'estava produint a finals del segle XIX en la societat catalana en general i a Vila-seca en particular - i per defensar els seus valors religiosos. Se sap, que en aquesta població, a finals del segle XIX, existien com a mínim, dues societats obreres: la "Hermandad la Fraternal de Socorros Mutuos"⁵⁸, de la qual se'n té constància de la seva existència fins el 1925 i la "Sociedad de Obreros Agricultores de Vila-seca" coneguda com "els obrers"⁵⁹, dissolta i incautada després de la desfeta del 1936. De fet, els socis del Centre Catòlic eren, en la seva gran majoria gent treballadora i creient que, davant les dificultats per accedir a la cultura, cercaven alternatives associant-se entre ells.

Segons l'expresident de l'Entitat Joan Clavé⁶⁰, el Centre Joventut Catòlica es va fundar, en bona part, com una escissió del Fènix. El grup de persones que se'n van anar d'aquest i van formar part dels fundadors de la nova Entitat, constituïen els socis catòlics més o menys vinculats al moviment carlí, de qual uns n'eren militants actius i altres passius, encara que ben pocs se'n consideressin.

⁵⁶ .- MORELL i TORREDEMÉ, Josep; PINEDA VAQUER, Ferrando. "Vila-seca". Ediciones Cossetània, 2001, p. 111.

⁵⁷ .- Josep Pujals és l'actual president de l'Entitat. Entrevista realitzada el 5 de juliol de 2012.

⁵⁸ .- Arxiu Històric de Tarragona (A.H.T.), expedient nº: 370, consultat el 6 de juny de 2012,

⁵⁹ .- ESTRADÉ PUJALS, Maria et al, "Vila-seca, Recull gràfic 1867-1975. Editorial Efadós, per la col·lecció L'Abans, 2011. p. 167.

⁶⁰ .- Joan Clavé, expresident de la Societat i exalcalde de Vila-seca. Entrevista realitzada el 34 de juliol de 2012.

El 1883, l'Arquebisbat de Tarragona va aprovar els Estatuts⁶¹. Al principi, la "Joventut Catòlica" no disposava d'un local per a les seves activitats. La seva primera seu social es va constituir en un petit local al carrer Major n ° 7. Després de 16 anys de la seva fundació i de passar per diferents indrets, els socis més emprenedors van decidir la compra d'un local. Els diners que aquest costava eran una greu dificultat per tirar endavant el projecte (7.000 pessetes de l'època). Tot i el gran esforç econòmic dels socis (es va fer una derrama que va recaptar 2.495 pessetes) i la sol·licitud d'un préstec, es va necessitar de les ajudes de diversos donants, com els canonges Gomà i Vidal i Barraquer que, anys més tard, havien de ser Arquebisbes-Cardenals amb el títols de Primats per les Espanyes (encara que els dos amb una posició ideològica molt diferent). Amb tot això, la compra del local, el que seria el definitiu, el carrer del Comte Sicart, nº2, va ser possible l'any 1911⁶².

Com es dedueix dels Estatuts, un pronunciat caràcter catòlic marcava la Societat. En el seu primer article, la Societat es posava sota la protecció del seu àngel tutelar San Luís Gonzaga. Manifestaven que la finalitat de la Societat era, com diu l'article 3er: *"(...) conservar y propagar la religión católica, con adhesión incondicional a las enseñanzas de la Santa Sede."* Declaraven que els mitjans per aconseguir-ho serien segons l'article quart : *"1º. Reunirse para edificarse y fortalecerse mutuamente en la doctrina católica"; 2º. "Creación de una biblioteca de autores católicos"; 3º. "Fundación de escuelas gratuitas, especialmente nocturnas, para las clases proletarias."*

Només s'admetia com a socis els que professessin i practiquessin la religió catòlica i haguessin rebut la Primera Comunió. Tres socis proposaven el candidat i responien de la seva idoneïtat

⁶¹ .- A.H.T., expedient nº: 1618, consultat el 6 de juny de 2012.

⁶² .- FARRIOL, Ramon. "Societat Joventut Catòlica. LXXV Aniversari de la Fundació, 1893-1968. Programa d'actes commemoratius. Societat Joventut Catòlica, Vila-seca. 1968. p. 4.

moral i religiosa. Es dictava l'obligatorietat dels socis a assistir a les processons religioses del culte catòlic, principalment les del Corpus i les del Sant Patró de la vila, podent ser expulsats els que incomplissin la norma (tres faltes d'assistència no justificades). A part d'això, la Societat estava oberta a tothom i únicament contemplava dues classes de socis: els *actius*, que pagaven les quotes corresponents i els *honoraris*, que n'estaven exempts i eren nomenats per la Junta Directiva pels seus especials mèrits.

La blasfèmia i el parlar malament de la religió catòlica, era motiu perquè els socis que ho fessin fossin renyats i, en cas de reincidència, fins i tot expulsats de la Societat. Cal dir però que, segons el testimoni, aquestes normes van anar sent menys rigoroses amb el pas del temps. Això mateix va passar amb la obligatorietat pels socis de l'assistència a totes les processons.

Una altra prova del caire religiós que impregnava la Societat és l'apartat que fa referència al funcionament de la Junta Directiva: (...) *"empezarán las sesiones por la señal de la Cruz y el rezo de un Ave María y concluirá con el de un Padre nuestro en honor y gloria del Patrono de la Sociedad, San Luis Gonzaga. Esta misma piadosa y devota práctica se observará en las Juntas Generales"*. A més, als Estatuts prohibien a la Junta prendre cap acord de caràcter polític.

Una altra de les obligacions per als membres de la Junta directiva, establí que els vocals, per torns setmanals, romandrien a la seu social de la Societat el major temps possible, per mantenir el bon ordre entre els socis. Les infraccions d'aquests, després de tres avisos *paternals* amb que eren amonestats, podia representar la seva expulsió de la Societat.

Segons l'informant Josep Pujals, altres mostres de la seva vinculació amb la religió catòlica era l'acceptació de la necessitat de

l'aprovació dels estatuts de l'Entitat, per part del Sr. Arquebisbe, així com el control, per part d'aquest, de les publicacions que els socis podien llegir. A més, durant el franquisme, el rector de la parròquia era conciliar i per tant assistia a totes les juntes generals que celebrava l'Entitat, fins que l'any 1967, el nou rector Mn. Ricard Cabré va excusar la seva presència i així ha seguit des de llavors. Tots aquests requisits van anar deixant d'estar vigents amb el pas del temps.

L'expresident Joan Clavé considera que la Societat era, si més no durant els primers anys de la postguerra, com una prolongació de la parròquia, no sols perquè en aquella època es celebressin al Centre misses i funcions religioses, sinó sobretot per la filosofia pròpia de l'Entitat. Es veia més com un refugi que no pas com un centre de projecció de la moral cristiana. Per a alguns socis era, com deien: *"Tenir un lloc on no hagi de sentir renegar."*

Per l'article 3er dels Estatuts, la finalitat de la Societat, a més de conservar i propagar la religió catòlica, era: *"facilitar entre sus individuos y proporcionarles las distracciones y recreos (...) con exclusión absoluta de todo género de juegos prohibidos por las leyes y disposiciones gubernamentales."*

A aquest efecte es va construir la sala de teatre, que el 1914, fou inaugurada per l'Arquebisbe de Tarragona Excm. D. Antolí López Peláez, on de seguida s'hi va començar a s'hi van dur a terme múltiples activitats culturals: conferències, cercles d'estudis, vetllades musicals i de declamació, etc.. Aquestes últimes van ser considerades d'alt valor cultural pel qual, l'any 1929, la Societat va ser subvencionada pel Ministeri d'Instrucció Pública⁶³. També, segons es desprèn dels testimonis, almenys durant la segona dècada del passat segle, en aplicació de l'apartat 2nd de l'article 4rt dels Estatuts, va

⁶³ .- Ibid. p. 4.

estar en funcionament al Centre Catòlic, el Col·legi San Lluís Gonzaga.

Així mateix, l'Entitat va promoure intensament el teatre, tant de producció pròpia com en col·laboració amb grups aliens. Segons em diuen, el Centre Catòlic ha estat l'entitat vila-secana que més ha desenvolupat, al llarg del temps, aquesta activitat, mitjançant la seva Secció Dramàtica, en la que s'hi van fer grans tres generacions de joves i magnífics actors⁶⁴, i que encara avui dia, porta a terme cada any, la representació dels tradicionals Pastorets, l'espectacle més genuí de la Societat. Als bons temps, la Secció Dramàtica solia fer representacions per la Festa Major, per Pasqua i per Sant Lluís Gonzaga, el patró de l'Entitat. A finals dels anys 70, es va crear la companyia teatral definitiva, la Tramoia, fruit de la fusió de la companyia de teatre infantil, la Truita, i de la companyia la Tramoia, de teatre adult. Des de llavors ha portat les representacions teatrals per totes les comarques tarragonines amb notable èxit. Durant un temps, la Tramoia també va organitzar a Vila-seca, cicles de teatre a la primavera i a la tardor en què, a més de representar les seves pròpies obres, escenificava espectacles d'altres companyies teatrals amateurs d'arreu de Catalunya⁶⁵.

Capítol a part mereix l'activitat musical desenvolupada per la Societat. Per els anys 30, la Societat comptava amb un Orfeó coral en el que hi participaven grans i petits. D'aquí van sorgir grans cantants, com la del tenor Josep Forasté, un pagès del poble que tenia una prodigiosa veu i que arribaria a cantar en un teatre de Barcelona "Cançó d'amor i de guerra" i, fins i tot, seria sol·licitat per una companyia madrilenya. Dins de l'art líric, en especial les sarsueles eren les que obtenien els èxits més sonats. Algunes obres com "El Huesped del Sevillano" i "La Generala" van arribar a representar-se

⁶⁴.- Ibid. p. 5.

⁶⁵.- MORELL i TORREDEMÉ; PINEDA VAQUER, Op. cit., p. 115.

en sessió de gala al Teatre Fortuny de Reus. Les recaptacions obtingudes eren a benefici de l'Hospital de Sant Joan d'aquella ciutat⁶⁶.

En canvi, sembla ser, segons els testimonis, que la Joventut Catòlica mai ha estat de fer balls durant les festes del poble ni en cap altra ocasió, preferia organitzar recitals de poesia o audicions musicals. Prova d'això, és que sent president de l'Entitat l'informant Joan Clavé, l'any 1972, explica que es va dur a terme una enquesta entre els socis del Centre. A la pregunta sobre els objectius que la Societat s'hauria de plantejar, dels 60 participants només 12 van proposar organitzar balls, tenint en compte que 8 d'ells es referien a balls regionals.

Una altra activitat important en el seu moment, van ser les sessions de cinema que el Centre, al igual que les altres societats culturals, va organitzar durant molts anys. A la seva sala va ser on primer es van projectar pel·lícules sonores. En relació amb el cinema, una característica que el diferenciava de les altres entitats, era que totes les pel·lícules que es projectaven al seu local, eren sempre aptes per a tots els públics. El president ens explica que el rector de la parròquia, un cop s'havia informat de les pel·lícules que es projectaven a totes les sales del poble, penjava al tauler de l'església la qualificació moral de totes elles, que anava des de: "*autoritzada para todos los públicos*" fins a "*3 R, mayores con reparos*" i "*4, gravemente peligrosa*", tot per ajudar els feligresos a no caure en el "*pecat*". Paradoxalment, aquesta classificació representava, per a moltes persones, la millor promoció d'aquestes dues últimes categories, que mai no es podien veure al Centre.

La promoció de la sardana ha estat un altre aspecte a destacar de la Societat. El Centre participava habitualment en el aplecs de

⁶⁶.- FARRIOL QUIROGA de RIOMAL, Op. cit., p. 46.

aquest ball tan tradicional, que s'assajava el local de la Societat, però que hi podia participar tothom, i que es celebraven a Vila-seca i a altres pobles. Altres activitats com els cors, orquestres, ballets, grups de caramelles... també es duïen a terme a les sales de l'Entitat.⁶⁷

Durant la II República, en un ambient força polititzat, el Centre Catòlic va patir una certa discriminació per la seva condició religiosa tot i ser, la majoria dels seus socis, camperols o simples treballadors humils. A l'Entitat hi van tenir lloc alguns mítings polítics de signe catòlic tradicionalista⁶⁸. Al esclatar la guerra civil, el Centre va tancar portes i, sembla ser, que el local va ser ocupat per la CNT i es va crear un Comitè antifeixista, que segons el testimoni Josep Pujals, va actuar amb molta moderació en comparació als comitès d'altres poblacions. De totes maneres, el moviment anticlerical va arribar a Vila-seca i l'església del poble va ser cremada, però per gent de fora de la població. Arran d'aquest fet, un cop acabat el conflicte, el Centre Catòlic habilitaria el seu local per a celebrar-hi misses i altres actes religiosos.

Cal esmentar, que la repressió contra els catòlics a Vila-seca no va ser especialment dura, com ho mostra els fets que ens expliquen els comunicants: Isabel Castellnou i Anton Ribera: " Un dels socis del Centre el farmacèutic del poble, el senyor Ramon Jansà Guardiola, sobre tot per la seva condició de catòlic, el van agafar i el van lligar a una pilastra davant de la seva farmàcia. Llavors, membres del Comitè antifeixista de Reus van arribar amb el propòsit de emportar-se al Sr.Jansà, segurament per matar-lo. Els membres del Comitè de Vila-seca, al capdavant del qual estava Pere Molas (pare de qui seria alcalde del poble, Pedro Molas Saladié, de 1960 a 1967), s'hi van oposar, dient-los als del Comitè de Reus que, "*a Vila-seca dels*

⁶⁷ .- Ibid. p. 48.

⁶⁸ .- GARRIGA PUJALS, ESTRADÉ PUJALS, Op. cit., p.166.

"feixistes" del poble se'n cuidaven ells" i amb això, de ben segur, van salvar la vida del farmacèutic. Sembla que en aquest i en altres casos, i tenint en compte els convulsos moments que es vivien, el seny i els valors de bon veïnatge dels vila-secans s'imposaren per sobre de les ideologies.

Un cop finalitzat el conflicte, la Societat Joventut Catòlica, donat el poder que havia assolit l'Església en aquells moments, no va tenir cap problema per la seva reobertura, sense tenir-se d'integrar en l'organització de "Educación y Descanso", tot i que fins l'any 1942 no va reiniciar les seves activitats.

L'actual president, senyala que tots els alcaldes i la majoria de regidors durant la Dictadura i alguns en d'altres èpoques, eren socis del Centre Catòlic, en el sentit que l'Entitat, independentment de les conjuntures polítiques, sempre ha estat una *"punta de llança"* a l'hora d'abastir a Vila-seca de persones de relleu i d'iniciatives culturals i polítiques. En canvi, per l'altra informant Joan Clavé, era per aquest mateix motiu que la majoria de la gent del poble, durant la Dictadura, identificava la Societat amb el règim. Aquest parer de la gent es justificava a més pel fet que, durant la dècada dels 50' i els primers 60', el "Frente de Juventudes" va ocupar la planta baixa de la seva seu social, y els "Coros y Danzas" de la "Sección Femenina" solien dur a terme els seus assajos al Centre Catòlic.

Així mateix, durant la guerra civil, segons el mateix informant, dels socis de l'Entitat que van ser reclutats per l'exèrcit de la República, una bona part d'ells, així que van poder, es van passar al bàndol dels "nacionals", integrant-se en el "Tercio Nuestra Señora de de Montserrat" que, com és sabut, estava integrat per catalans fugits de la zona republicana, majoritàriament carlins.

També diu que durant la transició democràtica el Centre, en aquells moments de canvi, va voler implicar-se en els temes polítics organitzant xerrades amb importants líders del partits del moment com: Miquel Roca Junyent de Convergència, Josep Solé i Barberà del PSUC, Jordi Gil i Alava del PSC, Josep Badía del Partir Carlí (tot i que aquest partit no arribà a presentar-se a les eleccions generals de 1977, sinó que va donar suport a la candidatura del "Bloc Popular Català d'Esquerreres i pel Socialisme), etc.. Aquesta actitud d'interès per la política, sembla que forma part del tarannà de la Societat, ja que s'ha mantingut en el temps. Sense anar més lluny, en les últimes eleccions autonòmiques, es va dur a terme un cicle de xerrades amb polítics dels principals partits. Y a hores d'ara, l'Assemblea Nacional de Catalunya sol celebrar les seves reunions al Centre.

Des de l'arribada de la democràcia i els nous temps, la Societat el Centre Catòlic viu moments difícils, que fan perillar la seva permanència. Em consta que l'actual Junta, treballa de valent perquè això no passi. Però no es pot negar que tot canvia molt de pressa i avui en dia, amb tantes opcions d'oci, de formes de relacionar-se amb els altres, de facilitat de comunicació i de desplaçament, etc., i si a això hi afegim la pèrdua de pes dels valors religiosos, sobretot entre els joves, fa cada cop més palès les dificultats del Centre Catòlic per tirar endavant. A més, els locals de la seu social necessitarien una bona remodelació, no necessàriament com la que trobem en el vídeo que hi ha "penjat" a la "xarxa" que mostra, a través imatges virtuals, un treball de recerca titulat: "Proposta de Rehabilitació del Centre Joventut Catòlica de Vila-seca" ⁶⁹, que resulta espectacular però que, malauradament, em temo està fora de l'abast de la Societat.

⁶⁹ .- Treball de recerca realitzat per l'alumne, Jaume Pujals Cabré, del Col·legi Turó. Curs 2007-2008. www.youtube.com/watch?v=tkC745e3O8s. Consultat el 7 d'agost de 2012.

Segons les fonts, la majoria dels associats són gent més aviat gran. Tot i que el president diu que darrerament s'han incorporat uns quants joves. L'Entitat compte, a dia d'avui, amb una seixantena de socis. A l'actualitat, el Centre Catòlic desenvolupa algunes activitats, encara que de forma esporàdica. En el seu bloc "on line"¹⁵, s'enumeren els actes que han dut a terme últimament. Es pot comprovar que segueixen organitzant funcions de teatre, com els clàssics Pastorets, i el grup de teatre la Tramoia de Vila-seca hi fa representacions teatrals tots el anys, de forma ocasional. Sense anar més lluny, aquest any 2012, ja porten representades quatre obres, per diferents companyies, a més dels Pastorets, a la sala del Centre. Així mateix, han organitzat la revetlla de Sant Joan i el mes de juliol, una vetllada musical: II Nits a la Fresca de l'Hort, amb força èxit, i n'hi ha prevista una altra per al mes d'agost.

Els projectes de la Societat per a un futur immediat són, segons el president: en primer lloc potenciar el nou bloc *Societat "El Centre 2"*⁷⁰ a la xarxa, i aconseguir que la gent jove participi en ell; seguir amb les funcions de teatre i les vetllades literari-musicals; dur a terme conferències-col·loqui de petit format, a les quals assisteixin persones realment interessades en el tema que es tracti, cicles de "cinema club" oberts a tothom. En definitiva, el repte és adaptar-se a una situació que canvia de manera contínua i accelerada.

9.3 L'ATENEU PI I MARGALL

Seguint l'estela dels homes de la Il·lustració que, des de finals del segle XVIII, havien apostat per la cultura popular, ben diferent de l'oficial, el moviment ateneístic va sorgir amb força a finals del segle XIX i ja en el segle XX, es va consolidar a tot Europa i així mateix a Catalunya.

⁷⁰ .- El nou bloc del Centre Catòlic. Consultat el 12 de juny de 2012. <http://blocs.tinet.cat/elcentru2/>

A Vila-seca, l'any 1928, a les acaballes de la Dictadura de Primo de Rivera, un grup de socis joves del Fènix de ideologia liberal, pretenien donar un caire més polititzat a la Societat, amb una orientació republicana i sobre tot catalanista. En no posar-se d'acord amb la majoria dels demés socis, aquells joves van acabar abandonant el Fènix, amb l'idea de constituir una nova Entitat que acomplís les seves expectatives. Així va néixer, l'any 1929, la nova Societat, que va rebre el nom de Ateneu Pi i Margall⁷¹.

Des de les primeres reunions, a l'edifici denominat El Gas, la Societat obtingué moltes adhesions al nou projecte. Després d'un temps a ca Pàmies, l'Ateneu es va establir en el núm. 1 de la plaça de Voltes (llavors anomenada plaça de Castelar), que finalment es va decidir comprar, juntament amb la part baixa de la casa del costat, per 50.000 pessetes. En aquest lloc havia estat la casa de l'Ardiaca, l'antic senyor de la Vila-seca medieval, i seria la seva seu definitiva de l'Entitat⁷².

La legalització de la Societat es va produir el 20 de gener de 1929, en rebre l'aprovació dels estatuts, en els quals s'assenyalava l'esperit lliberal i el caràcter no polític de l'Entitat, oberta a tots els habitants de Vila-seca interessats en la cultura y el progrés del poble.

Tot seguit es va celebrar la primera reunió oficial com entitat constituïda, i es va triar la primera Junta directiva. A aquesta reunió hi van assistir 84 socis de diversa ideologia i professió. Entre els membres de aquesta primera Junta hi havia pagesos, el metge del poble, industrials, funcionaris de banca i, fins i tot, artistes⁷³.

Els socis de l'Ateneu, tot i el que diguessin els estatuts, tenien inquietuds polítiques, i molt aviat la Societat va començar a

⁷¹ .- GARRIGA PUJALS, Montserrat, "Ateneu Pi i Margall 75 anys d'història (1928-2004). Edita: Ateneu Pi i Margall. Vila-seca, 2004. pp. 8-9.

⁷² .- PUJALS i VALLVÉ, Joan M^a, "L'Ateneu Pi i Margall, en el seu cinquantè aniversari". Edita: Ateneu Pi i Margall de Vila-seca, 1979. p. 19. Veure a l'annex la fig. 16.

⁷³ .- Ibid. p. 19.

organitzar xerrades i conferències de diferents representants polítics. La primera d'aquestes, que inaugurava oficialment la càtedra de l'entitat, va ser pronunciada pel historiador Antoni Rovira i Virgili amb l'adient títol de "Cultura i Pi i Margall" ⁷⁴.

Des dels seus inicis, l'Ateneu va organitzar una gran quantitat d'activitats culturals i de caire social. Per dur a terme tal nombre d'actuacions, ja al mateix any de la seva fundació, es van constituir diverses comissions i seccions, com: la Comissió d'Hisenda, la Junta del Cafè, la Comissió de Ball, la Secció de Caramelles, la Secció de Futbol, la Secció de Boxa i la Comissió per la festa de Sant Antoni. La Societat començava amb bon peu⁷⁵.

Aquesta frenètica activitat, va portar a la necessitat de disposar d'una sala d'espectacles a la casa que havien comprat a la plaça de les Voltes, el disseny de la qual es va encomanar al prestigiós arquitecte, Cèsar Martinell, que no va voler cobrar els seus honoraris, per la seva amistat amb el vicepresident de l'Ateneu d'aleshores⁷⁶.

L'any 1930, la Societat mostrava la seva vitalitat creant noves seccions, com la Secció d'Estudis Polítics i Socials, que segons els seus estatus era "*independiente del nombre e intereses del Ateneo Pi i Margall*", i que s'ocupava de "*la solución y estudio de los problemas políticos y sociales que afectan a los hombres y a los pueblos mediante lecturas, conversaciones, conferencias,...*" ⁷⁷.

De seguida la nova Entitat es va subscriure a diferents diaris i revistes, d'acord amb la orientació ideològica de la majoria dels socis com: el diari liberal i regeneracionista "El Sol" de Madrid; "La Publicitat" de Barcelona, òrgan del catalanisme intel·lectual; el setmanari "La República". Més endavant, s'hi van afegir el diari obrer

⁷⁴.- Ibid. p. 19.

⁷⁵.- GARRIGA, Op. cit., p. 12.

⁷⁶.- Ibid. p. 11.

⁷⁷.- PUJALS, Op. cit., p. 22.

"La Humanitat"; el republicà "el Diluvi"; el periòdic de caire federalista "L'Opinió", lligat a Esquerra Republicana de Catalunya, etc.⁷⁸.

Malgrat la tensa situació d'aleshores a nivell d'Estat, tant política (la Dictadura va caure a principis de 1930), com social i econòmica (el crac de 29), a l'Ateneu les coses li anaven d'allò més bé. Es va continuar, amb gran èxit, els cicles de conferències, amb destacades intervencions com, entre d'altres, la del periodista barceloní Àngel Semblancat; el catedràtic de dret Josep Xirau; el periodista Marcel·li Domingo, que va ser ministre de la República; l'escriptor Joan Puig i Ferrater; Lluís Nicolau d'Olwer, ministre d'economia del govern republicà; Ventura Gasol, que també seria ministre durant el primer bienni, etc.⁷⁹.

D'altra banda, la Secció Instructiva de l'Ateneu va instal·lar escoles⁸⁰, en especial pels fills dels socis, en un pis llogat al costat del local social, ateses les insuficiències de l'escola pública municipal. En aquestes escoles, l'ensenyament primari i complementari es donava en funció de l'edat, les aptituds i aspiracions de l'alumne. Així mateix, hi havia la opció, al final de la jornada, de fer classes de repàs, classes nocturnes per a adults i també de català. Fins i tot, malgrat la tendència republicana de l'Entitat, s'establia que el mestre dediqués un temps a explicar el fonament de la religió catòlica. És a dir, l'ensenyament es feia amb criteris força moderns però, al mateix temps, allunyats dels més radicals que seguien altres institucions, pel que fa a la religió. Es pretenia no excloure a cap vila-secà per la seva ideologia o creences⁸¹.

Els anys de 1930 i 1931, l'Ateneu es va implicar a fons en les activitats més destacades de la vida de Vila-seca, sobretot en dates

⁷⁸.- Ibid. p. 20.

⁷⁹.- Ibid. p. 14.

⁸⁰.- Veure a l'annex la fig.17.

⁸¹.- Ibid. p. 26.

assenyalades, els dies de festa grossa, com les festes majors, el Carnestoltes, revetlles de Sant Joan i Sant Pere, cap d'any..., amb la celebració dels seus lluïts balls de societat, les sessions de teatre i de cinema (es va programar la primera pel·lícula sonora que es feia a Vila-seca), vetllades literàries i musicals, etc.^{82. 11}

La proclamació de la República el 1931 i, l'any següent, l'aprovació de l'Estatut de Catalunya (Estatut de Núria), per a una entitat de caire republicà com l'Ateneu, van representar motius de gran joia per als seus socis. Des de llavors, cada 14 d'abril es celebrava la proclamació de la República, amb una sonada festa.

Conseqüència dels canvis socials i polítics que els nous temps havien portat van sorgir, en una Entitat com l'Ateneu, noves inquietuds polítiques que van donar com a resultat la creació de noves seccions, com el 1932, la Secció d'Estudis Polítics, que venia a ocupar el lloc de l'anterior Secció d'Estudis Polítics i Socials i, l'any següent, la Secció Política d'Esquerra Republicana de Catalunya, tot i que tractant de que no afectessin a la neutralitat política de la Societat, segons preveien els Estatuts⁸³.

Aquell mateix any, l'Ateneu va decidir escriure les seves actes en català. És també el 1932, que l'Ateneu va rebre la visita de Francesc Macià, President de la Generalitat de Catalunya, el que va constituir un esdeveniment de gran ressonància, només comparable al míting que, dos anys més tard va fer Lluís Companys a l'Ateneu⁸⁴.

El ritme d'activitats de l'Entitat va continuar els dos anys següents, tot i la crisi econòmica, les tensions polítiques i els episodis violents (com la Revolució d'octubre del 34) que afectaven a tota la societat en general, i que van precedir a l'esclat de la guerra civil el juliol de 1936.

⁸².- Ibid. pp. 31-32.

⁸³.- GARRIGA, Op. cit., p. 17.

⁸⁴.- PUJALS, Op. cit., p. 32.

La guerra, tal com es temia, ho va paralitzar tot i va deixar a l'Ateneu, durant tres anys, "fora de combat". La mobilització d'homes per al front, la radicalització de les postures ideològiques, la formació de comitès, la intranquil·litat que provocava la situació bèl·lica, la fam i la misèria que començaven a fer-se notar, etc., no convidaven a l'Entitat a dur a terme les seves habituals activitats culturals i recreatives, amb prou feines se seguien fent les sessions de cinema⁸⁵.

El desenllaç de la guerra, amb el triomf de les tropes rebels del general Franco, i la instauració d'un règim dictatorial, amb una ideologia política contrària als ideals republicans i democràtics que havien motivat la creació de l'Ateneu Pi i Margall, van conduir a que la Societat fos dissolta el 1939 i el seu local social confiscat.

Molt aviat, ja l'any 1940, es produeix un primer intent per aconseguir la reobertura de l'Ateneu. Els dos darrers presidents de l'Entitat, Miguel Granell Ventura i Esteban Torredemé Serra, van dirigir un llarga carta mecanografiada⁸⁶ al Governador Civil en què feien una exposició de les característiques de la Societat, posant l'èmfasi en el seu caràcter totalment apolític, malgrat el nom de Pi i Margall, "(...) *una circunstancia inocente (...) producto de la sugestión sin malicia de unos pocos, puesto que (...) dicho aditamento no tiene devotos ni arraigo en el pueblo.*"

Destacaven que, "*Durante el dominio marxista, el Ateneo no se dejó influenciar por las corrientes revolucionarias rojo separatistas y anti-españolas entonces imperantes, llegándose hasta el extremo de echar de la entidad, en aquella época de terror y de peligro, a un grupo de elementos izquierdistas (...) y a destituir al Maestro de escuela por sus actividades manifiestamente adictas a la subversión.*"

⁸⁵ .- A l'expedient num. 1866 de A.H.T., hi ha un programa de cinema amb data d'abril de 1937, que mostra que en plena guerra civil es feien sessions de cinema al Ateneu..

⁸⁶ .- Ibid. Carta mecaografiada en el expediente de l'Ateneu del A.H.T.. Veure a l'annex fig. 18.

Després d'assumir com a indispensable que els càrrecs directius de la Societat pertanyessin al *Movimento*, que l'Entitat quedés subjecta al control de FET i de les J.O.N.S. i que s'incorporés a la "Organitzación de Educación y Descanso", es feia la petició que s'autoritzés a la Societat, amb el nom de "Ateneo de Educación y Descanso", a que pogués continuar la seva existència legal. No hi ha constància que aquesta sol·licitud tingués resposta.

El següent document⁸⁷ que apareix al Arxiu Històric de Tarragona, és de 21 d'agost de 1947, són els nous Estatuts com "Ateneo de Educación y Descanso", presentats al Govern Civil per a la seva aprovació, adaptats als imperatius polítics d'aquell moment. Finalment, després de diferents comprovacions per part de les autoritats, el nou Reglament fou aprovat el 11 de març de 1948, tal com consta a l'afegit al final del document.

Un article dels Estatuts assenyala: "*Fin para que se crea la sociedad: (...) procurar por todos los medios que esta sociedad sea ejemplar y que redunde en gloria de España, esplendor de Vilaseca punto de su nacimiento a la vez que honre a todos sus componentes agrupando a la masa juvenil para que no quede en alas del vicio y malas costumbres*".

De totes formes, a través dels documents examinats en el Arxiu Històric de Tarragona, es pot constatar que els tràmits per legalitzar la Societat no van ser fàcils. Els recels que una entitat com l'Ateneu despertava pel seu posicionament ideològic en el passat (s'arriba a descriure, per part del Comandant de la Guàrdia Civil del poble, com una societat de *tipo marxista*), es manifesten en una sèrie de documents, en què es qüestiona la seva legalitat i es demanen informes sobre la "*conducta moral pública y privada y otros antecedentes*" dels components de la Junta directiva. Un exemple de

⁸⁷ .- Ibid. Estatuts de 1947 (A.H.T.).

com es percebia la Societat, ho mostra una de les autoritats que havia de donar el permís de reobertura, en comentar als membres de la Comissió de l'Ateneu: *"Lo malo no es que fueseis de izquierdas, es que aún lo sois"*⁸⁸.

Des d'aquell moment, la Societat funcionaria, com totes les societats recreatives d'aleshores, sota la tutela de la "Organitzación de Educación y Descanso", l'única alternativa possible en aquells moments. Es reprenengueren algunes activitats, com els balls, les sessions de cinema i les caramelles. Es van reorganitzar les seccions esportives, com la Penya Ciclista⁸⁹ i el Club de Futbol, que van aconseguir sonats èxits durant aquests anys, en canvi, per raons òbvies, van desaparèixer les activitats de tipus polític-cultural, que tant ressò havien tingut al poble.

Durant tota aquesta època de la dictadura, l'Ateneu feia el que podia, que no era poc, tenint en compte la situació política. Fruit del seu bon fer, la Societat va aconseguir, a la dècada dels 50', un nombre rècord d'associats, gairebé 400. Era evident, que els vilasecans que havien viscut les penalitats de la guerra i de la postguerra, en moments de greus penúries econòmiques, buscaven les ocasions de distracció i divertiment més assequibles, a través d'entitats com l'Ateneu⁹⁰. Fet destacat d'aquest període, va ser l'important reforma duta a terme a la sala del cinema, que va donar una nova empenta a la Societat, ja que les sessions de cinema representaven la seva principal font d'ingressos⁹¹.

L'any 1959, un fet insòlit va venir a pertorbar la tranquil·litat i la bona convivència de la gent de Vila-seca. Un conflicte d'interessos,

⁸⁸.- PUJALS. Op.cit., p. 37.

⁸⁹.- GARRIGA; ESTRADÉ. Vila-seca: Recull gràfic 1867-1975. Editorial Efadós, per la col·lecció L'Abans, 2011. pp. 212-213. De totes les activitats que en aquesta època organitzava l'Ateneu, les curses ciclistes eren les que tenien més renom. La penya ciclista va ser durant un temps la representant de la província a les curses a la resta del Estat.

⁹⁰.- Ibid. p. 23.

⁹¹.- Ibid. p. 30.

l'anomenada *guerra dels metges* (que explico més endavant), va dividir a la població en dos bàndols i això va tenir una considerable repercussió a les tres Entitats culturals i recreatives del poble. Com a conseqüència d'això, nombrosos socis d'aquestes les van abandonar per crear una nova societat: Las Vegas. L'Ateneu va ser la que més va patir per aquest conflicte, ja que va perdre gairebé la meitat dels seus associats. Els efectes que això va suposar per a l'Entitat tant, econòmica com anímicament, van ser importants, en repercutir pel que fa a les seves activitats⁹². L'informant Anton Rivera va ser testimoni directe de com uns socis de l'Ateneu, quan es trobaven a la terrassa del cafè de la seva seu social, van ser escridassats per un grup de socis del Fènix, perquè encara no havien fet fora els partidaris del bàndol contrari.

Amb l'arribada de la democràcia, es va acordar recuperar, l'any 1977, el nom originari de Ateneu Pi i Margall i es va decidir catalanitzar l'Entitat escrivint, a partir d'aquell moment, les actes en català.

El 20 de desembre de 1978, es van aprovar els nous Estatuts de la Societat, la redacció dels quals, assenyalava que la finalitat de l'Entitat era "*(...) la de fomentar i donar suport a l'activitat cultural, esportiva i recreativa dins de l'àmbit del municipi*" ⁹³. L'any 1979, es va sol·licitar la seva inscripció al Govern Civil que va ser acceptada. A l'any següent es va celebrar, amb diversos actes, el cinquantenari de l'Ateneu.

Durant els següents anys l'Ateneu, que a mitjans dels anys 90 comptava amb uns 90 socis, va continuar promovent les seves activitats tradicionals encara que amb una mica menys de força, sent els balls de societat els que més èxit aconseguien, juntament amb el sopar i el ball de cap d'any, les carretelles, el Carnestoltes

⁹² .- Ibid. p. 28.

⁹³ .- Estatut de l'Ateneu PI i MARGALL de Vila-seca. Edita: Ateneu Pi i Margall. 1980, p. 2.

L'any 1999, el marca el tancament de l'emblemàtic cafè de la Societat, el local va ser llogat a una entitat bancària, encara que amb l'oposició d'alguns socis, i amb els diners obtinguts es va poder reparar i remodelar la sala de ball del primer pis de la seu social i altres dependències. És també aquell any que l'Ajuntament va començar a organitzar per la festa major d'hivern el Ball de Coques en un envelat. Fet que marca l'inici del declivi dels balls de la Societat⁹⁴.

El 2001, l'Ateneu va llogar el local de la planta baixa situat al costat de l'entitat bancària, al num. 2 de la plaça de Voltes, on es va instal·lar un restaurant - bar, al qual la Societat cedeix en ocasions la sala de ball del primer pis. Aquest local, conserva en la part posterior una torre de vigilància i defensa, molt ben conservada, l'anomenada Torre del Delme (d'interès històric i cultural), una de les vàries que hi havia hagut a Vila-seca⁹⁵.

El 2004, va ser l'any del 75è aniversari de l'Ateneu, en un moment en que la Societat tenia uns 85 socis⁹⁶. Actualment, segons el actual president, Lluís Maudes⁹⁷, el nombre de socis es manté al voltant dels 90, darrerament s'hi han incorporat alguns socis joves. Tot i això, l'Ateneu, com totes les altres associacions culturals i recreatives de Vila-seca, en aquests anys d'ençà el canvi de segle, no pot dir-se que passi pels seus millors moments. Las activitats de la Societat, pràcticament es redueixen al sopar de cap d'any al local social, seguit del ball amb orquestra i el mateix es fa durant el Carnestoltes. També la Societat participa cada any amb una carrossa a la rua de Carnaval, encara que no amb la mateixa brillantor d'altres èpoques.

⁹⁴ .- GARRIGA, Op. cit., p. 58.

⁹⁵ .- Ibid. pp.59-60. Eren torres de vigilància i defensa contra les incursions pirates que assolaven aquestes costes sobre tot al segle XVI.

⁹⁶ .- Ibid. p. 61.

⁹⁷ .- Entrevista realitzada al actual president de l'Entidad, Lluís Maudes i al soci més antic, Anton Ribera Martí, el 30 de juliol de 2012.

Així mateix, l'Ateneu cedeix sovint, gratuïtament, les seves instal·lacions a altres entitats culturals com: El Casal de la Dona, que porta a terme representacions teatrals, l'Esbart Cultural, l'Associació Cultural Vila-seca dels Motors Antics (A. C. VIMA), la Colla Geganterera, etc.. Així mateix, els socis poden sol·licitar la sala del primer pis de l'Entitat per fer les seves celebracions particulars com batejos, comunions, casaments, aniversaris, etc..

En aquests moments l'Ateneu, gràcies als lloguers dels baixos de la seva seu social manté uns comptes sanejats. L'única aportació dels socis, 60 €. l'any, seria totalment insuficient per al manteniment de l'Entitat. Segons l'actual president, el principal i següent objectiu de la Societat és la rehabilitació de la façana de la seu social i tot seguit recondicionar la sala de ball. En aquest punt, serà el moment de pensar en dur a terme algunes activitats culturals i socials com ara, cicles de cinema-club, exposicions fotogràfiques, cursos, etc..

9.4 SOCIETAT LAS VEGAS

Entre les entitats culturals i recreatives pioneres de Vila-seca, la Societat Las Vegas constitueix la de més recent creació. A l'hora de buscar informació sobre l'Entitat, constato que en el Arxiu Històric de Tarragona no apareix cap document de la seva existència. Per tot això, les úniques fonts d'informació disponibles es redueixen al llibre editat per la mateixa Societat, el 2009, amb motiu del 50è aniversari de la fundació de les Vegas; la pàgina web de la biblioteca de Vila-seca, "Història local"; i els inestimables testimonis de: Isabel Castellnou; Salvador Martí; l'actual president Josep M. Pujals; el vicepresident Pere Cañellas i el secretari Anton Ballvé⁹⁸.

⁹⁸ .- Entrevistes a: Isabel Castellnou coneguda com "Angeleta", al seu pare va ser un dels primers socis de l'Entitat, (realitzada el 16 de juny de 2012); Salvador Martí Aguiló, conegut com "lo Cascabell"; Josep M. Pujals; Pere Cañellas i Anton Ballvé, (realitzada el 3 de juliol de 2012).

L'existència de Las Vegas es deu, en els seus inicis, a un desagradable conflicte, l'anomenada *guerra dels metges* (tot seguit en un pròxim apartat faig una àmplia exposició) que, a finals de la dècada dels 50, va dividir i enfrontar als habitants de Vila-seca, implicant de ple als socis de les tres Societats culturals i recreatives del poble, part dels quals van abandonar aquestes i van decidir fundar una nova Entitat.

L'any 1959, es considera com la data de fundació de Las Vegas (de fet les reunions dels fundadors van començar cap a finals de 1958) tot i que, per una sèrie de dificultats, la seva legalització no va arribar fins al 12 de desembre de 1962, quatre anys després. Per fi, en aquesta data, es constituïa legalment Las Vegas com una "Sociedad Recreativa de Educación y Descanso"⁹⁹.

Segons expliquen els informants, els començaments de la Societat van ser molt difícils i amb molts obstacles en els tràmits per aconseguir dur a terme legalment, totes les activitats que es proposaven. Sembla que l'Ajuntament d'aquella època, i es veu que també el clergat, amb el rector de la parròquia mossen Batlle en primer lloc, no creien en la viabilitat de la Societat, pel fet que el projecte havia sorgit d'un desacord entre socis de les altres tres Entitats (que més endavant explicaré), i es va anar retardant la seva autorització tant com es va poder. Fins i tot, l'alcalde d'aleshores, Pere Molas, suposadament en un intent d'entorpir la constitució de l'entitat va impulsar, en aquelles dates, la creació d'un Casal Vila-secà, que fusionés el Centre Catòlic, El Fènix i l'Ateneu Pi i Margall. No obstant, el projecte no va prosperar.

Cal dir també què, a causa d'aquells conflictius inicis i els ressentiments que els fets van provocar, Las Vegas va ser, sobretot

⁹⁹ .- BIBLIOTECA de VILA-SECA. Historia local. Consultat el 20 de juny de 2012.
www.bibliotecavilaseca.cat/index.php?option=com_content&task=view&id=318&Itemid=408&limit=1&limitstart=1

en els seus primers anys, una entitat no gaire apreciada pels socis de les altres tres Societats. Com recorda el que era president en el 50è aniversari de l'Entitat (2009), Jaume Purqueras Cogul: "*(...) els socis patien un rebuig social dels més amargs que es recorden al poble*"¹⁰⁰ tot i que, com reconeixen els mateixos informants, amb el temps aquesta actitud va anar canviant, i avui dia gairebé ja no es dóna, encara que han hagut de passar més de 50 anys.

En un principi, l'entitat va llogar una casa pairal (*Ca Montserrat*) i van demanar la llicència de bar, que l'Ajuntament li va concedir, però l'ànim dels que allí es reunien era la de constituir una Societat cultural i d'oci. Davant els entrebancs per obtenir els permisos per actuar com una Entitat recreativa i celebrar balls i funcions de teatre, els socis es reunien els diumenges i festius al bar i organitzaven els seus propis espectacles, improvisant actuacions; uns cantaven o recitaven peces de teatre, altres explicaven acudits... Finalment, es va optar per demanar autorització per celebrar un ball benèfic per a la revetlla de Sant Joan de 1959 a favor de la campanya que, el locutor Josep Maria Terrassa i el popular Maginet duïen a terme a Ràdio Tarragona, per als nens malalts de Sant Joan de Deu de Calafell. En aquesta ocasió, com s'esperava, el ball fou autoritzat, i va representar el primer acte oficial de la Societat Las Vegas. El següent pas va ser prendre la decisió de comprar l'immoble on hi havia la seu social. El 14 de novembre d'aquell mateix any es va dur a terme l'adquisició de la casa per part de 47 socis de la Societat, per un valor de 100.000 pessetes a pagar en 10 terminis¹⁰¹.

En un principi, el nom de Las Vegas, segons els informants, es va triar només per al bar, sembla que algú va comentar, mig en broma (el joc estava prohibit aleshores), que muntarien un local amb una ruleta i màquines escurabutxaques, evocant la ciutat americana

¹⁰⁰ .- SOCIEDAD RECREATIVA LAS VEGAS. 50è Aniversari. Llibret editat per la Junta Directiva i la Comissió de Festes del Cinquantenari. Vila-seca, 2009. p. 6.

¹⁰¹.- Ibid. pp. 10-11.

meca del joc. Malgrat el nom, la Societat mai va ser partidària dels jocs, tret de les partides de cartes o de dòmino, que els socis hi jugaven al bar.

Ja totalment legalitzada la Societat, els objectius van ser, des del primer moment, de tipus cultural, recreatiu i artístic. En poc temps va anar augmentant el nombre de socis i va consolidar la seva presència a la societat de Vila-seca. Una de les primeres accions preses per la Junta directiva per atreure socis, va ser la compra d'un aparell de televisió dels que, fins aleshores, només n'hi havia un altre al poble, els socis pagaven una pesseta per sessió per tal d'amortitzar-ho. Poc després, l'adquisició d'una màquina de cinema i el inici de les sessions de cinema al mateix local, va representar un fort impuls per a la Societat, tot i que als primers anys funcionés sense els permisos legals¹⁰².

Les actuacions de l'Entitat van començar a centrar-se, fonamentalment, en les festes majors, sense deixar d'organitzar altres activitats de tipus cultural i festiu, com les temporades de cinema i de teatre destacant, en aquest capítol, les actuacions del grup el Coverol. També la posada en marxa d'una discoteca al primer pis del local social va representar, aleshores, tota una novetat per al jovent vila-secà¹⁰³.

A la festa major d'hivern, amb la tradició d'anar a beneir els animals per Sant Antoni, Las Vegas sempre destacava en la desfilada de carrosses guarnides¹⁰⁴ - en competició amb les altres Entitats -, la construcció de les quals requerien dels socis moltes hores de treball en equip. El mateix passava a les festes del Carnestoltes durant les quals, la Societat participava en les rues populars així com organitzant, amb força èxit, els balls a la seva sala de festes. Tot

¹⁰².- FARRIOL QUIROGA de RIOMAL, Núria, "Associacionisme a Vila-seca". Treball de recerca de 2n. de Batxillerat, per l'Institut Ramon Barbat i Miracle. p. 71.

¹⁰³.- Ibid. p. 72.

¹⁰⁴.- Veure a l'annex les figs. 22 i 23.

servia per trobar-se amb altres socis i amics i passar-ho d'allò més bé¹⁰⁵.

En aquesta primera dècada, segons comenta el president, la Societat va arribar a tenir més de 300 socis, fou l'època daurada de Las Vegas. El fet que la majoria dels socis fossin gent jove, feia que l'Entitat fos de les més actives i dinàmiques i la que organitzava les festes més grosses, en les quals es contractaven als millors artistes del moment, com: L'orquestra Maravella, los Cinco Latinos o el cantant José Guardiola¹⁰⁶. En la seva sala es projectaven les millors pel·lícules del moment, i en les desfilades de Sant Antoni i Carnaval les carretelles de Las Vegas eren de les més reeixides.

La informant Isabel Castellnou recorda que, en els seus inicis, l'Entitat es caracteritzava per la joventut dels seus socis i per la gran quantitat de fills que les famílies tenien (va coincidir amb el començament de l'època del anomenat *baby boom*) i, sobretot per la iniciativa, l'entusiasme, el companyerisme i l'empenta dels fundadors, que mai es van desanimar davant les dificultats per seva legalització. Destaca, que van ser els propis socis els que, pràcticament, van construir la seu social de la Societat, cadascú segons les seves capacitats i possibilitats. Molts, després de esgotadores jornades al camp, dedicaven les seves hores de descans a treballs en benefici de l'Entitat. Els movia el desig de tenir un lloc propi per dur a terme les seves activitats i, sobretot, de demostrar a tot el poble de Vila-seca del que eren capaços, després del mal tràngol passat.

També expliquen els informants que, des dels seus inicis, Las Vegas va ser una societat constituïda per una amalgama de persones de diversa procedència, de característiques molt diferents entre elles, unides gairebé només, pel fet d'haver estat excloses i rebutjades per una bona part dels veïns del poble, amb l'Ajuntament i l'Església local

¹⁰⁵ .- SOCIEDAD RECREATIVA LAS VEGAS. 50è Aniversari. Op. cit., p. 23.

¹⁰⁶ .- Veure a l'annex la fig. 24.

al capdavant i en particular, pels directius i altres socis de les tres entitats a les quals pertanyien. Tot plegat, va fer que Las Vegas fos una Societat d'un caràcter més obert que qualsevol altra. Cosa que va facilitar que un bon nombre d'immigrants, arribats en els primers anys d'existència de la Societat, sobretot els procedents d'Andalusia, s'incorporessin com a socis a Las Vegas¹⁰⁷, integrant-se sense cap tipus de problema, no se'ls hi demanava cap requisit especial. Com assenyalen els estatuts, a diferència d'altres entitats, només hi havia un única categoria de soci. Calculen que els immigrants, arribarien a ser prop del 20% del nombre total d'associats. En canvi, també asseguren que no ha passat el mateix amb l'immigració arribada els darrers temps, les circumstàncies evidentment no són les mateixes.

A començaments de 1970, es va produir un incendi a l'última planta de l'edifici de la societat que va destruir la totalitat de la casa. Davant aquesta desgràcia que podia semblar la fi de les Vegas, els socis van respondre amb coratge i van decidir immediatament "construir-la de nou, més gran, més fort i amb més empenta" ¹⁰⁸.

De la consulta de les actes de la Societat, es desprèn que ja a principis de la dècada dels 80, Las Vegas passava per certes dificultats econòmiques per la manca d'ingressos, sobretot pel dèficit en la secció de cinema, de manera que es va proposar cedir la sala en arrendament. La discoteca, pel fet que no s'ajustava a les noves normes de seguretat, va ser clausurada, cosa que va obligar a fer obres de condicionament. L'any 1986 es seguia sense fer cinema i la Societat es va plantejar i va portar a terme, la instal·lació, en el seu lloc, d'un projector de vídeo per als nens i així captar-los com a futurs socis de l'Entitat.

¹⁰⁷.- Del llibre Registre de Socis de La Vegas, al qual he tingut accés, per gentilesa del Secretari de l'Entitat Anton Ballvé, es pot comprovar que, entre les cognoms tradicionals propis de poble, s'hi troben nombrosos d'altres procedències.

¹⁰⁸.- SOCIEDAD RECREATIVA LAS VEGAS. 50è Aniversari. Op. cit., pp. 11-12.

L'any 1988, es comencen a escriure les actes en català, i l'Assemblea general acorda que els socis en edat de jubilació no paguin les quotes, mantenint els mateixos drets. El 1993, es planteja per primera vegada el tema d'admetre a dones com a sòcies de l'Entitat, cosa que s'accepta, al cap de poc temps, sense cap objecció. A l'any següent, es decideix reprendre les sessions de cinema amb el suport de l'Ajuntament. En canvi, es dóna de baixa definitiva la discoteca per no ser rendible. A la vista que el nombre de socis segueix a la baixa, es replanteja el tema de l'exempció de quotes als socis majors de 65 anys, acordant-se que aquests tornin a pagar, en el moment en que el nombre de socis sigui inferior a 100.

Actualment, l'Entitat té llogat el bar i la sala de teatre de la planta baixa. L'arrendatari paga un lloguer relativament baix, però a canvi a portat a terme el condicionament de tot l'edifici, incloent-hi la sala del primer pis que és la que usen els socis per a les seves activitats. La Societat per si mateixa no disposava de prous recursos per fer les obres.

Gràcies a aquesta solució, la situació econòmica de Las Vegas és totalment sanejada segons els informants, malgrat que els socis paguin una quota, més aviat simbòlica, de només 60 € a l'any. A més actualment, la Societat pot vanagloriar-se de disposar del seu local social i de la sala de teatre totalment condicionades i legalitzades, complint totes les normes de funcionalitat, seguretat, insonorització, climatització, etc., encara que ells no les utilitzin habitualment. Fins i tot, als últims temps, han cedit els seus locals a l'Ajuntament i a altres entitats, en diverses ocasions.

En aquests moments, la Societat té gairebé uns 90 socis, la majoria gent gran i de mitjana edat, molts d'ells fills dels socis fundadors. Són conscients, que la joventut d'avui dia, no està per la

tasca de continuar impulsant la Societat. El nombre d'associats joves és molt baix.

Les activitats que duen a terme a la sala (l'única de què disposen), al primer pis de l'Entitat, es redueixen a un sopar de germanor i ball (el ball de coques) per la festa major d'hivern al mes de gener. També es cedeix la sala als socis per a la celebració d'esdeveniments, com batejos, casaments, comunions, aniversaris.... A part, els dies en què juga el Barça, els socis aficionats (una vintena) es reuneixen davant el televisor per veure el partit.

Quant als objectius de la Societat, destaquen que la seva prioritat és mantenir el patrimoni. També tenen previst fer algunes sortides organitzades fora de la població, de tipus lúdic, com anar al teatre, concerts ..., i poca cosa més. En general, es detecta entre els socis entrevistats un cert aire de resignació i conformisme davant l'actual situació.

La manca de la energia pròpia de la joventut, que no continua amb el relleu generacional, representa que l'Entitat es vagi estancant i que les seves activitats siguin gairebé inexistents. Malauradament, és gairebé el mateix que passa en les altres tres Societats històriques.

9.5 L'AGRUPACIÓ CULTURAL DE VILA-SECA

L'Agrupació Cultural, va tenir els seus inicis l'any 1971, encara que fins a 1974 no va ser legalitzada. Tot va començar per iniciativa, entre altres, de mossèn Ricard Cabré, rector de la Parròquia de Sant Esteve i el senyor Antoni Vicens, director del Col·legi Antoni Torroja¹⁰⁹. Segons l'informant Joan Clavé, sembla sé que quan el

¹⁰⁹ .- BIBLIOTECA PÚBLICA DE VILA-SECA, Historia local Consultat el 20 de juny de 2012.
<http://www.bibliotecavila-seca.cat/>.

rector Mn Cabré va deixar d'anar a les reunions del Centre Catòlic, va ser perquè el seu desig era que la Societat es dissolgués en benefici de la nova Entitat que s'anava a constituir, és a dir, l'Agrupació Cultural, a la qual cosa els socis del Centre s'hi van oposar.

Els objectius de l'entitat van ser, des d'un principi, fer reviure i impulsar les activitats culturals de Vila-seca. La primera secció en què es va pensar, després dels tan bons records que la desapareguda coral masculina "La Unió" havia deixat entre els vila-secats, va ser amb un nou grup coral. D'aquí va sorgir la "Coral Nova Unió", aquest cop d'ambdós sexes. Després va venir la secció de "Arts i Oficis" que organitzava cursets d'ensenyament professional per a joves i adults. En els anys següents van anar sorgint diverses seccions cadascuna d'elles dedicada a una determinada activitat.

Un dels trets que distingeixen l'Agrupació Cultural de les altres societats culturals del municipi es que, les diferents seccions que le formen- la unió de les quals és el que constitueix l'Agrupació Cultural -, funcionen de manera completament autònoma, cadascuna d'elles portant a terme les seves pròpies activitats, amb una àmplia llibertat d'acció. En total, l'any 2004, les seccions agrupaven prop de cinc-centes persones¹¹⁰. A dia d'avui, segons l'actual president, Joan Ramon Pujals¹¹¹, són al voltant de 300 socis.

Durant l'existència de l'Associació, les seccions no sempre han estat les mateixes, algunes que formaven part de l'associació al principi han desaparegut, com la Secció Pedagògica, la Filatèlica o la d'Internautes . Altres, s'hi van afegir al llarg dels anys i després s'han independitzat, com el Grup Local de Recerca Arqueològica Associació. A hores d'ara, l'Entitat agrupa les següents seccions: La Coral Nova

¹¹⁰ .- GARRIGA PUJALS, Montserrat. "David Melero ens parla de l'Agrupació Cultural de Vila-seca". Entrevista a : El Pont de Fusta, Revista de Vila-seca y de Salou, número. 291, (maig, 2004); p. 21. Veure a l'annex fig. 25.

¹¹¹ .- Entrevista telefònica a Joan Ramon Pujals, actual president de l'Agrupació Cultural. Realitzada el 3 d'agost de 2012.

Unió, l'Esbart Ramon d'Olzina, el Club d'Escacs, la de Lletres, la d'Art, la de Muntanya, el grup coral Al Nostre Aire, els Amics del Cavall, Aires de Gralla, la Cobla Antiga del Comú i darrerament s'hi ha afegit el Cor de Caramelles¹¹².

De totes les activitats que l'Agrupació Cultural ha portat a terme en aquests últims anys calç destacar els cursos: d'art català, d'història de Vila-seca, de literatura, de Catalunya. També conferències, xerrades, exposicions, etc.. Ara mateix, ha tingut un rotund èxit la celebració, aquest mes d'agost, d'un concurs de pintura ràpida als carrers del poble, organitzat per l'Entitat¹¹³.

Mitjançant la secció de Lletres, des de la seva creació l'any 1973, s'ha desenvolupat una intensa activitat cultural: convocant un concurs literari fins 1991; organitzant conferències sobre temes locals; homenatges a persones destacades del poble, i sobre tot publicant tot un seguit de llibres de temes locals repartits en dues col·leccions: Col·lecció de Recerca i Col·lecció de Monografies de Vila-seca¹¹⁴. L'última publicació a punt de sortir, ens diu l'actual president, és una monografia, molt documentada, sobre l'aeroport que es va construir a La Pineda durant la Guerra Civil.

L'Entitat no ha tingut fins ara un local propi que li servís de seu. L'actual president Joan Ramon Pujals ens assegura que molt properament ja disposaran d'un lloc fix per reunir-se. La Junta permanent es reuneix un cop al mes per analitzar els problemes i projectes de cada secció. La Junta està composta per: un president, vicepresident, tresorer, secretari, cap de premsa i els vocals, que són els presidents de les diferents seccions. En aquestes reunions es donen compte de les activitats que duen a terme cada una de les

¹¹² .- BIBLIOTECA PÚBLICA DE VILA-SECA, Op. cit.. Consultat el 26 de juny de 2012.

¹¹³ .- GARRIGA. Op, cit. p.21.

¹¹⁴ .- BIBLIOTECA PÚBLICA DE VILA-SECA. Op. cit.. Consultat el 29 de juny de 2012.

seccions, i a més, es fa la distribució de les subvenció que l'Agrupació rep de l'administració¹¹⁵.

En el tema de la immigració, segons el president, en algunes seccions com la d'Escacs i l'Esbart ha anat molt bé, aollint un destacat nombre d'immigrants.

L'Agrupació Cultural manté molt bones relacions amb l'Ajuntament de Vila-seca del que reben cada any una important subvenció i el suport institucional¹¹⁶. Constitueix una Entitat que segueix un sistema diferent de funcionament, una nova fórmula, que intenta aglutinar les sinergies de cadascuna de les seccions, ajudant-se quan cal les unes a les altres, beneficiant-se tots d'aquesta unió sense perdre la seva autonomia. Sembla ser que el model, per ara, els va força bé.

10. L'episodi de "*La guerra dels metges*"

Val la pena explicar en què va consistir aquest afer. Segons els testimonis, la història va anar així: a la dècada dels cinquanta, la vida a Vila-seca es desenvolupava amb absoluta tranquil·litat. Les festes del poble giraven al voltant de les tres societats de lleure existents aleshores. La gran majoria de la població pertanyia a alguna d'aquestes entitats: el Centre Catòlic, el Fènix i l'Ateneu. Cadascuna d'elles organitzava les seves activitats habituals i les seves respectives festes amb total normalitat. No obstant això, arran d'un conflicte que va afectar a tot el poble sembla que, sorgit en un principi, entre les autoritats locals i l'autoritat sanitària, va començar el que es va anomenar "*la guerra dels metges*".

¹¹⁵ .- GARRIGA. Op. cit., p. 21.

¹¹⁶ .- Ibid. p. 22.

El motiu per portar a col·lació aquest assumpte, és per la repercussió social que va tenir en la vida del poble. La confrontació que aleshores es va produir, va afectar especialment a les Societats tradicionals, cosa que va portar al naixement (com ja hem esmentat) d'una nova entitat: Les Vegas, fundada pels socis dissidents de les altres tres Societats. De ben segur, l'única cosa positiva de tot aquest assumpte.

Coincideixen els informants de Las Vegas, que el conflicte es va iniciar arran del projecte de construcció d'un emissari d'aigües fecals a Salou. El Dr. Eduard Punset Alegrí, llavors metge del poble i facultatiu oficial de Sanitat, es va mostrar disconforme amb la longitud i l'amplada que havia de tenir aquest emissari. Segons el doctor, per motius sanitaris, calia abocar en un punt més allunyat de la costa del que estava previst i amb més cabal. Això va provocar una reacció per part de l'Ajuntament i de diversos col·lectius, que van considerar intolerable la posició del Dr Punset, perquè envaïa, segons ells, les seves competències i frustrava els seus plans en portar-los la contrària. Un elevat nombre de veïns van deixar d'acudir a la seva consulta i, a més, es va portar al poble un altre metge, el Dr Cochs.

Segons l'explicació del bàndol contrari al Dr Punset, tot va començar quan aquest, que compartia els pacients de Vila-seca amb un altre metge, el Dr Nolla, amb el propòsit d'eliminar la competència i gràcies a les seves influències a Tarragona, va aconseguir fer-lo fora del poble. Tot seguit, el Dr Punset va enviar una carta als seus afiliats - que ja pagaven una iguala anual - en la qual establia unilateralment una pujada desmesurada en les visites domiciliàries, sobretot de nit. A la majoria dels que havien estat afiliats al Dr Nolla, i que ara no tenien altra alternativa, la mesura no els va agradar gens i van pressionar perquè vingués un altre metge.

Un altre informant, l'exalcalde Joan Clavé¹¹⁷ ens dóna una versió més detallada en la qual, sense negar els fets esmentats però matisant-los, assegura l'existència d'altres factors en el conflicte, que venien de lluny, i que aclareixen millor els esdeveniments que es van produir. Segons sembla, el Dr Punset era un home al qual també interessaven molt els negocis. En una entrevista al Diario Español de Tarragona, s'estranyava que el capital privat no invertís a la construcció a la zona de Salou, tenint en compte la ràpida amortització que oferia¹¹⁸. El mateix doctor, va iniciar els seus negocis a Salou amb l'obertura d'una bolera. L'Ajuntament va imposar una taxa municipal a l'esmentada bolera que no va agradar al Dr Punset cosa que, suposadament, va predisposar-lo en contra, impugnant el projecte de clavegueram de Salou, que l'Ajuntament havia aprovat i iniciat el març de 1954. Així mateix, el metge havia manifestat les seves inquietuds polítiques en expressar, en ocasions, el seu desig d'arribar a ser alcalde de Vila-seca. De fet en dues ocasions va promocionar una candidatura d'oposició a les eleccions municipals.

En aquestes mateixes dates, es va organitzar una recollida de signatures en un document, dirigit a la Diputació Provincial en contra del projecte, que anava encapçalat per Dr Punset i el rector de la parròquia Mn. Llauredó. Aquest mateix dia el Dr Punset publicava un article al Diario Español¹¹⁹ denunciant els perills que es derivaven del projecte. Com apunta l'informant:

"Tot seguit l'Ajuntament va convocar les "forces vives" amb el Sr. Punset inclòs, de la qual en va sortir mal parat, ja que els representants de les entitats hi van ser molt crítics. Al cap d'uns dies

¹¹⁷.-L'informant Joan Clavé Morell, és molt aficionat als temes històrics de Vila-seca i m'ha proporcionat molta informació per a la realització d'aquest treball, en particular a dut a terme una àmplia recerca sobre *la guerra dels metges*, del màxim interès. Entrevista realitzada el 31 de juliol de 2012.

¹¹⁸.- DIARIO ESPAÑOL de Tarragona, 26 d'agost de 1953. Veure a l'annex fig. 26.

¹¹⁹.- DIARIO ESPAÑOL, 25 de març de 1954. Veure a l'annex fig. 27.

van circular pel poble uns fulls volanders en els que es feia esment al Dr. Cloaca (referint-se al Dr. Punset)."

L'altre metge del poble, el Dr Nolla, arran de les denúncies fetes pel Dr Punset al Col·legi de Metges va marxar i, al metge que el va substituir, el Dr Luna Aramburu, se li van assignar 150 "cartillas del seguro " (del "Seguro obligatorio de Enfermedad - S.O.E.") que tenia el Dr Punset, cosa que no agradà gens a aquest i tampoc a moltes de les famílies afectades, que estaven contentes amb ell. Algunes de les quals, van presentar queixes, ajudades en els seus escrits pel propi Dr Punset. A aquest, davant la seva actitud, pel fet d'implicar-se en les reclamacions dels seus pacients, la "Jefatura Nacional del Seguro" li va incoar un expedient disciplinari el 10 de maig de 1954.

Per la seva part l'Ajuntament, el 1er de juny de 1954 va comunicar que traspassava l'atenció sanitària dels empleats municipals del Dr Punset al Dr Luna, davant les protestes d'aquell. No obstant això, al cap de poc més d'un any d'estar exercint a Vila-seca, el Dr Luna va decidir marxar a Tarragona, cansat de les pressions rebudes per part de l'altre metge. Per cobrir la seva plaça, va arribar a Vila-seca el Dr Martín Domingo que, per sorpresa de tots, va instal·lar la seva consulta a casa del Dr Punset.

El 29 de maig de 1955, la "Asamblea General Extraordinaria de Señores Colegiados" a la ciutat de Reus, i el 15 de setembre del mateix any, la "Comisión Permanente del Consejo General de Colegios Médicos" a Madrid, van aprovar unes noves tarifes i quotes mínimes per al servei mèdic rural, que el Col·legi de Tarragona va acordar que s'implantés a partir de l'1 de gener de 1956. Els dos metges de Vila-seca, tot seguit, van enviar una circular als seus afiliats¹²⁰, en què els informaven que les iguals que pagaven,

¹²⁰ .- Veure a l'annex fig. 28.

passaven de 50 pessetes l'any a un mínim de 200 i fins a un màxim de 500 pessetes, segons el nombre de membres de cada unitat familiar, amb l'agreujant que ni els serveis nocturns ni posar injeccions entraven en aquestes tarifes.

Aquests preus van ser considerats abusius per la majoria de la població, que a més arribaven en uns moments en què l'agricultura no anava massa bé. Llavors es va fer una petició a l'alcaldia, en què van participar les Junes de les Societats del poble, perquè intervingués en aquest assumpte. L'Ajuntament va convocar a totes les Entitats: Consell local de la Falange, Hermandad Sindical de Labradores i Ganaderos, Cooperativa Agrícola, i les Societats: El Centre Catòlic, el Fènix i l'Ateneu a una reunió de la qual es va excloure al Dr Martín, que havia intentat participar-hi. Llavors aquest, juntament amb el Dr Punset, van acudir a la Guàrdia Civil, denunciant el que ells entenien com una reunió il·legal. La Guàrdia Civil va dissoldre la reunió de l'Ajuntament, la qual cosa va provocar que molta gent, que s'havia concentrat a la plaça de l'església, escridassés als dos metges i els hi manifestés el seu desig de donar-se de baixa.

Segons sembla, en un moment donat, la bona relació entre tots dos metges es va trencar, i el Dr Martín fins i tot va amenaçar amb una pistola al Dr Punset a casa seva. El forner Joan Sans, que es trobava a la casa repartint el pa, va evitar mals majors. El Dr Martín va ser reclòs de moment en el Sanatori del Mas de Plana.

Els dos metges que successivament van arribar per substituir el Dr Martín renunciaren als pocs dies, i el Dr Punset es va quedar com a únic facultatiu del municipi, tot i que amb una gran part del poble en contra. En aquesta situació, segons el testimoni, un veí del carrer Nou va morir de pulmonia per manca d'assistència, ja que es va negar a que els seus familiars anessin a buscar el Dr. Punset.

Un cop els ànims es van anar calmant, el Dr Punset va començar una campanya, casa per casa, per donar la seva versió, diferent segon la família de que es tractés, explicant-los que en realitat ell havia estat víctima, en uns casos deia d'un setge del règim, en altres per culpa dels rics, i quan en una família el problema de que es tractava eren les noves iguals les rebaixava sense més. D'aquesta manera va aconseguir fer-se amb un nombre d'afiliats equivalent a un 20% de la població. Val a dir però, que segons l'informador Joan Clavé, professionalment el Dr Punset era un bon metge, el que explicaria també el considerable nombre de partidaris que tenia.

Mentre, mitjançant el Col·legi de Metges de Tarragona, l'Ajuntament havia fet venir a un altre metge, al Dr Cochs, i immediatament es va convocar als veïns a l'alcaldia perquè manifestessin a quin metge es volien afiliar. a la consulta hi van participar 666 habitants de Vila-seca, i el resultat va ser:

Dr. Cochs	309
Dr. Punset	57
Cap dels dos	300

Al cap de poc temps, el Dr Martín va ser donat d'alta i el S.O.E. comunicà, als que aleshores eren atesos pel Dr Cochs, que havien de tornar amb el Dr Martín, cosa al qual aquests es negaren. La majoria, amb l'Ajuntament al capdavant, volia que seguís el Dr Cochs. Des d'aquest moment es produeixen nombroses gestions, per una i altra banda, acabant amb l'excedència forçosa del Dr Martín el juliol de 1956. Semblava que el Sr. Cochs quedava lliure per a exercir a Vila-seca.

Amb tot això, el Dr Punset recuperava la plaça del 2n districte, que corresponia a Salou, amb l'oposició de l'Ajuntament que va presentar un recurs. A partir d'aquest moment, es va produir una

autèntica escalada de denúncies i recursos entre el metge, l'Ajuntament, el Cap Provincial de Sanitat i el Director General de Sanitat que finalment van acabar arribant al ministre de Governació que va donar la raó al Dr Punset, estàvem ja al gener de 1958. El 23 de març de 1958 es va adjudicar en propietat la plaça vacant de Vila-seca al Dr. José Camón Palacín, plaça ocupada fins aleshores interinament pel Dr. Cochs. No obstant això, l'Ajuntament es va negar a lliurar-li l'acta. Mentre, el Dr Cochs manifestava la seva voluntat de no deixar la plaça ni el poble. El Dr Punset, que donava suport al Dr Camon, va presentar una denúncia contra el Dr Cochs, davant el Col·legi de Metges i el Consell General.

El Dr Camon es va instal·lar a la casa del Dr Punset, cosa que va fer que els contraris a aquest, rebutgessin visitar-se a casa seva amb el nou metge. Les postures es van radicalitzar encara més arran d'un comunicat del Cap Provincial de Sanitat, dirigit a l'Ajuntament, en el qual es feia referència al cessament del Dr Cochs. Un grup de partidaris d'aquest, en actitud amenaçant, van entrar al domicili del Dr Camon comminant-li a que en 24 hores abandonés el poble.

L'Ordre ministerial que prohibia al Dr Cochs exercir a Vila-seca, va obligar a aquest marxar del poble. La gent va sortir al carrer molt alterada demanant que el metge es quedés. Davant la tensa situació va tenir que intervenir la Guàrdia Civil, practicant diverses detencions d'homes i dones que van ser traslladats a la presó de Reus. La casa on vivia el Dr. Camon fou apedregada i tant ell com el Dr Punset es van veure obligats a passar visita escortats per la Guardia Civil. En un altre moment, explica l'informant: *"el secretari del Casino insultà i intentà agredir al Dr. Punset, que va haver de defensar-se repelint l'agressió."* I afegeix:

"Aquell diumenge les societats recreatives van tancar les portes en solidaritat, motiu pel qual foren sancionades amb multes de 5.000

ptes, alhora que se'ls prohibia fer actes o celebracions fins a nova ordre, totes van acceptar les sancions."

El 5 de maig de 1959, cinc-cents caps de casa *patacons* (els partidaris del Dr Punset) signaven una carta adreçada als: Ministre de la Governació, Ministre de Justícia, Director General de Sanitat i a la Casa Civil de Franco, exigint justícia. Mentre, les autoritats locals presionaven perquè tornés a Vila-seca el Dr. Cochs, que visitava a Tarragona els seus afiliats.

Finalment, una Ordre ministerial de 9 de juny de 1959 (BOE 1959.06.19) ordenava amortitzar una de les dues places de metge titular de Vila-seca. El 29 de juliol arribava la disposició que comportava que el municipi quedés amb una plaça de metge titular i una altra de lliure. Aquesta última, va ser ocupada l'endemà mateix pel Dr Cochs. El Dr Camon va presentar diverses reclamacions a la Direcció General de Sanitat, al Consell General del Col·legi de Metges, al Ministeri de Governació i al Tribunal Suprem però totes van ser desestimades, i va haver de marxar. Quedaven de metges només el Dr Punset i el Dr Cochs.

Aleshores, a la societat vila-secana es van consolidar dos bàndols: els partidaris del Dr Punset i els que anaven a favor del Dr Cochs. Als primers se'ls anomenava els "*patacons*" i als segons els "*xamacos*"¹²¹. Si algú volia mantenir-se imparcial era mal vist per tothom. La gent d'un i altre bàndol van deixar de relacionar-se, fins i tot hi va haver famílies que deixaren de parlar-se i i parelles de nuvis que es van trencar. Molts vila-secats van decidir no anar a comprar a les botigues que s'havien posicionat a favor de la postura contrària, i fins i tot alguns botiguers van haver de marxar del poble.

¹²¹ .- És la manera com, uns als altres, s'anomenen pejorativament però també en clau humorística. El nom de *patacons*, era *in memoriam* del maqui Ramon Roig, cap de les Milícies antifeixistes de Reus el 1940. Als partidaris del Dr Cochs eren els *xamacos*, perquè els del bàndol contrari deien que aquest era portat per una quadrilla de banderillers com el torero del mateix nom.

A les entitats culturals del municipi, es va començar a fer el buit als socis partidaris del Dr. Punset. Aquesta incòmoda situació va provocar que aquests, sentint-se menyspreats, després de nombroses reunions, decidissin fundar una nova Entitat. Es pot afirmar que sense aquella desavinença, la Societat Las Vegas no existiria.

El que sorprèn del cas, és que aquest desgraciat episodi va passar en un poble fins llavors tan ben avingut i cohesionat que, fins i tot en els convulsos moments de la guerra civil, havia donat mostres de tolerància i de bon veïnatge. Vila-seca deuria ser una de les poques poblacions de Catalunya en les que, en aquest període, no es va matar a ningú del poble. Fins i tot, el Comitè antifeixista de Vila-seca va ajudar al capellà del poble a escapar, subministrant-li roba de paisà i, com ja he comentat, també van salvar la vida al farmacèutic Sr. Jansà, oposant-se al Comitè antifeixista de Reus. D'altra banda, la crema de l'església va ser duta a terme per elements anarquistes de fora del poble.

No obstant això, els testimonis expliquen que, en el conflicte dels metges, el nivell d'hostilitat i enfrontament entre els dos bàndols va arribar, sorprenentment, a extrems inimaginables, fins i tot com hem vist, va caldre la intervenció de la Guàrdia Civil. La qüestió és com, en una comunitat amb tan fort lligams entre els seus integrants, per un motiu aparentment - al menys als seus inicis i vist desde fora - no de gran transcendència, es pogué produir una escalada de confrontació tan manifesta i virulenta, en la qual les posicions es van anar enverinant progressivament i al final ningú recordava ben be, la raó de l'inici de tot plegat.

Finalment, fer esment de la repercussió que va tenir l'episodi de *l'guerra dels metges*, també fora del poble. L'informant Joan Clavé, explica un fet anecdòtic però que mostra com funcionaven llavors les

coses. Sembla ser que, l'emissora Radio España Independiente (La Pirenaica) va tergiversar els fets dient: "*Unos manifestantes católicos al salir del rosario han hecho un motín antifranquista en la plaza de la Iglesia*", i afegia que les càrregues policials havien fet morts i ferits. La notícia va arribar a oïdes de les autoritats militars i el Coronel Comandant del Capità General de Catalunya va ser a Vila-seca per entrevistar-se amb l'alcalde, a fi de conèixer de primera mà el que havia passat. La solució que va recomanar per solucionar al problema va ser dràstica: substituir els dos metges i l'alcalde.

Tot plegat, posa de manifest el rerefons d'interessos polítics, econòmics, personals i institucionals que existia en aquesta qüestió. El que resulta paradoxal del cas és que els dos principals protagonistes, del que podríem anomenar *culebrot dels metges*, el Dr Punset i el Dr Cochs van acabar, al cap d'uns anys, col·laborant junts amb ocasió de l'epidèmia de còlera de l'any 1971, mostrant la seva professionalitat i si més no, saludant-se quan es trobaven, mentre encara avui dia hi ha veïns que no es parlen. Penso que seria un bon tema per estudiar amb profunditat des de la perspectiva de la Psicologia Social.

11. Reflexions finals y conclusions

Tot i ser el dret d'associació un dret fonamental de la persona humana, que La Declaració Universal dels Drets Humans proclama en l'article 20, al llarg d'aquest treball hem constatat com, en moltes ocasions des del poder, en lloc de protegir-lo i donar-li suport, se li han posat tot tipus de obstacles al seu exercici. Especialment en els règims dictatorials, ha estat el dret d'associació i reunió juntament amb el dret d'expressió, dels primers a ser restringits quan no prohibits. I això ho hem pogut veure a través del fet associatiu vila-secà que, malgrat tot, ha tingut un espectacular desenvolupament.

El dinamisme que la societat civil de Vila-seca ha desenvolupat durant aquest llarg període de temps, es mostra, com hem vist, en tot l'ampli ventall d'entitats creades, des de les societats culturals i d'esbarjo, esportives, religioses, agrícoles, obreres, polítiques, sindicals, etc., fins a les més actuals xarxes de veïns o de pares d'alumnes de les escoles o instituts, així com el gran increment del clubs esportius. Totes elles, sorgides en diversos moments, per omplir la necessitat de sociabilitat i la defensa dels drets dels distints col·lectius de Vila-seca.

Quant a les associacions culturals i d'oci, que són les que han ocupat la major part d'aquest treball, i centrant-nos en les quatre més antigues i de major arrelament: el Fènix, el Centre Catòlic, l'Ateneu Pi i Margall i Las Vegas, ja hem vist que són les entitats que han liderat i vehiculat, durant molt de temps, la major part de la vida cultural i social de la població. Per això, cal reconèixer i valorar el colossal treball que han dut a terme, fruit de les iniciatives i inquietuds de les seves juntes directives amb el suport de la massa social, superant tota mena d'adversitats, i que no es concep ni comprèn sinó des de l'esforç i la generositat dels seus membres. Constitueixen, de ple dret, part important de la Història de Vila-seca.

Fins a l'època del començament del *desarrollismo* a l'Espanya dels anys 60, els habitants d'una població com Vila-seca es movien en un entorn de proximitat. La gran majoria treballava de pagès al poble, i la major part de les seves necessitats les cobria sense menester de desplaçar-se fora. Els mitjans de comunicació no eren els d'ara i no convidaven gaire a moure's.

Per això, les relacions veïnals eren molt intenses i es pot afirmar que aquestes associacions, entre altres coses, complien la important missió de cohesionar tots els sectors socials i ideològics de Vila-seca. L'existència de diverses entitats feia que cadascú pogués

trobar acomodament en la què més s'adaptés al seu tarannà i ideologia¹²². El fet de pertànyer a una societat i no a una altra, representava gairebé un signe d'identitat, quasi com un tret de la pròpia personalitat que generalment, es continuava de pares a fills. La sana competència que s'establia entre les societats a l'hora de desenvolupar les seves activitats, tant culturals com d'oci, no constituïa res de negatiu ans al contrari era un al·licient per fer millor les coses.

El soci d'una d'aquestes societats, podia acudir a la seu social en ocasió de la celebració d'un determinat acte, com un ball, una funció de teatre, una sessió de cinema o una conferència ..., però també simplement per llegir la premsa, prendre un cafè al bar mentre feia una partida de cartes, o només per fer petar la xarrada i, quan calia, donar un cop de mà. L'Entitat representava com una prolongació de casa seva, on podia expressar i canalitzar la seva sociabilitat. Amb això em vull referir a què, viure en un poble com Vila-seca, en que tothom es coneixia, i a més pertànyer a una d'aquestes Societats, de ben segur era una garantia de no tenir la sensació d'aïllament, que tant es troba present avui dia, sobretot en persones que viuen a les grans ciutats, que ni tan sols coneixen els seus veïns d'escala. Si se'm permet, diria que tot plegat, constituïa gairebé una vacuna contra la depressió.

Aquestes associacions, en els seus millors moments, no eren només una suma d'aportacions individuals que es compartien amb altres, ni es limitaven a oferir serveis com el seu principal objectiu, ni actuaven amb ànim de lucre sinó que, sobretot, funcionaven com a veritables transmissores de valors, i la seves aspiracions sempre estaven adreçades a assegurar la cohesió social i a la potenciació

¹²² .- La gent del poble sempre ha tingut clar les diferències entre les quatre societats. Al Fènix, com els casinos en general, se l'ha considerat com una entitat que aplegava les classes més benestants i políticament més conservadores de la població. L'Ateneu com més obrerista i d'esquerres. Els del Centre Catòlic eren els de l'Església i conservadors, i en el cas de Las Vegas, a causa del seu origen, hi havia un popurri de molt diverses procedències on s'hi podia apuntar tothom.

cultural de la població. Possiblement sense ser plenament conscients del seu paper, van esdevenir autèntiques universitats populars, planter de cultura i de civisme.

Com a tot Catalunya, les associacions de Vila-seca van passar, en determinats moments, per serioses dificultats, com hem relatat al parlar de cada entitat, segons les diferents conjuntures polítiques i socials. Mentre a l'etapa republicana, el fet associatiu va agafar un fort impuls, en un marc de llibertat i democràcia, a l'època franquista, sobre tot durant els primers anys, la situació va ser especialment dura i va fer témer per la definitiva desaparició d'algunes societats. Per raons òbvies, ja hem vist que l'Entitat que ho va tenir més fàcil per a la seva reobertura va ser el Centre Catòlic. En canvi, l'Ateneu pel seu passat republicà i per ser considerat de caràcter esquerrà, no va poder reprendre les seves activitats fins prop de deu anys després d'acabada la guerra.

Per aconseguir renéixer, tant el Fenix com l'Ateneu es van veure obligats a adherir-se a l'organització de "Educación y Descanso", cosa que equivalia acceptar un estricte control per part de la "Delegación Provincial del Movimiento", amb la consegüent pèrdua d'autonomia i personalitat, i a privar -les de qualsevol connotació de signe catalanista. No obstant, ateses les circumstàncies, són del tot comprensibles les obligades claudicacions que van haver de fer i les doloroses decisions adoptades per aquells dirigents i socis. Per les Societats, era això o morir.

Amb la democràcia, el associacionisme s'allibera de les traves que patia amb la dictadura i en molts camps, com ja hem comentat, es dona un ressorgiment del fet associatiu, afavorint-se la creació de noves formes associatives però, ahora, una menor participació ciutadana. En el terreny de les Societats culturals i d'oci, assistim a un descens progressiu i vertiginós en el nombre de socis i al seu

paper a la societat. Aquest procés, es comença ja a notar en els últims anys de la dictadura, amb el creixement econòmic i una certa liberalització dels costums degut, entre altres coses, al turisme. Es produeixen destacats canvis socials que comporten un nou ritme de vida, una nova *societat del benestar*. S'inicia la societat de consum, amb tot el que comporta d'individualisme i d'un altre tipus de diversió més mercantilitzada i aliena a la tradicional. La mobilitat que proporciona l'accés al cotxe, fa que la gent, sobretot els joves, es desplacin a l'estiu als centres turístics de la costa i perdin interès en les festes locals.

Aleshores, a les Societats de Vila-seca els sorgeix, a més, la competència de l'Ajuntament que, a finals de la dècada dels 90, comença a organitzar els balls de les festes majors al marge de les Entitats, disposant d'envelats que detreuen públic als tradicionals balls d'aquelles, que a poc a poc es van buidant. Això porta a que les Societats deixin de dur a terme aquests tipus d'activitats i, conseqüentment, perdin atractiu davant els joves i potencials nous socis.

Un altre queixa dels informants és per la política duta a terme per l'Ajuntament, en aquestes dues darreres dècades, en el tema de les subvencions per fer les tradicionals carretell · les que, segons els testimonis, ha afavorit darrerament a les associacions de veïns, presumptament per motius electoralistes. Des d'aleshores, els ajuts es reparteixen a parts iguals, sense seguir cap criteri pel que fa a la qualitat de les carrosses. Això, ha fet que aquesta activitat, tan tradicional de les Entitats, també decaigués.

A la pregunta sobre l'impacte que van tenir les successives onades migratòries produïdes a Vila-seca, es pot dir que el paper en concret de les quatre Entitats en la integració social dels nouvinguts, ha tingut un pes desigual en funció de les diferents èpoques i

circumstàncies. Per exemple, la primeres immigracions massives de les darreries dels anys 50' i començaments dels 60', formada majoritàriament d'andalusos, es va integrar relativament bé a les associacions del poble, encara que en molt diferent grau. Sembla ser que Las Vegas va ser l'Entitat a la que més immigrants s'hi van associar o, en tot cas, van participar de les seves activitats, també, tot i que menys, l'Ateneu. En les altres societats, l'efecte immigratori va tenir poca rellevància, sobretot, amb els col·lectius d'immigrants arribats amb posterioritat. Segurament, en part, per la iniciada davallada d'aquestes Entitats.

A partir de mitjans dels anys 70, els emigrants van tendir a crear les seves pròpies associacions, especialment en forma de xarxes veïnals. L'Ajuntament, que fins aquell moment, com hem comentat abans, no havia intervingut en la vida de les entitats vilasecanes, va començar a ajudar a aquestes noves societats en el tema de les subvencions en detriment, segons els testimonis, de les més antigues, suposadament per aconseguir vots.

Dir també, que he fet esment d'una entitat, com és l'Agrupació Cultural perquè sembla que, d'alguna manera, ha pres el relleu, pel que fa a activitats culturals, de les Societats tradicionals. Tot i que cal dir que són coses molt diferents i no comparables.

Com a cloenda final i pel que s'ha exposat fins aquí, es fa evident que les quatre Societats històriques, objecte principal d'aquest estudi, han perdut el poder de convocatòria que van tenir en altres temps. Recuperar el passat esplendor em sembla pràcticament inassolible. Les circumstàncies han canviat radicalment i mai tornaran a ser les mateixes.

Malauradament, el futur no pinta molt bé per a aquestes associacions. Els socis més grans sembla viuen més dels records nostàlgics dels bons temps, i els més joves no tenen clar com

afrontar els reptes de futur de les Entitats. La majoria d'entrevistats creuen que poca cosa es pot fer per capgirar la tendència. Altres apunten que aquestes societats haurien de reinventar-se de dalt a baix per fer-se novament atractives. Senyalen, que un nou model associatiu suposaria d'entrada, per exemple, apostar fort per les noves tecnologies de la informació i de la comunicació, per arribar als joves i menys joves mitjançant les xarxes socials. Aconseguir també, en aquests moments de crisi econòmica i de valors, despertar el seu interès per les activitats socials i intel·lectuals, que poden dur a terme aquestes institucions, que no costen diners, i que fomenten la convivència intergeneracional i el desenvolupament personal. Creuen que les crisis poden ser oportunitats de canvi.

De tota manera, tot això, és més fàcil de dir que de portar a terme. El cert és que aconseguir atraure les noves generacions, que disposen d'un tan ampli ventall d'alternatives culturals i d'oci sembla, a hores d'ara, fora de l'abast d'aquestes Entitats. També adverteixo en alguns informants l'opinió de què, en molts casos, les noves generacions s'han acostumat - en aquest *estat de benestar* -, a comportar-se com subjectes passius, que esperen que l'Estat els proveeixi de totes les seves necessitats de salut, d'educació, de cultura i fins i tot de lleure. Afegeixen què, al jovent actual, i malgrat les seves moltes virtuts, els hi manca una mica de la cultura de l'esforç i de la il·lusió col·lectiva dels seus antecessors.

Personalment penso què, tot i que aquest raonament tingui una part de veritat, és injust generalitzar i atribuir com a causa principal de la davallada de les Societats històriques al poc interès i escàs esforç de les noves generacions, quan la veritat és que aquestes donen mostres, en moltes ocasions, d'una gran activitat, generositat i solidaritat quan el tema els motiva prou, cosa que no passa en aquest cas. La sociabilitat del jovent d'avui dia no s'ha esvaït de sobte, sinó que ara es canalitza a través d'altres formes

organitzatives com poden ser, les ONG i el voluntariat, tan arrelat a Catalunya. És evident, que la situació actual és radicalment diferent a la que era en altres temps. Cal tenir en compte, que el que van fer aquells avantpassats, molt remarcable, va ser perquè pràcticament era l'única possibilitat de lleure o bé de tenir accés a la cultura.

Els que aposten per l'actualització i adaptació del model tradicional a les noves circumstàncies, posen l'èmfasi en la necessitat del suport econòmic i institucional de les Administracions públiques i a poder ser de la iniciativa privada. En aquests moments, les Societats se senten abandonades i poc reconegudes pel govern municipal. En aquesta línia es pronuncia el president del Centre Catòlic Josep Pujals quan, referint-se a les quatre Societats històriques de Vila-seca, escriu: "*(...) ens trobem amb més de set mil metres quadrats d'instal·lacions al bell mig de la vila, i avui, malauradament infrautilitzats. Ens preguntem sovint perquè les administracions han preferit menystenir aquests grans espais ja existents i ben ubicats, i emprar els recursos públics en bastir obres faraòniques en llocs, a vegades, inversemblants*"¹²³.

Per últim, penso que tot el que s'ha dit aquí sobre el moviment associatiu a Vila-seca, és extrapolable a molts altres indrets d'arreu de Catalunya. Per exemple, les escissions de socis d'algunes societats que donen lloc a la creació d'una altra entitat no són infreqüents. Fins i tot, conflictes que divideixen la població i afecten les associacions populars, com "la guerra dels metges", es donen de vegades, encara que segurament no amb la virulència de Vila-seca.

Aquest treball de recerca, en un tema com l'associacionisme, tan ampli i complex, només ha pretès donar una pinzellada - sintetitzant la informació que he considerat més rellevant - del què

¹²³.- Extret de la pàgina web de la Biblioteca de Vila-seca: Historia Local. Disponible a: http://www.bibliotecavila-seca.cat/index.php?option=com_content&task=view&id=296&Itemid=376&Itemid=376 (consultada el 12 de juliol de 2012).

han representat aquestes Entitats, al llarg de la seva historia, per al poble de Vila-seca, mostrant la seva admirable trajectòria i la seva capacitat de adaptació a totes les dificultats a què es van haver d'enfrontar al llarg del temps, però que ara semblen gairebé insuperables. Tant de bo m'equivoqui. La veritat és què han despertat totes les meves simpaties i els desitjo el millor.

12. FONTS D'INFORMACIÓ

12.1.Arxiu

A.H.T. Arxiu Històric de Tarragona. Expedients consultats:

Expedient núm 382, de la "Sociedad de Recreo "El Fènix".

" " 1618, de la "Sociedad Juventud Católica".

" " 1622, del "Ateneo Pi i Margall".

" " 1866, del "Ateneo de Educación y Descanso".

12.2. Hemeroteca

Consultes fetes a la CX Hemeroteca Tarragona:

ENTREVISTA al Dr. Punset. *Diario Español de Tarragona*, de 26 d'agost de 1953.

PUNSET, E. Article al *Diario Español de Tarragona*, del 26 de març de 1954.

GARRIGA, M.. Entrevista a David Melero a *El Pont de Fusta*, revista de Vila-seca y de Salou. Núm 291 (2004, maig).

12.3. Bibliografia Consultada

BALDÓ LACOMBA, Marc. *La Revolución Industrial*. Madrid: Editorial Síntesis, 1993.

DUCH PLANA, Montserrat. *La Politització de la Sociabilitat Catalanista Republicana, 1931-1936*. (URV). Al Congrés, Republicans i republicanisme a les terres de parla catalana. Plecs d'Historia local, febrer 2007.

DUCH PLANA, Monserrat. Ponència: *Sociabilitat popular a Catalunya del segon franquisme: espais de llibertat en construcció*. Al Congrés de la Coordinadora de Centres d'estudis de Parla Catalana, Cornellà (2011) en premsa.

ESTRADÉ PUJALS, Maria; GARRIGA PUJALS, Monserrat; MELERO DOMENECH, David. *Vila-seca: Recull gràfic 1867-1975*. Editorial Efadós, per la col·lecció L'Abans, 2011.

FARRIOL, Ramon. *Societat Juventud Catòlica*. LXXV Aniversari de la Fundació, 1893-1968. Programa d'actes commemoratius. Societat Joventut Catòlica, Vila-seca. 1968.

FARRIOL QUIROGA de RIOMAL, Núria. *Associacionisme a Vilaseca*. Treball de recerca de 2n. de Batxillerat, per l'Institut Ramon Barbat i Miracle. 2006.

GARRIGA PUJALS, Monserrat. "Societat El Fènix: 125è. aniversari (1875-2000)". Societat El Fènix de Vila-seca, 2000.

GARRIGA PUJALS, Monserrat. *Ateneu Pi i Margall. 75 anys d'història (1929-2004)*". Edita: Ateneu Pi i Margall. Vila-seca, 2004.

MORELL i TORRADEMÈ, Josep; PINEDA VAQUER, Ferrando. "Vila-seca". Edicions Cossetània, 2001.

PELAYO OLMEDO, José Daniel. El Derecho de Asociación en la Historia Constitucional Española, con particular referencia a las leyes de 1887 y 1964, en *Revista Electrónica de Historia Constitucional*, N. 8. Setembre 2007. (Consultat el 12 de juny de 2012). Disponible a: <http://hc.rediris.es/08/articulos/html/Numero08.html?id=06>.

PUJALS i VALLVÈ, Joan M. "L'Ateneu Pi i Margall, en el seu cinquantè aniversari". Ateneu Pi i Margall de Vila-seca, 1979.

RECASENS COMES, Josep M. *La Societat Recreativa El Fénix* (1875-1975): Compendi historic publicat amb ocasió de commemorar el seu centenari. Vila-seca. El Fénix, 1975.

SANTACANA i TORRES, Carles "El teixit social i associatiu" dins Hilari Raguer, "De la gran esperança a la gran ensulsiada" vol 9, de Borja de Riquer (dir). *Història. Política, Societat i Cultura dels Països Catalans*. Barcelona, Enciclopedia Catalana, 1999, pp. 192-211.

SOLÀ I GUSSINYER, Pere. *Història de l'associacionisme català contemporani*. Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia, abril de 1993.

SOLÀ GUSSINYER, Pere. *Itineraris per la Sociabilitat meridional catalana. L'Associacionisme i la cultura popular a la demarcació de Tarragona (1868-1964)*. Tarragona: Diputació, 1998.

SOLÀ GUSSINYER, Pere. *L'Esclafament de l'Associacionisme lliure a Catalunya en temps del General Franco*. Editor: Rafael Dalmau. 1996.

TERRICABRAS, Josep-Maria. "Terra i Llibertat". Edicions 62, S.A., 2000.

12.4. Bibliografia General

AGULHON, Maurice. *"La sociabilité, la sociologie et l'histoire"*, L'Arc, 65, 1976.

AGULHON, Maurice. *El círculo burgués. La sociabilidad en Francia, 1810-1848*. Buenos Aires: Siglo XXI Editores, 2009 (1º ed. 1977).

ASENSIO MIRANDA, Angel, CABALLERO MUÑOZ, José Luís. *ABC del asociacionismo / textos*. Bilbao : Edex Kolektiboa, 1992.

CANAL, Jordi. *La sociabilidad en los estudios sobre la España contemporánea*: Historia Contemporánea, núm 7, 1992.

CANAL, Jordi. *El concepto de Sociabilidad en la historiografía contemporánea (Francia, Italia, España), Siglo XIX*, segunda época, número 13, enero-junio de 1993.

CANAL, Jordi. *Dossier Sociabilidad en torno a Maurice Agulhon*. Historia Social, núm 29, 1997.

CUCÓ, Josepa; J.J. PUJADES.(1990) *Identidades colectivas: etnicidad y sociabilidad en la península ibérica*. Valencia: Generalitat valenciana.

del CAÑO PALOP, J.R.. *"Evolución histórica del derecho de asociación en el constitucionalismo español"*, en *Introducción a los Derechos Fundamentales*, Secretaria General Técnica (Ministerio de Justicia) Centro de Publicaciones, Madrid,1988.

DUCH PLANA, Montserrat. *República, Reforma i crisi*. El camp de Tarragona durant la II República. Tarragona: El Mèdol, 1994.

DUCH PLANA, Montserrat. *De cooperativistes i sociabilitats pageses a Catalunya*: breu balanç historiogràfic. L'Avenç (Plecs d'Historia Local).

2011.

DIVERSOS AUTORS (1989), "La sociabilidad en la España Contemporánea (monográfico)", *Estudios de Historia Social*, número 50-51. Julio-Diciembre, Madrid.

LLOPIS, Ramon; CASTELLÓ, Rafael; GADEA, Elena; ALBERT, María. *Asociacionismo y voluntariado en España : una perspectiva general*. Valencia : Tirant lo Blanch, 2007.

LUCAS MURILLO de la CUEVA, E.. *El derecho de asociación*, Tecnos, Madrid, 1996.

MARSHALL, Thomas. *Ciudadanía y clase social*, versión pública en Reis. Madrid, Julio-septiembre 1997.

MAURICE, Jacques. "Propuestas para una historia de la sociabilidad en la España contemporánea", *Estudios de Historia Social*, (50-51), (1989).

MAZA ZORRILLA, Elena (coord.). *Sociabilidad en la España contemporánea : historiografía y problemas metodológicos*. Valladolid: Universidad. Secretariado de Publicaciones e Intercambio Editorial, cop. 2002.

MAZA ZORRILLA, Elena. *Asociacionismo en la España franquista : aproximación histórica*. Valladolid : Universidad de Valladolid, Secretariado de Publicaciones e Intercambio Editorial, 2011.

MURILLO DE LA CUEVA, Enrique Lucas. *El Derecho de Asociación*. Tecnos, Madrid, 1996.

NAVARRO, Javier. *La Noción de "sociabilidad" y la historia social y política: ¿Usos y abusos? Desafíos y posibilidades* a ORTIZ, José

María, UGARTE, Javier i RIVERA, Antonio (Coord.) *Movimientos Sociales en la España contemporánea*. Asociación Historia Contemporánea. Congreso. (8.2006 Vitoria).

SOLÀ i GUSSINYER, Pere. *Els Ateneus obrers i la cultura popular a Catalunya : 1900-1939*. L'Ateneu Enciclopèdic Popular / Pere Solà. Barcelona : La Magrana, 1978.

VALÍN, Alberto (director). *La Sociabilidad en la historia contemporánea : reflexiones teóricas y ejercicios de análisis* / Alberto Valín, Ourense : Duen de Bux, cop. 2001.

12.5. Pàgines web consultades

AJUNTAMENT de Vila-seca, pàgina web actualitzada. (Consultat el 6 de juny de 2012). Disponible a:
<http://www.vila-seca.cat/inici/inici.asp>.

IDESCAT, Institut d'Estadística de Catalunya. (Consultat el 6 de juny de 2012). Disponible a: <http://www.idescat.cat/>.

INE, Instituto Nacional de Estadística. (Consultat el 8 de juny de 2012). Disponible a: <http://www.ine.es/>.

CENTRE Catòlic, nou bloc. (Consultat el 12 de juny de 2012). Disponible a: <http://blocs.tinet.cat/elcentru2/>.

AGENCIA Estatal Boletín Oficial del Estado. Ley 23/1976, de 19 de julio. (Consultat el 13 de juny de 2012). Disponible a:
<http://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1976-14022>

NORM@CIVIL, Ley 191/1964, de 24 de diciembre, de asociaciones, pàgina elaborada per l'Institut de Dret Privat Europeu i

Comparat de la UdG amb el suport del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya. (Consultat el 13 de juny de 2012). Disponible a:

<http://civil.udg.es/normacivil/estatal/persona/pj/L191-64.htm>

NORM@CIVIL, Ley Orgánica 1/2002, de 22 de marzo, reguladora del Derecho de Asociación. (Consultat el 13 de juny de 2012). Disponible a: <http://civil.udg.es/normacivil/estatal/persona/pj/LO1-02.htm> .

BIBLIOTECA de Vila-seca. Historia local. (Consultat el 20 de juny de 2012). Disponible a:

www.bibliotecavilaseca.cat/index.php?option=com_content&task=view&id=318&Itemid=408&limit=1&limitstart=1.

PUJALS Cabré, Jaume. Treball de recerc. Curs 2007-2008. Col·legi Turó, Consultat el 7 d'agost de 2012). Disponible a:

www.youtube.com/watch?v=tkC745e3O8s.

12.6. Testimonis Orals (per ordre de realització)

Bernadette Roiges Garcia. Socia del Centre Catòlic. Entrevista realitzada el 5 de juny de 2012.

Josep Pujals Carreter. Actual President de la Societat El Centre Catòlic. Entrevista realitzada el 11 de juny de 2012.

Josep M Pujals. President de la Societat Las Vegas. Entrevista realitzada el 12 de juny de 2012.

Pere Cañellas Saltó. Vicepresident de Las Vegas. Entrevista realitzada el 12 de juny de 2012.

Anton Ballvé i Mariné. Secretari de la Societat Las Vegas. Entrevista realitzada el 12 de juny de 2012.

Salvador Martí "Lo Cascabell". Entrevista realitzada el 12 de juny de 2012.

Isabel Castellnou "Angeleta". Pertany a una de les famílies fundadores de Las Vegas. Entrevista realitzada el 16 de juny de 2012.

Lluís Maudés. President de l'Ateneu Pi i Margall. Entrevista realitzada el 28 de juny de 2012.

Anton Ribera Martí. Informant de 96 anys. El soci més antic de l'Ateneu. Entrevista realitzada el 28 de juny de 2012.

Joan Clavé Morell. Soci i expresident del Centre Catòlic. Primer Alcalde de Vila-seca de l'etapa democràtica (1979-1983), pel partit Socialista de Catalunya (PSC). Entrevistes realitzades el 29 de juny de 2012 i el 24 de juliol de 2012.

Ramon Figuerola Carraté. Actual tresorer i expresident de la Societat el Fènix. Entrevista realitzada el 2 d'agost de 2012.

A tots ells el meu agraïment per la seva amabilitat i la seva gran ajuda en la realització d'aquest treball.

ANNEX

DOCUMENTAL

i

FOTOGRÀFIC

13.1. Societat el Fènix



Fig.1. Grup de socis del Fènix a ca Córdoba, durant la celebració del 25è aniversari de la Societat. Del Treball de Nuria Farriol.



Fig. 2. *Fotografia de la seu del Fènix. Del llibre de Montserrat Garriga (2000).*



Fig. 3. *L'Escola del Fènix a ca Córdoba, l'any 1928. Del llibre de Montserrat Garriga (2000).*



Fig. 4. *Cursa ciclista organitzada pel Fènix, l'any 1927.* Del llibre de Montserrat Garriga (2000).



Fig. 5 *Equip de futbol del Fènix en temps de la República.* Del llibre de Maria Estradé et al. (2011).

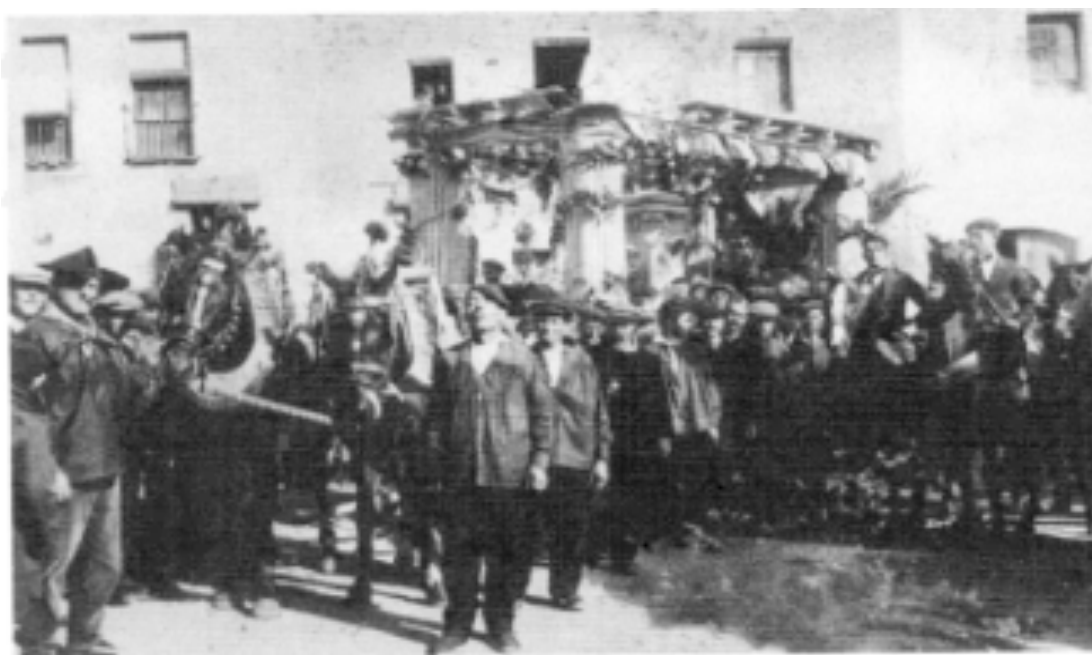


Fig. 6. *Carretel·la del 50è aniversari del Fènix (1925).* Del llibre de Maria Estradé et al. (2011).

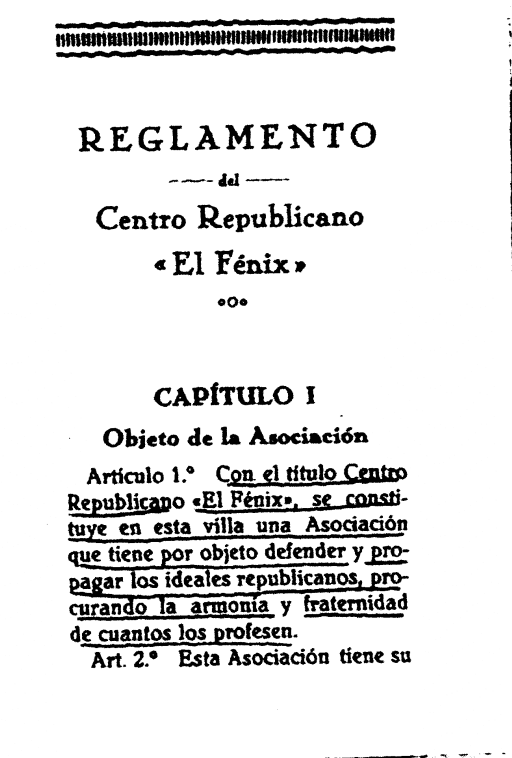


Fig. 7. *Capítol 1er del Reglament del Fènix durant la República.* Fons: Arxiu Històric. de Tarragona.

Sociedad „El Fenix”

Establecida en Vilanova Plaza S^{ta} Antonia n^o 6.
Reglamento que para la organizacion, re-
 gimen y gobierno de la misma ha sido acor-
 dado y aprobado en Junta General.

Capitulo 1^o.

Objeto y organizacion de la Sociedad.

Articulo 1^o

El objeto de la Sociedad „El Fenix”
es pura y exclusivamente la divulgacion
y fomento de la Agricultura Moderna
 por medio de conferencias teorico practi-
 cas desarrolladas por personas de re-
 conocidas competencias, ademas de la
 lectura de periodicos, folletos y revistas
 a este fin dedicados.

Art. 2^o

„El Fenix” rechaza como ajeno
 a su instituto todo pensamiento o ten-
 dencia politica y por consiguiente no
 tomara parte en ningun acontecimen-
 to ni asunto de esta naturaleza ni
 mucho menos permitira en sus salones
 discusion sobre negocios de gobierno

Fig. 8. Article 1er del Reglament de el Fènix de 1910. Fons: A.H.T.



Excmo. Sr.:

Los infrascritos Don Esteban Xatruch Plana y Don José Vallvé Xatruch, Presidente y Secretario respectivamente, de la Entidad "EL FENIX", domiciliada en esta población, elegidos en la última renovación reglamentaria celebrada en el año 1934, acudimos respetuosamente a V.E. y tenemos el honor de EXPONER:

Que en el Boletín Oficial de la Provincia número 126 correspondiente al día 26 de septiembre último, se inserta la Circular número 609 por la que se manda a todas las Sociedades acogidas a la Ley de Asociaciones domiciliadas en esta Provincia y constituidas con fecha anterior a la del advenimiento de nuestro Glorioso Movimiento Nacional que quieran continuar su legal existencia, habrán de presentar a V.E. instancia acompañando Reglamento y copia del mismo debidamente reintegrado, concediéndose un plazo que terminará el último día del corriente mes para cumplimentar este servicio, con la prevención de que una vez transcurrido, por los Alcaldes se procederá a la clausura de todas aquellas Entidades que no hayan atendido lo dispuesto en la citada Circular, y habrán de dar cuenta a V.E. a los efectos oportunos.

Y considerándonos obligados a formular dicha solicitud por la responsabilidad de nuestros respectivos cargos que implican la auténtica representación ejecutiva de la Entidad nombrada, acudimos a V.E. interpretando la aspiración verdadera de sus componentes, para exponer que desea continuar su existencia legal y pedir que se autorice su reapertura y funcionamiento.

Fundamos nuestra aspiración en las consideraciones que brevemente pasamos a exponer:

La Entidad "EL FENIX" de Villaseca de Solcina lleva unos setenta años de existencia y tiene una gran raigambre en esta Población. Se conservan aún los Reglamentos aprobados en 7 de septiembre de 1.892 y los de 1.894. Pero el Reglamento básico de la Entidad por el cual se ha venido regiendo desde hace ya años y al cual ha amoldado su actuación, es el de 31 de enero de 1.911 que sin duda alguna estará incorporado a las Oficinas de ese Gobierno Civil, pero que en cumplimiento de lo mandado se acompaña testimonio del ejemplar impreso de dicho Reglamento que se ha podido conservar y salvar después del dominio rojo.

Dicho Reglamento de 31 de enero de 1.911 establece en su artículo 1º que el objeto de la Sociedad "EL FENIX" es pura y especialmente la divulgación y fomento de la agricultura moderna por medio de conferencias teórico-prácticas, desarrolladas por personas de reconocidas competencias, además de la lectura de periódicos, folletos y revistas a este fin dedicadas. Y en su artículo 2º se rechaza como ajeno a su instituto, todo pensamiento de tendencia política y discusión sobre negocios de Gobierno o religiosos. En tales términos queda comprendido el fin primordial de la expresada Entidad.

En los últimos meses de 1.937, los rojos se incautaron de los locales del domicilio social que los destinaron para escuelas, cuarteles, talleres, etc. y con tal motivo dicha sociedad dejó de funcionar, pudiendo salvar no obstante una parte de su documentación.

Si V.E. se digna autorizar la reapertura y funcionamiento de dicha sociedad, una buena parte del pueblo le quedará altamente reconocido, porque habrá dado satisfacción a una aspiración unánimemente sentida y atendido a una evidente necesidad, porque en dichos locales sociales se establecieron también escuelas para cultura general y especialmente agrícolas, espectáculos públicos y lugares de esparcimiento.

Desde luego se procederá a una rigurosa depuración de los socios antiguos y de cuantas personas quieran ingresar en dicha Entidad en lo sucesivo, si bien hay que contar con que, los que no tengan sentimientos Nacionales y no sientan nuestra excelsa Causa ya no tendrán esta pretensión, pero se procurará convencerles para que ingresen en nues-

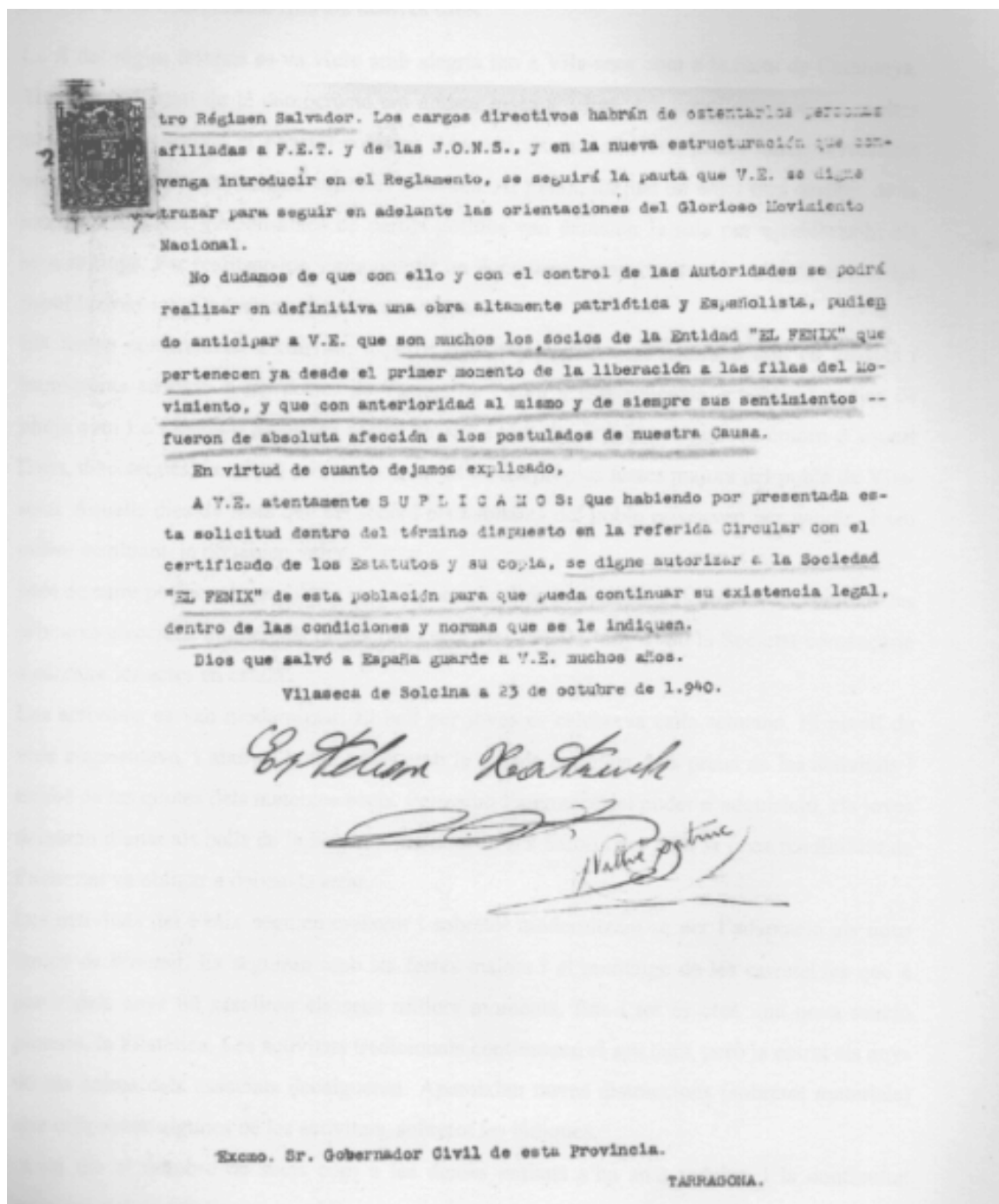


Fig. 9. Carta al Governador civil, sol·licitant la reapertura de la Societat El Fènix, l'any 1940. Fons: Arxiu Històric de Tarragona.



Teatro de la Sociedad El Fénix

GRAN FUNCION - ESTRENO

para la noche de Pascua de Pentecostés, 31 de Mayo de 1914

El "SPORT EDUCATIVO"

pondrá en escena la interesante e instructiva OPERETA infantil

LA SORPRESA

EN CUATRO ACTOS

Letra de J. Llach; Musica del maestro S. Pedrola Parísi.

ejecutada por la orquesta de la localidad, reformada con valiosos profesores de Reus y Tarragona.

Hoy que las corrientes artístico-pedagógicas modernas tanta importancia dan al teatro para niños en las principales capitales del mundo y que Max Hembo y otros procuran introducir en nuestra patria con el *Teatre d'Infans* de Barcelona, la empresa del **SPORT EDUCATIVO** de implantar en Vilaseca lo que tan sólo es ensayado -- con éxito por cierto -- en las grandes urbes mundiales, merece el apoyo sincero y entusiasta del elemento ilustrado de esta villa.

La OPERETA LA SORPRESA

COMPRENDE CUATRO ACTOS O PARTES

Primera parte: La Carta de Isidoro. -- Segunda parte: La Gira a la fuente de la Cruz. -- Tercera parte: La Volada interrumpida. -- Cuarta parte: «La Sorpresa» de Anatolio.

REPARTO

NIÑOS

Anatolio, el parisién (protagonista) Antonio Torell.
Isidoro, primo de Anatolio Juanito Barenys.
Bernardino, amigo de Isidoro. Emilio Ortuño.
Florencio, el Bachiller Pascual Millá.
Diego, el hijo del colono José Ferré.
Adolfo, el coupletista Jacinto Tous.

VERANEANTES

Paulino. Pablo Gran.
Narciso. Juan Ballvé.
Leonidas Antonio Mas.

AMIGOS DE BERNARDINO

Rogelio José Riús.
Conrado José Casajuana.
Simón José Pujals.
Gerardo Antonio Pujadas.
Teodoro Salvador Mariné.

HIJOS DE PROPIETARIOS

Augusto José Vidal.
Claudio José Doménech.
Apolo J. S. Voltas.
Leonardo José Morell Mañé.

GOLFILLUOS

Victor Paco Gené.
Amaranto José Bertrán.
Roberto Pedro Rovira.
Odón Antonio Tous.

NIÑAS

Adriana, hermana de Isidoro Adela Llach.
Lilia, hija del colono Maria Barenys.

AMIGAS DE ADRIANA

Florentina Lucía Vidal.
Elena Rosa Forasté.
Raibina Carolina Rofin.
Capitolina Rosa Casas.
Dorothea. María Carraté

VERANEANTES

Irene. Teresa Rofin.
Genoveva María Toda.
Matilde Maria Pujals.
Teonila Pilar Bertrán.
Valentina Josefa Carraté
Petronila Pepita Voltas.

HIJAS DE PROPIETARIOS

Lucrecia María Ferré.
Ernestina Maria Ferrando.
Agripina Maria Torrademé.
Constancia Ana Gesali.
Beatriz Marina Magriñá.
Gertrudis Brígida Nogués.
Elisa María Nogués.
Natalia Joaquina Morell.
Niceta Pilar Roca.
Obdulia Adelaida Sauné.
Germana Carmen Jordá

PRECIOS.

ENTRADA CON ASIENTO. 0'60 PESETAS.
ENTRADA GENERAL. 0'50 "

EMPEZARA A LAS 10 Y MEDIA DE LA NOCHE




Programa de l'opereta "La Sorpresa" interpretada el 31 de maig de 1914.
Programa cedit: Rosa Gesali Tous.

Fig. 10. Del llibre de Montserrat Garriga (2000).

13.2. Societat el Centre Catòlic

N.º 111.757 5



Bajo la Presidencia del Sr. Don Juan Parnoco
D. Sebastian Obradors y Doradas, sean reunido hoy
los treinta y nueve individuos de que se compone
la Sociedad Juventud Católica y abierta la
sesión D. Juan Marín dio aviso de haberse re-
vuido aprobados por el Sr. Gobernador de la Provincia
los estatutos por los cuales sea de regir esta
Sociedad y habiendo quedado constituida la
misma se pasó al nombramiento de la Junta
directiva, habiendo sido elegidos por mayoría
completa los individuos siguientes:

Presidente	D. Juan Bons y Bons
Vice-presidente	" Jose Garcia y Espinos
Secretario	" Magin Monserrat Anavart
Vice-secretario	" Antonio Salvado y Ferra
Vocal 1.º	" Jose Blavé y Solé
id. 2.º	" Juan Marín y Gran
tesorero-contador	" Jose M.º Camilleras y Camilleras

y habiendose dado por terminada dicha
sesión, fue levantada después de haberse
formado el acta correspondiente

Vilaseca siete Octubre de mil
ochocientos noventa y tres

El Presidente
Juan Bons y Bons

El Secretario
Magin Monserrat

Fig. 11. Acta fundacional de la Societat Juventut Catòlica, el 7 d'octubre de 1893. Fons: Arxiu Històric de Tarragona.



19

Balanc general de 1922
de la.

Juventud Católica de Vilaseca.

Entradas		Salidas	
Enero	561'35 pts	Enero	225'15 pts
Febrero	343'80 "	Febrero	269'05 "
Marzo	299'55 "	Marzo	90'00 p
Abril	547'80 "	Abril	1648'75 "
Mayo	237'05 "	Mayo	214'50 "
Junio	306'90 "	Junio	333'05 "
Julio	238'25 "	Julio	252'05 "
Agosto	253'75 "	Agosto	369'20 "
Septiembre	122'55 "	Septiembre	93'25 "
Octubre	350'30 "	Octubre	124'35 "
Noviembre	344'50 "	Noviembre	608'45 "
Diciembre	335'00 "	Diciembre	358'30 "
Total	4240'80 pts	Total	4526'10 pts
Interior	+ 682'05 "		
	4922'85 "		
Restan	- 435'61 pts		
	03967'5 pts		

para el año 1923

El Presidente
Jose Torale

El Secretario
Gabriel Martí

(fons .A.H.
Tarragona)

Fig. 12. Estat de Comptes de la Juventud Católica del any 1922.

Fons: Arxiu Històric de Tarragona.

TEATRE JOVENTUT CATOLICA
VILASECA

Festes del Naixement de Crist

Dies 25 i 26 de desembre de 1964 ♦ Tarda, a les 5'30

Seguint la tradició de donar, en aquestes festes, espec-
tacles de gust nadalenc, es posarà en escena l'obra:

El Bressol de Jesús

Drama sacre en vers, cinc actes i 25 quadres, arreglat
lliurement a l'escena per Frederic Soler (SERAFI PITARRA).

Seran intèrprets:

Verge Maria	M. ^a Dolors CAMINAL
Raquel	M. ^a Rosa FERRANDO
Betzabè	Montserrat CARRETÉ
Sant Miquel	M. ^a Teresa FERRANDO
Sant Gabriel	M. ^a Teresa CATALÀ
Sant Josep	Josep FORASTÉ SALTÓ (Joan MACINÉ)
Sant Simeó	Josep OMAL (Ramon FARRIOL)
Satanàs	Antoni CLAVÉ
Lucifer	Joan ROVIRA
Garrofa	Salvador FORASTÉ (Pere JANSÀ)
Pallanga	Ramon GRASSET
Aram	Carles JANSÀ (Joan CLAVÉ)
Jessè	Narcís MARTÍ
Abias	Joan M. ^a MORELL
Sadoc	Josep NOGUÉS
Aquim	Josep Andreu GRASSET
Levi	Jaume NOGUÉS

Queront, pastors i diables.

Apuntador: Josep FORASTÉ LLAURADÓ ~ Regidor: Esteve PUJALS ~ Ilumi-
nància: Jesús BADIA ~ Maquinària: Salvador ANTON ~ Perruqueria: Lluís
LLORT, Terragona ~ Vestuari: Pere JANSÀ, Reus ~ Decorats: Francesc POU-
VILA, Barcelona ~ Utilleria: SANTOS, Barcelona ~ Sonoritats
especials: Equip INGRA-SPH-TERRÉ

Després de més de 15 anys, tornen «Els Pastorets»
de GARROFA i PALLANGA. ¡No us perdeu l'ocasió!

Dip. Reg. T. 1.100 - 1964

Fig. 14. Cartell d'una representació nadalenca, l'any 1964.

Pàgina web: <http://blocs.tinet.cat/blog/el-centru>



Fig. 15. Cartells de representacions teatrals i de el concurs literari pel 75é aniversari del Centre. Pàgina web: <http://blocs.tinet.cat/blog/el-centru>

13.3. Ateneu Pi i Margall



Fig. 16. *Edifici de l'Ateneu Pi i Margall a la plaça de les Voltes, l'any 2004. Del llibre de Monserrat Garriga (2004).*



Fig.16 Bis. *Sortida de la cursa (Trofeu Muç Miquel) organitzada per l'Ateneu, l'any 1949. Del llibre de Maria Estradé et al. (2011).*



Fig. 17. Alumnes i professors de l'escola de l'Ateneu, l'any 1930. Del llibre de Montserrat Garriga (2004).



EXMO. SR.

Don Miguel Granell Ventura y Don Esteban Torredemé Serra, mayores de edad, y de esta vecindad, como presidentes del - Ateneo de esta localidad (llamado Ateneo Pi y Margall) respectivamente elegidos en las dos últimas renovaciones reglamentarias y en las asambleas celebradas en los años 1937 y 1935, acudimos respetuosamente a V.E. y tenemos el honor de exponer:

Que en el Boletín Oficial de la Provincia nº 226, correspondiente al día 26 de Septiembre último, se inserta la circular nº 609 en la que se dispone que todas las Sociedades - acogidas a la Ley de Asociaciones, que tengan su domicilio - en esta provincia constituidas con anterioridad al Glorioso Movimiento Nacional, que quieran continuar su legal existencia, habían de presentar a su respetable Autoridad, instancia acompañando el Reglamento y copia debidamente reintegrados, dándose para el cumplimiento de este servicio un plazo que - finirá el día último del mes corriente y previniéndose que - transcurrido que sea, los Alcaldes procedieran a la clausura de todas aquellas entidades, que no hayan cumplido con lo - dispuesto en dicha circular, y darán cuenta a V.E. a los efectos oportunos.

Y como sea que el Ateneo que a su tiempo nos confirió - su representación con dicho cargo, interpretando su auténtica aspiración, desea continuar su existencia legal, acudimos a V.E. rogándole que se digne autorizar su reapertura y funcionamiento por las consideraciones siguientes:

1ª

El Ateneo de Vilaseca de Selcina, es una entidad apolítica según ya previenen sus Reglamentos, con finalidades instructivas, culturales y de esparcimiento. Fue constituida durante la

época de la Dictadura del General Primo de Rivera y sostuvo espectáculos y espectáculos. El antiguo título del Ateneo (Pi y Margall) no puede encerrar en realidad motivo alguno de alarma o sospecha, como tampoco los determinaban nombres tan significativos como los de Paseo de Pi y Margall, Plaza de Olózaga y calle de Edtanslao Figueras, para no mencionar otros, que en la Ciudad de Tarragona se mantuvieron durante el referido período dictatorial. No es el nombre sino la actuación y conducta desarrolladas por una entidad las que pueden calificarla políticamente, y en tal respecto el Ateneo de Vilaseca de Solcina ha tenido siempre una trayectoria transparente de acatamiento a la Autoridad, sentimiento de orden y de obediencia a las leyes.

No dudamos que V.E. si para resolver necesita informes, no dejará de acudir a las Autoridades nacionales de dicha localidad y que no fallará con la simple impresión superficial que pudiese producirle aquella circunstancia inocente, pues el pueblo de Vilaseca acudía a su Centro sin fijarse en lo más mínimo en su denominación, que sin duda fué producto de la su-
gestión sin malicia de unos pocos, puesto que a decir verdad -
dicho aditamento (Pi y Margall), no tiene devotos ni arraigo -
en el pueblo.

2ª.

Tanto es verdad lo que se expresa en el extremo precedente, cuanto que en la denominación corriente de la entidad por el vecindario y en los prospectos o anuncios de espectáculos, siempre se llamó simplemente Ateneo. Acompañamos uno de dichos prospectos en prueba de dicho aserto. Desde luego pues, ya puede darse por suprimida dicha denominación, y en adelante se llamará si V.E. lo aprueba "Ateneo de Vilaseca", o bien "Ateneo de Educación y Descanso de Vilaseca".

Durante el dominio marxista, el Ateneo no se dejó influen-
ciar por las corrientes revolucionarias rojo separatistas y -
anti-españolas entonces imperantes llegando hasta el extremo
de hechar de la entidad en aquella época de terror y de peli-
gró, a un grupo de elementos izquierdistas que querían imponer-
se a toda costa, y a destituir al Maestro de escuela por sus
actividades manifiestamente adictas a la subversión. Estos he-
chos tuvieron público notoriedad, y las Autoridades actuales
pueden dar razón de su certeza. Hasta aquí llegó la verdadera



14
valentia de los dirigentes del Ateneo en aquellas circunstancias y se lo ofrecemos a V.E. como un testimonio fehaciente de aquella rectilínea conducta, que ahora conviene que se anote en el Haber de la referida entidad.

3º.

Si bien el Ateneo al advenir el Movimiento Nacional y caer la villa de Vilaseca en poder de los rojos continuó su actuación en tal forma, unos meses antes de la fecha de la Liberación fueron incautados sus edificios por las fuerzas militares marxistas, que hicieron desaparecer su mobiliario, libros de actas, y contabilidad, biblioteca, documentos y papeles. desde entoces dicha sociedad dejó de funcionar. Por esta razón, no podemos acompañar a la presente solicitud certificado del ejemplar duplicado del Reglamento aprobado en la fecha de su constitución con su copia, como se ordena, designando el expediente en las oficinas de ese Gobierno Civil, en donde se encuentra el otro ejemplar del citado Reglamento, interesando que por V.E. se disponga que un certificado del mismo con su copia debidamente reintegrados por nuestra cuenta se una a esta solicitud, sin lo estima del caso, para que pueda surtir sus efectos.

4º.

A los pocos días de la liberación de la villa de Vilaseca se celebró una reunión en las casas consistoriales a la que concurrieron con el Sr. Alcalde, el Jefe Local de F.E.T. y de las J.O.N.S. y una nutrida y auténtica representación del Ateneo, acordándose ceder el domicilio social, por todo el tiempo necesario, para los servicios del Movimiento, ingresando en el mismo la mayor parte de los socios del Ateneo y recomendando a los demás que siguieran idéntico camino en bien de la Nueva España.

5º.

Por si después de lo expuesto pudiera quedar todavía algún rescoño de recelo, manifestamos a V.E. nuestro propósito de proceder a una inmediata y severa deputación, mediante nueva petición de ingreso de todas aquellas personas que pertenecieron a la sociedad y también de las que pretendan hacerlo en lo sucesivo, siguiendo para ello, las normas que V. E. se digne trazarnos. Será desde luego indispensable para ostentar cargos directivos el pertenecer al Movimiento, y la entidad quedará sujeta al control de F.E.T. y de las J.O.N.S. o incorporada a

113

dicha Organización, para todo lo cual se procederá acto seguido a una nueva estructuración de la entidad que será plasmada en la modificación de sus estatutos de acuerdo con las orientaciones adecuadas.

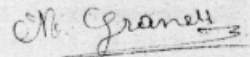
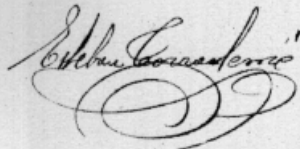
Tales son Exmo. Señor, las razones a base de las cuales, el Ateneo, cuya representación venimos a ostentar solicita de V.E. que le autorice la continuación de su existencia legal y no dude V.E. que con ello se logrará dar satisfacción cumplida a una gran parte de la población, que hará revivir aquel centro del cultura y esparcimiento, y que incorporado ya a la obra de nuestra excelsa Causa, constituirá un verdadero fomento de amor a España y escuela que formará a la juventud por el camino del mas puro y sano patriotismo.

Por todo lo expuesto:

V. E. RESPETUOSAMENTE SUPPLICAMOS: Que teniendo por presentada dentro de termino esta solicitud en cumplimiento de lo prevenido en la circular citada y por designados los Estatutos en las oficinas del Gobierno Civil se digne resolver lo precedente, autorizando al referido organismo de esta localidad para que pueda continuar su existencia legal dentro de las normas que se le tracen.

Dios que ha salvado a España guarde a V.E. muchos años.

Vilaseca de Sogina (para Tarragona) a 18 de Octubre de mil novecientos cuarenta.



EXMO/ SR. GOBERNADOR CIVIL

TARRAGONA

Fig. 18. Carta demanant la reobertura de l'Ateneu el 1940.
Fons A.H.T..

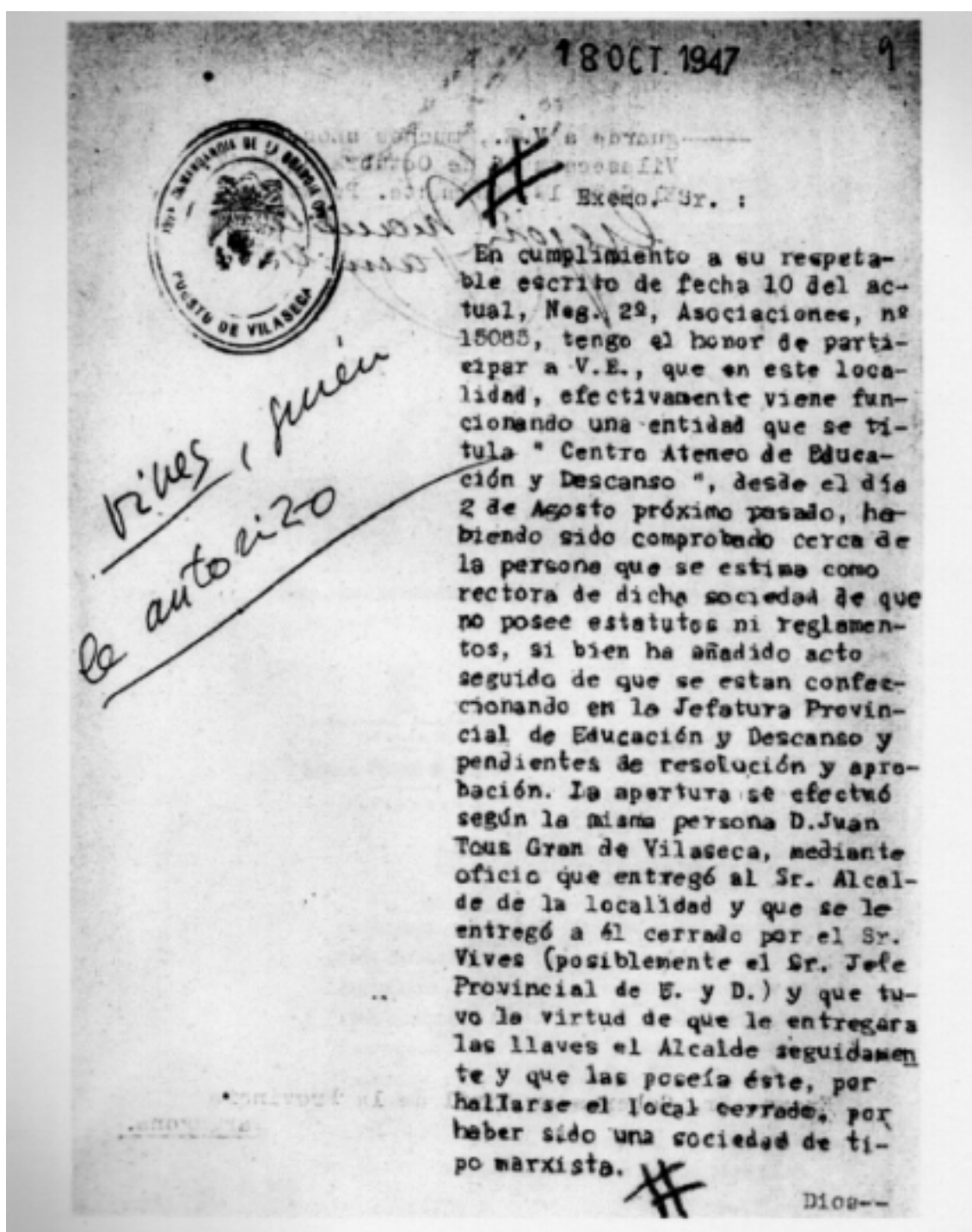


Fig. 19. Escrit del Comandant de la Guàrdia Civil del "Puesto" de Vila-seca, en el qual exposa que el local de la Societat es troba tancat, per haver estat una societat de "tipo marxista". Fons: Arxiu Històric de Tarragona.

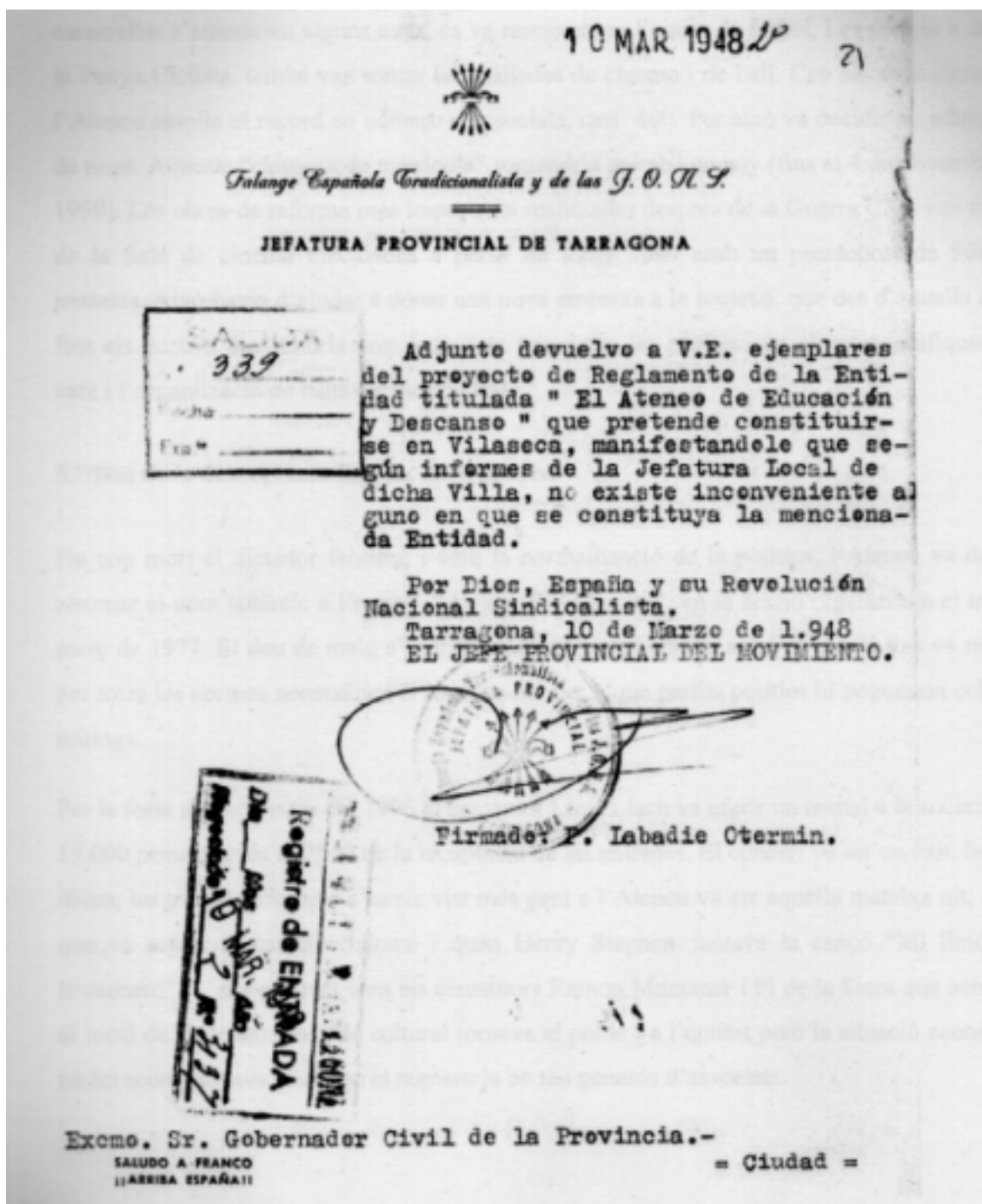


Fig. 20. *Escrit del Govern Civil, autoritzant la constitució del "Ateneo de Educación y Descanso", el 10 de març de 1948. Fons: Arxiu Històric de Tarragona.*

13.4. Societat Las Vegas

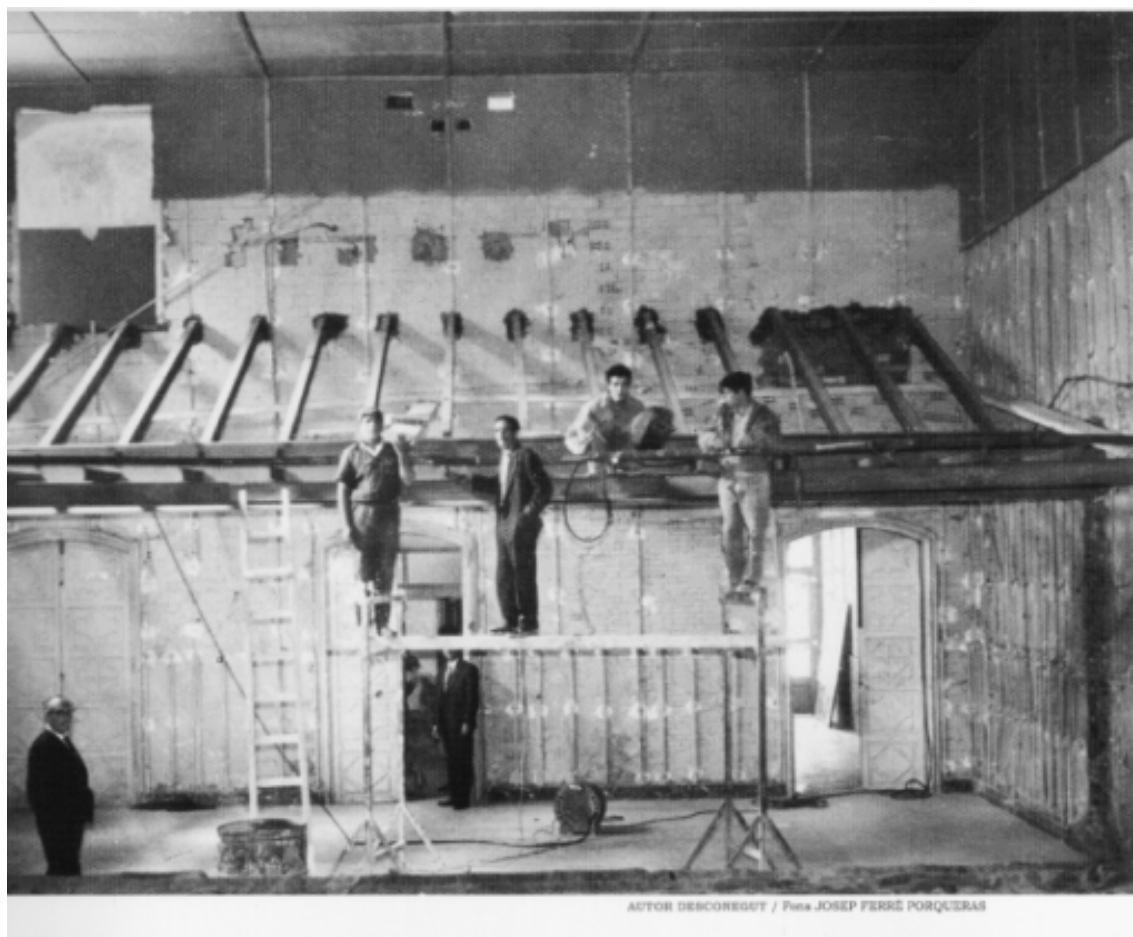


Fig. 21. Construcció del "galliner" de la sala del cinema, pels propis socis de Las Vegas. Del llibre de Maria Estradé et al.



Fig. 22. *Carretel·la el 1984 l'any del 25 aniversari de Las Vegas. Del llibre Sociedad Recreativa Las Vegas. 50é aniversari.*



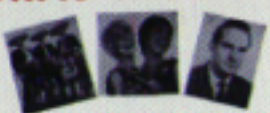
Fig. 23. *Carretel·la de l'any 1982*. Del llibre Sociedad Recreativa Las Vegas. 50é aniversari.

Fiestas de San Antonio Abad
VILASECA

DIAS 17 Y 18 ENERO 1962
LAS VEGAS

DIA 17. - 8 tarde. Tradicional baile de "coques" con la presentación de la Orquesta **CLUB VIRGINIA**.
11 noche. Selecto baile.

DIA 18. - 8 tarde. Presentación del espectáculo más colorido
FIGURAS MUNDIALES



Hermanas Serrano
Ramón Calduch
Trio Guadalajara
BALLET ALTAMIRA
- Victoria Rossi
- María Viquez
- E. Angulo Salazar
- Anita Gómez
- José Ruiz

NITA and PIPER
los reyes de la juventud
LOURDE ROQUEL
una super-estrella americana
BABY y sus tres hermanas, los 4 de los 4
LOS LAMBAS
Atención internacional de melodistas
y la presentación extraordinaria de
Gran Rafaelito

10:30 noche. - Actuación de las grandes atracciones
FIGURAS MUNDIALES
y a continuación **SESION DE BAILE** y **GRAN FIN DE FIESTA**.

FIESTA MAYOR VILASECA
3 Y 4 AGOSTO DE 1961
LAS VEGAS

DIA 3. - 12:30 h.
AUDICION DE SARDANAS
a cargo de la **CORLA-ORQUESTA MARABU**, de Vilva.

7 tarde: **SESION DE BAILE**
11 noche: **Selecto Concierto y Baile**

DIA 4. - 12:30 h.
AUDICION DE SARDANAS
7 tarde. Presentación del conjunto vocal
LOS 5 LATINOS
Simuladores en los roles de TV, a efectos de todos los públicos y a continuación **BAILE**.



12 noche: Actuación de la atracción mundial
LOS 5 LATINOS
CONCIERTO
Y SELECTO BAILE CON GRAN FIN DE FIESTA

Sociedad Las Vegas
Gran inauguración día 26 de Enero de 1960
a las 7 de la tarde



EL GRUPO DE TEATRE
"EL COVEROL"
presente en escena teatro de una acción original
y dramática fascinante

EL
CRIT DEL CEL

LAS VEGAS
VILASECA

1 Marzo 1962 Festividad de Jueves Lardero

A las 8, tarde
PRESENTACION DEL CONJUNTO
DE FAMA INTERNACIONAL
JOSE GUARDIOLA
La sesión de baile conjuntamente con la
ORQUESTA CAPITOL



A las 11:30
SESION DE BAILE
A CARGO DE LOS CONJUNTOS
José Guardiola y Capitol
CON GRAN FIN DE FIESTA

Fig. 24. Cartells de festes y del grup de teatre "El Coverol". Del llibre Sociedad Recreativa Las Vegas. 50é aniversari.

13.5. L'Agrupació Cultural

David Melero ens parla de l'Agrupació Cultural de Vila-seca

per Montse Garriga

L'Agrupació Cultural de Vila-seca enguany celebra el 30 aniversari de la seva creació. Hem parlat amb David Melero, que n'és el president des de 1998, sobre l'entitat, les seves seccions i els actes de celebració.

PdF: Què és l'Agrupació Cultural de Vila-seca?

David Melero: L'Agrupació Cultural és la unió de diverses seccions. Actualment les seccions que tenim són la Coral Nova Unió, l'Esbart Ramon d'Oltina, el club d'Escacs, la de Lletres, la de Muntanya, el grup coral Al Nostre Aire, els Amics del Cavall, Aires de Gralla i la Coblà Antiga del Comú. Cadascuna fa les seves activitats, però l'important és que ens reunim un cop al mes per posar-nos en contacte i saber què fem tots i, a banda, hi ha la distribució de la subvenció que també ens uneix. Una cosa que hem de valorar és que han estat trenta anys, cosa que costa a vegades. Totes les seccions agrupen unes cinc-centes persones, i actualment podem comptar que són unes tres-centes les que paguen la quota. S'ha de subratllar aquesta voluntat de mantenir-nos junts. Durant aquests trenta anys hi ha hagut èpoques difícils, on cadascuna intentava tirar per la seva banda, però amb la redacció dels estatuts s'ha aconseguit unir tot això.

PdF: Durant aquests 30 anys, les seccions han variat, però?

DM: Sí, hi ha seccions com la pedagògica, la filatèlica... que hi eren al començament o es van anar afegint al llarg dels anys i que han desaparegut. Però també se n'han creat altres, com la dels internautes, que va tenir una vida curta només amb dos anys. Darrerament se n'han creat altres com els Aires de gralla, la Coblà Antiga del Comú, la Sonora Cocuyo o els Amics del Cavall... és a dir, crec que hi ha vida, no està tancada l'entitat sinó que estem oberts a noves propostes.

PdF: Abans parlaves de quotes: de què es tracta i què implica pagar una quota?

DM: S'ha creat una quota que permet que la gent tingui un carnet, amb la idea de crear alguna cosa que ens acabi d'unir a tots a l'Agrupació Cultural. És a dir, que la gent vegi que a banda de les coses que els ofereix la seva secció, pertanyen a una entitat que els agrupa tots. Fins ara s'ha aconseguit fer descomptes a les excursions, en la compra de totes les monografies i llibres editats per l'Agrupació Cultural... i, a partir d'ara, és qüestió de



David Melero, president de l'Agrupació Cultural de Vila-seca, en un moment de l'entrevista

aconseguir més descomptes. La quota que es paga són 12 euros l'any, que es queden per al fons de la secció a la qual pertany l'associat, excepte el 10%, que són per a l'Agrupació (despeses dels actes generals, de material, de propaganda).

PdF: Com funciona internament l'Agrupació Cultural?

DM: Té una junta que està formada per diferents càrrecs: president, sotspresident, tresorer, secretari, cap de premsa i els vocals, que són els presidents de les diferents seccions. Aquesta és la junta permanent, que es reuneix de per si cada primer dijous de mes. La presidència explica què es vol fer i després cada president exposa els projectes i problemes de cada secció. Els càrrecs es van canviant.

PdF: Quins actes heu preparat per a la celebració d'aquest aniversari? Des d'on s'organitzen?

DM: Els actes s'han organitzat des de l'Agrupació Cultural, entesa com la reunió de tots, entenent què podia aportar cadascú, com la presentació del llibre de fotografies, el sopar institucional, la missa del dia 15, etc... i per a la resta d'actes s'ha demanat la col·laboració de les diverses seccions, com la trobada de bastoners, el torneig d'escacs municipal, la trobada de corals, l'excursió de la Secció de Muntanya, és a dir, cada secció proposa la seva. Remarcant la unió de tots amb la venda de les banderes de Vila-

seca amb el logotip, ens faria gràcia que com més es veiés millor. Totes les seccions hi participen, i aquí pot estar la clau de l'èxit, perquè si ens unim podem ser moltes persones en cada acte, encara que això a vegades és difícil.

PdF: Explica'ns aquesta iniciativa de la bandera, si us plau.

DM: La bandera se'ns va ocórrer com una idea de festa. No és només cosa de l'Agrupació Cultural, sinó que s'està venent a persones que no són de l'Agrupació, perquè també és la bandera de Vila-seca i això fa gràcia a molta gent. La penjarem des de divendres dia 7 de maig fins al dia 19 de juny. Comencem el dia que engega la Fira de Música al Carrer i serà una manera de participar a la festa també i donar-li color. Acabem el dia 19, en què farem un sopar de socis. Les banderes es penjaran als balcons i també n'hem encarregat una que penjarem a l'Ajuntament i una altra al portal de Sant Antoni. Això ja ho vam fer amb la senyera de fons i el logotip de l'Esbart en el seu 25è aniversari.

PdF: Quins projectes futurs té l'Agrupació Cultural?

DM: Un cop passin tots els actes de l'aniversari descansarem durant la franja d'estiu i tornarem a l'octubre amb un curs d'art català. Aquests darrers anys hi ha hagut cursos d'història de Vila-seca, de literatura, de Catalunya i, per tancar tot aquest cicle de coneixença de la realitat del país, ens falta conèixer una

Entrevista a David Melero

mica la història de l'art. A llarg termini, si tot va bé, estem muntant l'any de la Mediterrània per a l'any que ve, on hi haurà xerrades, exposicions, etc. al voltant de la Mediterrània. És un projecte en el qual tot just hi estem començant a treballar, però ens agradaria oferir unes conferències per conèixer tot el que ens envolta.

PdF: Quin paper fa l'Agrupació Cultural per a la integració de les persones que tenen una cultura diferent de l'autòctona?

DM: Tenim la sort que l'entitat està muntada per diferents punts. Aquest és el mateix problema que existeix amb la joventut i la seva captació, com podem fer-ho per rejuvenir l'entitat? D'una banda, des de les diferents seccions, es va agafant gent nova per créixer. Des de l'entitat hem de fer el mateix i presentar-los entre ells, fer veure a la gent que no només són en una secció, sinó que formen part de l'Agrupació Cultural. A través de projectes com el de la Mediterrània també oferim projectes que els poden ser interessants: portarem conferenciants de països mediterranis i ampliarem horitzons, que vegin que no només es parla de coses relacionades

amb Vila-seca, que això els pot xocar. Això sense perdre de vista que la nostra base d'actuació és la cultura del nostre municipi, i qui manté l'esperit de la vida cultural de Vila-seca o qui l'ha mantinguda durant aquests trenta anys ha estat l'Agrupació Cultural i els seus presidents, i les actuacions de totes les entitats. En totes les festes hi ha alguna secció que hi participa i això no té per què crear cap conflicte. Amb el primer Ajuntament democràtic sota govern socialista ja es feien els concursos literaris, on hi acudien grans personalitats. L'homenatge que es va fer, per exemple, a Esteve Pujals Fontrodona hi donava suport l'Agrupació Cultural o els actes de celebració del VII centenari de la mort del rei Jaume I.

PdF: L'Agrupació Cultural quin lligam té i ha tingut amb l'Ajuntament de Vila-seca?

DM: Les relacions amb l'Ajuntament, tant abans de la democràcia (que és quan es va crear l'Agrupació), com quan va governar l'equip de govern socialista, com des de que hi ha Convergència, han estat molt bones i hem d'agrair la col·laboració que sempre hi hagut, sempre ens ha ajudat. I sempre que l'Ajuntament ens ha demanat la

col·laboració en algun acte, l'Agrupació Cultural hi ha anat.

PdF: L'entitat continua sense local propi?

DM: Un dels problemes és que no tenim seu fixa. Érem a la Biblioteca, però quan s'hi va instal·lar la Biblioteca de l'Escola Universitària de Turisme i Oci ens van demanar si la podíem cedir. Ho vam fer, però ara no tenim cap seu: les seccions estan disperses i l'entitat és ambulant. Ens continuem reunint a la Biblioteca, perquè formem part de la seva junta. El que potser s'ha de demanar és una seu per a totes les entitats on es poguessin fer les reunions de totes les seccions, no només de l'Agrupació Cultural, i seria una forma de cohesió.

PdF: L'Agrupació Cultural té pàgina web?

DM: Sí. Va arrencar de la secció d'Internautes, però aquesta secció va desaparèixer per múltiples problemes, falta de local, dificultat de portar-la, i la pàgina ara s'ha quedat antiga. Així que s'hauria de buscar un nou grup que la pogués portar i actualitzar.

PdF: Moltes felicitats per l'aniversari i endavant amb aquest aliatge de projectes!

DM: Moltes gràcies.

Fig. 25. *Entrevista a David Melero, realitzada per Monserrat Garriga, a la revista "El Pont de Fusta".*

13.6. La "guerra dels metges"

MIÉRCOLES, 26 AGOSTO DE 1953 DIARIO ESPAÑOL

Salou visto por un médico



SU CLIMA:

Estupendo en verano; inmejorable en invierno

No hay problema sanitario su porvenir en cuanto a playa es fantástico

Al habla con el doctor Punsed

...unos trabajos dedicados a Salou, no podían dejar en la escuela, por lo que amigos, era obligado, a una persona que ha venido a constituir algo propio de aquel lugar veraniego, intimamente ligado a su vida, a su desarrollo, a su palpitación.

Se trata, naturalmente, del doctor Punsed, quien nos recibe en su casa mientras con una manguera y verdadero araucando veraniego se dedica a "sacar" el polvo de la calle con buenas rodadas de agua.

Se habló del tiempo, del calor, del polvo y del turismo y después entramos de lleno en el tema de la entrevista.

—Dígame doctor, como está el asunto sanitario en Salou?

—Creo que no puede ser más sano. El paludismo ha desaparecido totalmente, no hay ni un caso de tifo y además tenemos este brillante sol que es el mejor esterilizante que existe, por si fuera poco. Total, que aquí, salvo aquella pequeña insólita o los trastornos gastro intestinales obligados en la estación no hay nada más.

—¿Y en cuanto a la poliomielitis?

—De una cosa puramente local. Salvo aquellos tres casos acaecidos hace tres años no ha habido más señales.

—¿Y el clima, que juicio le merezca como médico?

—Estupendo en verano, inmejorable en invierno.

—¿A quién lo aconsejaría, doctor?

—A todo el mundo porque es un auténtico solanie.

—¿O sea que lo recomienda?

—Sí, absolutamente aunque recomiendo también cierta precaución en los excesos de sol y procurar la revisión por rayos X en las crías antes de iniciar la temporada veraniega.

—¿Qué tal es la vida del médico en Salou?

—No está mal. Tiene una hora fija, cuenta con una farmacia (falta de la Vilanova y permanece casi todo el día en Salou, pues reside aquí).

—¿Cree en la posibilidad de convertir Salou en playa de invierno?

—Contando con un hotel, cómodo, espacioso y con calefacción, sí. En lo que respecta a las condiciones naturales son inmejorables para ser una playa del invierno de primer orden.

—¿Que porvenir ve a Salou?

—Fantástico. Yo creo que es la mejor playa del Mediterráneo y situada en un punto estratégico de gran comunicación con Valencia, Madrid y Barcelona.



La encantadora placidez de Salou, con las delicias incomparables de su playa, queda fielmente plasmada en este documento que revela gráficamente la sosegada quietud y hermosura de tan singular paraje. — (Fotos Despey).



Salou urbanizado. La calle Barcelona la prestancia y belleza de la pintoresca

TALLER DE CARPINTERIA

José M.º Carreté

Construcción de casetas de baño

SALOU, REALIDAD

El Ayuntamiento vela por

Ahora van a iniciarse las obras de la traída de aguas, e lasfaltado

Lo que nos dice el Co

Labor irracionalmente buena es la que anda realizando año tras año, el Ayuntamiento de Vilaseca en Salou. Y por si fuera poco todo lo andado hasta ahora, cuando finalice esta temporada, cuando las primeras lluvias y el sol placido de otoño dé al traste con la canícula, va a emprenderse en Salou una campaña de obras que poco menos va a transformar totalmente aquel delicioso lugar veraniego.

Naturalmente, para entrar en detalles sobre esta cuestión era necesaria una entrevista con una persona íntimamente vinculada con el Ayuntamiento de Vilaseca. En este caso nadie mejor que el concejal don Pedro Molas, que es quien lleva sobre sus hombros todo el peso de Salou. Y como el Sr. Molas vive casi de continuo en Salou, nos fue fácil en extremo localizarlo.

La entrevista transcurre en un velador de Casa Germá, y más que entrevista fue una conversación larga y tendida sobre Salou, sus problemas y su vida en fin.

—¿Toda la gente de Salou coincide, amigo Molas, en la fijación de dos auténticos problemas: la falta de agua y, en cambio, la sobra de polvo. ¿Vais a hacer algo

HOTEL BALNEARIO

Fig. 26. Entrevista al Dr Punsed al "Diario Español", el 26 de agosto de 1953.

Reportajes de la calle

Las obras de alcantarillado en Salou

De seguir el plan previsto, se originarán epidemias de tipo infeccioso

Nos dijo ayer el Doctor D. Eduardo Punset

en este sentido hicieron manifestaciones el Dr. Llauradó y D. Fabián Tous

Lo de Salou ha traído cola. En nuestro reportaje del domingo el que denunciábamos la instancia que un grupo numeroso de vecinos de Salou había dirigido al presidente de la Diputación Provincial solicitando la rápida suspensión de las obras de alcantarillado que en aquel paradisíaco punto veraniego se vienen realizando a cuenta del Ayuntamiento de Salou, han seguido infinitas conversaciones, cartas, conversaciones, además que crean, a todas luces, estado de opinión favorable al alrededor de la actitud adoptada por los vecinos de aquella maravillosa playa.

En "Lo" con que comenzamos el reportaje, ya lo sabéis ustedes, se refiere a lo equivocado del plan de obras de alcantarillado que está verificando en estas fechas Salou y que de continuarse puede acarrear lamentabilísimas consecuencias no ya en el aspecto estético de la hermosa playa salouina —que destruye a imposibilita buena parte—, sino en lo que se refiere a la misma salud pública, amenaza peligrosamente.

En este plan de obras de alcantarillado que se sigue ahora en Salou, figura el que la desembocadura general de todas las cloacas Salou vayan a parar a un punto adentro en los comienzos del muelle del puerto y a una distancia aproximada de unos veinte metros de la playa.

Solicitud de suspensión de las obras

Los vecinos, previendo, no ya no están que de tipo ofensivo producir esta circunstancia la desembocadura tan cerca de la playa, sino incluso previendo otras causas más graves como las de tipo epidémico-infeccioso, han puesto el grito en el cielo como primer recurso han dirigido al Presidente de la Diputación encareciendo se tome el más rápido de la suspensión de obras.

La muestra de ese estado de opinión —que queda palpablemente demostrado en la instancia que a más de ciento cincuenta vecinos pueden ser las siguientes manifestaciones que suscribieron

prestigiosas y competentes como son el Rdo. Cura Parrico de Salou, doctor don Francisco Llauradó, el médico don Eduardo Punset Alegri, jefe de Sanidad de Salou, y el señor don Fabián Tous, íntimamente relacionado con Salou y sus cosas.

Pueden venir epidemias

Desde el punto de vista sanitario —comenzó diciéndonos el doctor Punset— este plan de obras de alcantarillado es desastroso, sobre todo porque el hecho de que la desembocadura esté a tan pocos metros de la misma playa puede originar con suma facilidad diversos contagios y epidemias. Después, en orden inferior, pero muy importante también, existen tremendas razones de peso como son que de la forma en que se lleva la construcción del alcantarillado, es muy fácil que haya filtraciones de las aguas residuales y que éstas vayan a parar a las aguas subterráneas que, en definitiva, son las que utiliza Salou todo para beber. Un peligro este tremendo, que conviene atajar rápidamente.

Aparte de todo esto puedo señalarle también —siguió diciéndonos el doctor Punset— que Salou es un punto que vive por y para la playa y todo lo que sea ensuciar y echar a perder la playa, y estas obras se puede decir que la destruyen completamente, es matar a Salou.

Total, que aconsejo —siguió diciéndonos el amable comunicante— estudiar a fondo el problema, precisamente por gente técnica y sanitaria. De momento hay que ir a la suspensión rápida de las obras. Y después, si las disponibilidades económicas lo permiten, orientar la desembocadura general de las

cloacas cara al interior, a fin de construir una estación depuradora que en su día, con la formación natural del gas metano, puede abastecer de gas a Salou durante el verano.

Además, una de las cosas que no me explico, es la actitud que en este aspecto han adoptado las autoridades de Vilaseca al oponerse a un estudio de más amplitud a fin de ir a la mejora de este problema, sobre todo porque este iría encaminado en beneficio de Salou.

Opina el Dr. Llauradó

También tuvimos ocasión de charlar con el reverendo doctor don Francisco Llauradó, de cuyo interés manifesté por las cosas de Salou sólo los más encendidos placeres puede merecernos. El doctor Llauradó fue, esta vez, parco en sus declaraciones, pero tajante, conciso:

—Mi misión exclusiva es velar por la salud espiritual de los vecinos de Salou; ahora bien, no puedo volverme de espaldas en todo aquello que concierne también a la salud corporal, física de mis feligreses y por tanto me adhiero plenamente a cuanto ha dicho el jefe de Sanidad de Salou, el buen amigo doctor Punset.

España perdería una de sus mejores playas

También fue conciso en sus declaraciones el señor Fabián Tous, pero asimismo fueron en extremo tajantes, laconicas. Ahí está su manifiesto:

—La continuación de este plan de obras de alcantarillado con su desembocadura general situada a pocos metros de la playa supone la

REPORTAJES EN EL QUIROFANO

Como actúa el el interior del

(Continuación)

Durante seis años (el prólogo de esta práctica, con tener un valor científico digno de mención, no cabe en el marco de las presentes notas), la comisión tenía ya registrado innumerables progresos. De cinco enfermos operados en Norteamérica en 1948, fallecieron tres. El porcentaje de mortalidad, inicialmente muy alto, ha ido reduciéndose hasta el punto de que en una de sus últimas comunicaciones, el doctor Glover, señalaba el cuatro por ciento para todos los casos o sea, incluidos aquellos en que la dolencia es muy grave. La cifra resulta menor, consiguientemente, si la decisión de operar se ajusta a un riguroso criterio selectivo, lo que equivale a no operarla, sino respecto a enfermos precoces o respecto a otros sobre cuya recuperación se tienen serias esperanzas. Para ello resulta decisivo, como es natural, el perfeccionamiento del diagnóstico.

Hemos citado anteriormente a los doctores Glover, Janton y

pérdida para España de una de sus mejores playas; el hundimiento total del sacrificio que llevaron a cabo dos generaciones y el adiós para siempre a la mejor joya que poseen los vilasecanos.

Y así están las cosas. La Diputación tiene ya la instancia firmada por los ciento cincuenta vecinos de Salou en la que solicita la rápida suspensión de las obras de alcantarillado; las gestiones a este fin continúan y se habla incluso de reuniones y demás. De momento, una cosa importante y de peso son esas declaraciones —y que uno entiende como aviso al que no podemos hacer oídos sordos— del jefe local de Sanidad de Salou, doctor Punset...

Las autoridades tienen la palabra... — V.

MAIZ HIBRIDO DOBLE AMERICANO

EL NECESARIO CAMBIO ANUAL

Fig. 27. Article del Dr Punset al "Diario Español", el 25 de març de 1954.

**RESUMEN DE LAS BASES Y TARIFAS MINIMAS
PARA EL SERVICIO MEDICO RURAL**

BASES

Ningún profesional podrá tener igualados fuera de su partido médico, y al ser requerido para asistir a un enfermo o enfermos en partidos vecinos o distantes, lo efectuará previa consulta con el médico de cabecera. En el caso de que la familia del enfermo o el mismo enfermo, no estuviese igualado con ningún médico de la localidad, el facultativo requerido para poder efectuar la visita, habrá previamente de consultar con el médico del distrito o del partido, según se trate de pueblos de dos o más distritos o de distrito único.

En los pueblos o localidades donde ejerzan más de un facultativo, para poder dar de alta a un nuevo igualado, será preciso que el médico exija del solicitante la baja del otro colega con el que estuviera igualado anteriormente, quien vendrá obligado a facilitársela gratuitamente, siempre que el que la solicita esté al corriente en el cumplimiento de sus obligaciones.

Para la prestación del servicio médico en la modalidad de iguala familiar, se entenderá como FAMILIA: «El conjunto de personas integrado por el matrimonio o cónyuge viudo y los hijos, tanto mayores como menores de edad, mientras vivan en el domicilio paterno y permanezcan solteros. Los huérfanos de padre y madre que convivan con el tutor forman parte también de la familia de este». «Serán considerados como familia independiente, los solteros emancipados que tengan domicilio propio».

La IGUALA MEDICA dará derecho a la visita o visitas que el médico estime necesarias. Serán visitas extraordinarias, las requeridas por los familiares fuera de las horas habituales.

*Claro que prodigo
? conflicto medico en
claseca*

TARIFAS MINIMAS

FAMILIAS IGUALADAS

Clase A)	200 pesetas anuales
Clase B)	260 pesetas anuales
Clase C)	360 pesetas anuales
Clase D)	500 pesetas anuales

IGUALADOS INDIVIDUALES

50 por 100 de la iguala familiar

VISITAS PARA NO IGUALADOS

Clase A)	100 pesetas primera visita
Clase B)	150 pesetas primera visita
Clase C)	200 pesetas primera visita

Se percibirá el doble de las tarifas de las visitas diurnas, para no igualados.

CONSULTAS	
Clase A)	300 pesetas consulta
Clase B)	500 pesetas consulta
Clase C)	750 pesetas consulta

El médico de cabecera percibirá de la familia, el 50 por 100 de lo que perciba el consultado, y si este por razones que crea oportunas, no cobrase honorarios, el de cabecera percibirá igual a lo que le correspondería si el consultado hubiera cobrado lo que tenga por costumbre, en dicha o parecida localidad.

INYECCIONES	
Clase A)	
Hipodérmicas o intramusculares.	5 pesetas
Endovenosas	10 pesetas
Sueros (fisiológicos y similares).	10 pesetas
Antibióticos retardados	10 pesetas
Punción lumbar	100 pesetas
Clase B)	
Hipodérmicas o intramusculares.	10 pesetas
Endovenosas, sueros y antibióticos	20 pesetas
Punción lumbar	200 pesetas

NORMAS PARA LA APLICACION DE LAS ANTERIORES TARIFAS

Las anteriores tarifas se considerarán como MINIMAS, quedando a criterio del médico elevarlas en la cuantía adecuada a la situación económica de cada cliente.

APROBADAS POR LA ASAMBLEA GENERAL EXTRAORDINARIA DE SEÑORES COLEGIADOS CELEBRADA EN LA CIUDAD DE REUS, EL DIA 29 DE MAYO DE 1955

V.º B.º EL PRESIDENTE, *S. Homedes* EL SECRETARIO GENERAL, *J. Villanueva*

Las presentes BASES Y TARIFAS han sido aprobadas por la COMISION PERMANENTE DEL CONSEJO GENERAL DE COLEGIOS MEDICOS, en sesión celebrada el 15 de Septiembre Madrid, 16 de Septiembre de 1955

V.º B.º EL PRESIDENTE, *A. Crespo Alvarez* EL SECRETARIO GENERAL, *F. Paz Espeso*

La Junta Directiva del Ilre. Colegio Oficial de Médicos, en su reunión de Pleno celebrada el día 28 de Octubre del año en curso, ACORDO por unanimidad, que las presentes Bases y Tarifas MINIMAS, rijan en toda la Provincia de Tarragona, a partir del 1.º de Enero de 1955.

Tarragona, 8 de Noviembre de 1955

V.º B.º EL PRESIDENTE, *S. Homedes* EL SECRETARIO GENERAL, *J. Villanueva*

Fig. 28. Comunicat del Col·legi de metges de Tarragona, informant de les noves tarifes (iguales) als afiliats al servei mèdic rural, a partir de l'1 de gener de 1956. Document facilitat per Anton Ribera Martí.

